

Β. ΠΕΤΡΟΥΝΙΑ

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ

5'

ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

1937=37

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α. Ε.

1937 ΠΕΤ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Ε. ΠΕΤΡΟΥΝΙΑ Δ.Φ.
Καθηγητοῦ τοῦ Ζ' Γυμνασίου Ἀθηνῶν

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α. Ε. — ΑΘΗΝΑΙ
4 - ΑΛΘΑΙΑΣ - 4
1937

Τὰ γνήσια αντίτυπα φέρουν τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως.

Βελιγράδι

PRINTED IN GREECE—1937

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α. Ε.

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ

Κατήχσις λέγεται τὸ μάθημα ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον μᾶς διδάσκει μὲ ὀλίγας λέξεις τί εἶναι ἡ Θρησκεία μας, καὶ ποῖα εἶναι αἱ ἀλήθειαι ποῦ ἀποτελοῦν τὰ θεμέλιά της.

Ἡ Κατήχσις χωρίζεται εἰς δύο μέρη: εἰς τὸ Δογματικὸν καὶ εἰς τὸ Ἠθικόν.

Δογματικὸν λέγεται τὸ μέρος, ἐκ τοῦ ὁποῖου διδασκόμεθα τί πρέπει νὰ πιστεύωμεν, μανθάνοντες τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως τὸ «Πιστεύω».

Ἠθικὸν λέγεται τὸ μέρος, ἐκ τοῦ ὁποῖου διδασκό-

μεθα τί πρέπει νά πράττωμεν, μαθάνοντες τὰς «Δέκα Ἐντολάς».

ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Θρησκεία λέγεται ἡ κοινωνία καί ἡ σχέσις, τὴν ὁποίαν ἔχει ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸν Θεόν, δηλαδή ἡ εὐσέβεια, ἡ ἀγάπη, ὁ φόβος, ἡ ἐλπίς καί ἡ πίστις πρὸς Αὐτόν.

Πᾶς ἄνθρωπος ἔχει ἐντὸς τοῦ ἔμφυτον τὸ αἶσθημα τῆς Θρησκείας καὶ ἀνάκαθεν αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην αὐτῆν, νὰ ὑψῶνῃ δηλ. τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν του πρὸς τὸν Θεόν. Ὅσον ἀμόρφωτος καὶ ἂν εἶναι ὁ ἄνθρωπος, πάντως πιστεύει εἰς μίαν Δύναμιν, ἡ ὁποία ἐδημιούργησε τὸν κόσμον καὶ ἡ ὁποία δὲν ἀφήνει αὐτὸν εἰς τὴν τύχην του, ἀλλὰ μεριμνᾷ περὶ τούτου. Αὐτὴν τὴν Δύναμιν ὀνομάζει ὁ ἄνθρωπος Θεόν.

Οἱ παλαιότεροι ἄνθρωποι, ὡς ἀμόρφωτοι καὶ βάρβαροι, ἐπίστευσαν ὡς Θεὸν πράγματα τὰ ὁποῖα ἔκαμαν εἰς αὐτοὺς ἐντύπωσιν, δηλ. πράγματα ἄψυχα. Ἐπίστευον π.χ. ἓνα μεγάλο δένδρον, ἢ ἓνα ὑψηλὸν βράχον ἢ ἓνα ποτάμι, πράγματα πού τοὺς ἔκαμον ἐντύπωσιν. Ἐπειτα ἐπίστευσαν ὡς Θεὸν διάφορα ζῶα. Ἄλλοι κατόπιν ἐπίστευσαν τὸν Ἥλιον, τὴν Σελήνην, τὰ ἄστρα. Ἄλλοι ἄνθρωποι ἐφαντάσθησαν τοὺς θεοὺς ὡς ἀνθρώπους ὅπως οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες.

Ὅλοι αὐτοὶ ἐλάτρευσαν ψευδεῖς θεοὺς καὶ πολλοὺς,

διά τοῦτο καί αἱ θρησκείαι των λέγονται πολυθεϊστικά. Ὑπάρχουν ὅμως καί ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἐπίστευσαν εἰς ἕνα μόνον Θεόν καί ἡ θρησκεία των λέγεται μονοθεϊστική.

Μονοθεῖσταί εἶναι 800 ἑκατομμύρια ἄνθρωποι καί Πολυθεῖσταί ἄλλοι τόσοι.

Μονοθεϊστικά θρησκείαι εἶναι ἡ Χριστιανική περί τὰ 580 ἑκατομμύρια, ἡ Ἰουδαϊκή 10 ἑκατομμύρια καί ἡ Μωσαμεθανική 210 ἑκατομμύρια. Πολυθεϊστικά δὲ θρησκείαι εἶναι ὁ Βουδδισμός περί τὰ 500 ἑκατομμύρια, ὁ Βραχμανισμός 200 ἑκατομμύρια καί ὁ Φετιχισμός 100 ἑκατομμύρια.

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Χριστιανική θρησκεία εἶναι ἐκείνη, τὴν ὁποῖαν ἱδρυσεν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός καί διεδόθη ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους καί τοὺς μαθητάς των.

Ἐκεῖνοι ποὺ πιστεύουν εἰς τὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν καλοῦνται Χριστιανοί.

Οἱ Χριστιανοὶ χωρίζονται εἰς Ὀρθοδόξους, εἰς Δυτικούς, ποὺ ὀνομάζονται καί Παπικοὶ ἢ Καθολικοί, καί εἰς Διαμαρτυρομένους, ποὺ ὀνομάζονται καί Προτεστάνται.

Οἱ μόνοι ἀληθεῖς Χριστιανοὶ εἶναι οἱ Ὀρθόδοξοι, γιατί αὐτοὶ μόνον διετήρησαν ἀνόθευτον τὴν διδασκα-

λίαν τοῦ Χριστοῦ, καί τῶν Ἀποστόλων, ἐνώ οἱ ἄλλοι χριστιανοί τήν ἐνόθευσαν.

ΠΗΓΑΙ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

Ἡ Χριστιανική θρησκεία ἔχει πηγὰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν καὶ τὴν Ἱερὰν Παράδοσιν.

Ἁγία Γραφή λέγονται τὰ ἱερὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης.

Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη μᾶς διδάσκει πῶς ἐφανερώθη ὁ Θεός εἰς τοὺς Ἑβραίους.

Ἐπίσης περιέχει τὴν διδασκαλίαν τοῦ Μωϋσέως τῶν Προφητῶν κλπ.

Τὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εἶναι 49.

Ἡ Καινὴ Διαθήκη περιέχει τὴν διδασκαλίαν τοῦ Σωτῆρος καὶ τῶν Ἀποστόλων. Τὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης εἶναι 27.

1) Τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια, τὸ κατὰ Ματθαῖον, τὸ κατὰ Μάρκον, τὸ κατὰ Λουκᾶν καὶ τὸ κατὰ Ἰωάννην, τὰ ὅποια περιγράφουν τὸν βίον καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Σωτῆρος.

2) Αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, αἱ ὅποια περιγράφουν τὴν δρᾶσιν τῶν Ἀποστόλων καὶ ἰδίως τοῦ Πέτρου καὶ Παύλου.

3) Αἱ 21 ἐπιστολαὶ τῶν Ἀποστόλων (14 τοῦ Ἀπο-

στόλου Παύλου καὶ 7 τῶν ἄλλων Ἀποστόλων) καὶ 4) Ἡ ἀποκάλυψις τοῦ Ἰωάννου.

Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ἐγράφη εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν γλῶσσαν καὶ ὀλίγον πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος μετεφράσθη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν.

Ἡ δὲ Καινὴ Διαθήκη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν πλὴν τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ματθαίου, τὸ ὅποῖον ἐγράφη εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν ἀλλὰ μετεφράσθη ἀμέσως εἰς τὴν Ἑλληνικὴν.

Τὰ βιβλία ταῦτα θεωροῦνται θεόπνευστα, διότι οἱ γράψαντες αὐτὰ ἐνεπνέοντο ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἱερὰ Παράδοσις εἶναι αἱ ἀποφάσεις τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

Οἱ ἀπόστολοι δὲν ἔγραψαν ὅσα ἐδίδαξαν. Ἡ διδασκαλία λοιπὸν αὐτῆ τῶν Ἀποστόλων, αἱ διδασκαλῖαι τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας ὡς καὶ ὅλαι αἱ θρησκευτικαὶ ἀλήθειαι, αἱ ὁποῖαι μετεδόθησαν ἀπὸ στόματος εἰς στόμα καὶ ἐπεκυρώθησαν διὰ τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἀποτελοῦν τὴν **Ἱερὰν Παράδοσιν**.

Ὡστε ἡ Ἱερὰ Παράδοσις εἶναι συμπλήρωσις τῆς Ἀγίας Γραφῆς.

Οἱ Ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ ἀποδίδουν τὴν αὐτὴν ἀξίαν εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφὴν καὶ εἰς τὴν Ἱερὰν Παράδοσιν.

Οι Δυτικοί αποδίδουν μεγαλύτεραν αξίαν εις τὴν Ἱερὰν Παράδοσιν.

Οἱ Διαμαρτυρόμενοι τέλος αποδίδουν αξίαν μόνον εις τὴν Ἀγίαν Γραφήν καὶ δὲν παραδέχονται τὴν Ἱερὰν Παράδοσιν. ✕

ΜΕΡΟΣ Α'.

ΔΟΓΜΑΤΙΚΟΝ

ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΟΝ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

Οί Χριστιανοί διὰ νὰ μάθουν τί πρέπει νὰ πιστεύουν, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναγινώσκουν τὴν Ἀγίαν Γραφήν καὶ τὴν Ἱερὰν Παράδοσιν.

Ἄλλ' οὔτε ὅλοι εἶναι δυνατὸν νὰ γνωρίζουν ἀνάγνωσιν, οὔτε καὶ ἂν γνωρίζουν θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐννοήσουν καὶ οὔτε τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον εἶναι δυνατὸν νὰ διαθέσουν. Διὰ τοῦτο ἡ Ἐκκλησία μας κατήρτισε τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως, διὰ τοῦ ὁποίου μὲ ὀλίγας λέξεις μανθάνομεν τί πρέπει νὰ πιστεύωμεν.

Τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως, ὡς ἐμάθομεν εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν, τὸ κατήρτισεν ἡ Πρώτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, τὸ ἔτος 325, εἰς τὴν Νίκαιαν τῆς Βιθυνίας. Ἡ Σύνοδος ἐκείνη συνέταξε τὰ ἑπτὰ πρῶτα ἄρθρα τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως καὶ ἀφορμὴν εἰς τοῦτο ἔδωσεν ὁ αἰρετικὸς

Ἄρειος, ὁ ὁποῖος δὲν παρεδέχετο τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ.

Τὰ ἄλλα πέντε ἄρθρα ἔγιναν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἰς τὰ 381, καὶ ἀφορμὴν ἔδωσεν ὁ αἰρετικὸς Μακεδόنيος, ὁ ὁποῖος δὲν παρεδέχετο τὴν θεότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως περιέχει δώδεκα ἄρθρα, τὰ ὁποῖα εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

1. Πιστεύω εἰς ἓνα Θεόν, Πατέρα παντοκράτορα ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀορατῶν.

2. Καὶ εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, Φῶς ἐκ Φωτός, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο.

3. Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν, καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα.

4. Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου καὶ παθόντα καὶ ταφέντα.

5. Καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς Γραφάς.

6. Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς.

7. Καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶν-
τας καὶ νεκρούς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος.

8. Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ Κύριον, τὸ
ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ
σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συν-
δοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν.

9. Εἰς μίαν, ἀγίαν, καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν
Ἐκκλησίαν.

10. Ὁμολογῶ ἐν Βάπτισμα, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

11. Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν.

12. Καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἀμήν.

ΕΖΗΓΗΣΙΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΛΟΥ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

Ἡ ἔννοια τοῦ πρώτου ἄρθρου εἶναι ἡ ἀκόλουθος:
Πιστεύω εἰς ἓνα Θεόν, ὁ ὁποῖος εἶναι πατήρ τοῦ Χρι-
στοῦ καὶ ὄλων τῶν ἀνθρώπων, κυβερνήτης ὄλου τοῦ
κόσμου, ἐδημιούργησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ὅλα
ἃσα βλέπομεν καὶ ἃσα δὲν βλέπομεν (ἀγγέλους, ψυ-
χὰς κλπ.).

ΟΥΣΙΑ ΚΑΙ ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Ἄρα ὁ Θεὸς εἶναι πνεῦμα. Ὡς πνεῦμα δὲν ἔχει ὕλην καὶ
εἶναι ἐπομένως ἀόρατος. Διὰ τοῦτο κανεῖς δὲν εἶναι
δυνατὸν νὰ ἴδῃ τὸν Θεόν. Ὅπως ὅμως δυνάμεθα νὰ
εἴπωμεν περὶ ἐνὸς ἀνθρώπου ὅτι εἶναι καλὸς ἢ κακός,

μορφωμένος ἢ ἀμόρφωτος ἐξ ὧν ἀκούομεν νὰ λέγουν περὶ αὐτοῦ καὶ τῶν πράξεών του, οὕτω καὶ τὸν Θεὸν τὸν γνωρίζομεν ἐκ τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ ἐκ τῶν ἔργων του.

Αἱ ιδιότητες τοῦ Θεοῦ εἶναι θετικαὶ καὶ ἀρνητικαί.

Θετικαὶ ιδιότητες εἶναι ἐκεῖναι τὰς ὁποίας ἔχομεν καὶ ἡμεῖς, ἀλλὰ τὰς ἀποδίδομεν εἰς τὸν Θεὸν εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν. Εἶναι λοιπὸν ὁ Θεός:

Πάνσοφος. Λέγομεν ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι πάνσοφος, διότι παραδεχόμεθα, ὅτι ὅλα τὰ ἔκαμε μὲ μεγάλην σοφίαν.

Παντοδύναμος. Διότι δύναται τὰ πάντα νὰ κάμη, μόνον τὸ κακὸν δὲν κάμνει ὁ Θεός.

Πανάγαθος. Διότι ἀγαπᾷ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους (καὶ τοὺς καλοὺς καὶ τοὺς κακοὺς ἀκόμη).

Παντογνώστης. Διότι γνωρίζει τὸ παρελθόν, τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον.

Δίκαιος. Διότι ἀμείβει τὸ καλὸν καὶ τιμωρεῖ τὸ κακόν. Ἀρνητικὰς ιδιότητας τοῦ Θεοῦ καλοῦμεν ἐκεῖνας, τὰς ὁποίας δὲν ἔχει ὁ ἄνθρωπος, διότι ὁ Θεός, ὡς πνεῦμα, δὲν ἔχει τὰς ἀνθρωπίνους ἀτελείας.

Εἶναι λοιπὸν ὁ Θεός:

Ἀθάνατος. Ὁ ἄνθρωπος ἀποθνήσκει, ἐνῶ ὁ Θεὸς εἶναι ἀθάνατος.

Ἄναρχος. Δὲν ἔχει ἀρχὴν καὶ τέλος, ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος γεννᾶται καὶ ἀποθνήσκει.

Ἅγιος. Διότι εἶναι ἀναμάρτητος, ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀμαρτωλός.

Ἀμετάβλητος. Δὲν μεταβάλλεται, ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος ὑφίσταται συχνὰ μεταβολάς.

Ἀχώρητος. Διότι δὲν περιορίζεται εἰς ὠρισμένον χῶρον, εἶναι πανταχοῦ παρών, ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος περιορίζεται εἰς χῶρον.

Ἀνευδεής. Διότι δὲν ἔχει ἀνάγκην οὐδενὸς πράγματος, ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος περιβάλλεται ἀπὸ πολλὰς ἀνάγκας.

ΑΓΙΑ ΤΡΙΑΣ

Ὁ Θεὸς κατὰ τὴν οὐσίαν εἶναι ἕνας, ἀλλὰ διακρίνεται εἰς τρεῖς ὑποστάσεις, δηλαδή εἰς τρία πρόσωπα: εἰς τὸν Πατέρα, εἰς τὸν Υἱὸν καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Καὶ τὰ τρία ταῦτα πρόσωπα ἀποτελοῦν τὴν Ἁγίαν Τριάδα ὁμοούσιον καὶ ἀχώριστον.

Ὁ ἀνθρώπινος νοῦς δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ, πῶς τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος εἶναι ἕνας Θεὸς καὶ διὰ τοῦτο ἡ διδασκαλία περὶ τῆς Ἁγίας Τριάδος εἶναι μυστήριον. Ὅτι ὁμοῦς τὰ πρόσωπα εἶναι τρία, τὸ βλέπομεν εἰς τὴν βάπτισιν τοῦ Χριστοῦ. Ἐκεῖ φανερώνονται καὶ τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος: ὁ Πατήρ, ὁ ὁποῖος εἶπε: «οὗτος εἶναι ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός», ὁ Χριστός, ὁ ὁποῖος ἐβαπτίσθη, καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἐστάθη ἐπάνω ἀπὸ τὴν κεφαλὴν του ὡς

περιστερὰ. Ἐπίσης εἰς τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως βλέπομεν ὅτι πρέπει νὰ πιστεύωμεν εἰς ἕνα Θεόν, ὁ ὁποῖος ὁμῶς διακρίνεται εἰς Πατέρα, Υἱὸν καὶ Ἅγιον Πνεῦμα. Ἀλλὰ καὶ ὁ Χριστὸς παρήγγειλεν εἰς τοὺς μαθητάς του νὰ βαπτίζουσιν «εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος», καὶ τοιουτοτρόπως γίνεται καὶ εἰς ἡμᾶς ἡ βάπτισις σήμερον.

Καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἁγίας Γραφῆς γίνεται λόγος περὶ τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος εἶναι ἴσα μετὰξὺ των· ἡ μόνη διάκρισις εἶναι ὅτι ὁ Πατὴρ εἶναι ἀγέννητος, ὁ Υἱὸς γεννᾶται ἀπὸ τὸν Πατέρα, καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐκπορεύεται μόνον ἀπὸ τὸν Πατέρα.

Ο ΘΕΟΣ ΕΙΝΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Ἀπὸ τὴν Παλαιάν Διαθήκην ἐμάθομεν ὅτι ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν κόσμον εἰς ἕξ ἡμέρας καὶ ὅτι τελευταῖον ἐπλασε τὸν ἄνθρωπον «κατ' εἰκόνα» καὶ «καθ' ὁμοίωσιν». Τὸ «κατ' εἰκόνα» σημαίνει ὅτι ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς τὸν ἄνθρωπον νοῦν καὶ ἐλευθέραν θέλησιν. Τὸ «καθ' ὁμοίωσιν» σημαίνει ὅτι ἂν κάμνη τὸ καλόν, δύναται νὰ ὁμοιάσῃ ὅπωςδὴποτε πρὸς τὸν Θεόν.

Ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖται ἀπὸ σῶμα καὶ ψυχὴν.

Τὸ σῶμα, τὸ ὁποῖον ἔγινε ἀπὸ χῶμα, καταστρέφεται, ἡ ψυχὴ ὁμῶς, ἐπειδὴ εἶναι πνεῦμα, εἶναι ἀθάνατος.

Ἡ Βάπτισις τοῦ Χριστοῦ.

Πάντες οί άνθρωποι καταγόμεθα ἀπό τούς πρωτοπλάστους, τόν Ἀδάμ καί τήν Εὕαν. Ὁ Θεός, πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου, εἶχε δημιουργήσει ἄλλα πλάσματα, ἀνώτερα ἀπὸ τούς ἀνθρώπους: τούς Ἀγγέλους. Οἱ Ἄγγελοι δὲν ἔχουν σῶμα καί διὰ τοῦτο εἶναι ἀόρατοι. Ὅπως ὅλα τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ, οὕτω καί οἱ Ἄγγελοι ἐδημιουργήθησαν ἀγαθοί. Πολλοὶ ὅμως ἐξ αὐτῶν ἱμάρτησαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καί δι' αὐτὸ ἐτιμωρήθησαν παρ' Αὐτοῦ καί μετεβλήθησαν εἰς πονηροὺς Ἀγγέλους.

Οἱ ἀγαθοὶ Ἄγγελοι ἔχουν ὡς ἔργον των νὰ δοξολογοῦν τὸν Θεόν, νὰ ἐκτελοῦν τὸ θέλημά Του καί νὰ γνωρίζουν εἰς τούς ἀνθρώπους τὰς ἐντολάς Του. Οἱ πονηροὶ Ἄγγελοι, οἱ ὁποῖοι ὀνομάζονται καί Δαίμονες, κάμνουν τὰ ἀντίθετα.

Βλέπομεν εἰς τὰς ἐκκλησίας εἰκονιζομένους ἀγγέλους μὲ ἐξ πτέρυγας, διὰ νὰ φανῆ ὅτι ἐκτελοῦν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ μὲ πολὺ μεγάλην ταχύτητα.

ΘΕΙΑ ΠΡΟΝΟΙΑ

Ὁ Θεὸς ἀφοῦ ἐδημιούργησε τὸν κόσμον, δὲν ἄφησεν αὐτὸν εἰς τὴν τύχην του, ἀλλὰ ὡς ἀγαθὸς καί φιλόστοργος πατὴρ φροντίζει νὰ συντηρῆ καί νὰ κυβερνᾷ αὐτόν.

Ἡ συντήρησις λοιπὸν καί κυβέρνησις τοῦ κόσμου παρὰ τοῦ Θεοῦ καλεῖται: **Θ ε ἰ α Π ρ ό ν ο ι α.**

Ὁ Θεός, ὅπως μᾶς ἐδίδαξεν ὁ Σωτήρ, ἀφοῦ φροντίζει διὰ τὰ πτηνὰ καὶ τὰ ἄνθη, πολὺ περισσότερον θὰ φροντίσῃ διὰ τὰ τελειότερα δημιουργήματά Του, τὰ ὁποῖα εἶναι οἱ ἄνθρωποι. Τὴν ἀγάπην Του πρὸς τοὺς ἄνθρώπους ἀπέδειξεν ὅταν ἔστειλε καὶ αὐτὸν τὸν Υἱὸν Του, διὰ νὰ σώσῃ αὐτοὺς ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν.

Η ΑΜΑΡΤΙΑ ΤΩΝ ΠΡΩΤΟΠΛΑΣΤΩΝ

Ὁ Θεός ἔδωσεν εἰς τοὺς πρωτοπλάστους πολλὰ προτερήματα. Ἐξ αὐτῶν σπουδαιότερον ἦτο ὁ νοῦς καὶ ἡ ἐλευθέρᾳ θέλησις, ὥστε νὰ δύνανται νὰ ὁμοιάσουν πρὸς Αὐτόν.

Ἔδωσεν εἰς αὐτοὺς πρὸς κατοικίαν ἓνα εὐφορώτατον κῆπον, τὸν Παράδεισον, μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ μὴ φάγουν καρπὸν ἀπὸ τὸ δένδρον τῆς «γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ», διότι θὰ τιμωρηθοῦν.

Δυστυχῶς οἱ πρωτόπλαστοι παρέβησαν τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ καὶ ἔφαγαν ἀπὸ τὸν ἀπηγορευμένον καρπὸν μὲ τὴν παρακίνησιν τοῦ Πονηροῦ.

Ὁ Θεός ἐτιμώρησεν αὐτοὺς διὰ τὴν παρακοὴν των, τοὺς ἐξεδίωξεν ἐκ τοῦ Παραδείσου καὶ τοὺς ἠνάγκασε νὰ ἐργάζωνται τὴν γῆν καὶ μὲ τὸν ἰδρώτα τοῦ προσώπου των νὰ κερδίζουν τὸν ἄρτον των. Ὁ νοῦς των ἐσκτίσθη, ἡ θέλησις των ἐξησθένησε καὶ τέλος ἔγιναν καὶ θνητοί, ἐνῶ προηγουμένως ἦσαν ἀθάνατοι.

Ἡ ἁμαρτία τῶν πρωτοπλάστων μετεδόθη εἰς ἅλους.

κληρον τὸ ἀνθρώπινον γένος, διότι, ὡς εἴπομεν, κατα-
γόμεθα ἐξ αὐτῶν.

Αὕτη ἡ ἀμαρτία τῶν πρωτοπλάστων ὀνομάζεται
π ρ ο π α τ ο ρ ι κ ὸ ν ἄ μ ά ρ τ η μ α.

Ἐφ' ὅσον παρήρχετο ὁ καιρός, τόσον ηὔξανεν ἡ
ἀμαρτία εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

Βυθισμένοι οἱ ἄνθρωποι μέσα εἰς τὴν διαφθοράν,
δὲν εἶχαν πλέον τὴν δύναμιν νὰ ἴδουν τὸ πρόσωπον
τοῦ Θεοῦ, νὰ σωθοῦν διὰ τοῦ ἰδίου τοῦ ἑαυτοῦ των.
Διὰ τοῦτο ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος τοὺς ἐλυπεῖτο ἐξ αἰτίας
τοῦ καταντήματός των, ἔστειλεν εἰς αὐτοὺς τὸν μονο-
γενῆ Υἱὸν Του ὅπως τοὺς σώσῃ.

ΤΑ ΑΡΘΡΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΟΥ

Τὰ ἀρθρα ἀπὸ τοῦ 2ου μέχρι τοῦ 7ου ὀμιλοῦν περὶ
τοῦ δευτέρου προσώπου τῆς Ἁγίας Τριάδος, τοῦ Κυ-
ρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Εἰς τὸ δεύτερον ἄρθρον θὰ ἐννοήσωμεν πάλιν τὸ ρῆμα
«πιστεύω».

Κύριος λέγεται ὁ Σωτὴρ, διότι καὶ Αὐτὸς ἐξουσιάζει
τὸ σύμπαν ὡς Θεός.

Ἰησοῦς λέγεται, διότι αὐτὸ τὸ ὄνομα ἔλαβε κατὰ τὴν
ὀγδόην ἡμέραν μετὰ τὴν γέννησίν Του, τὸ ὁποῖον ση-
μαίνει Σωτὴρ.

Χριστὸς λέγεται, διότι εἶχε χρισθῆ με Πνεῦμα Ἁγίον.

Οἱ Ἑβραῖοι ἔχριον μέ μύρον τοὺς βασιλεῖς, τοὺς προφήτας καὶ τοὺς ἱερεῖς. Ὁ Σωτὴρ εἶχε καὶ τὰ τρία αὐτὰ ἀξιώματα.

Μονογενῆς Υἱὸς λέγεται, διότι εἶναι ὁ μόνος φυ-

Ὁ Ἰησοῦς Χριστός

μικὸς υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκ τῆς ἰδίας οὐσίας, ἅδι οἱ ἄνθρωποι εἶναι υἰοθετημένα τέκνα τοῦ Θεοῦ.

Τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν

αίωνων. Ὁ Χριστὸς ἐγεννήθη ἐκ τοῦ Πατρὸς προαιωνίως, διότι δὲν ὑπῆρξε ποτὲ χρόνος, κατὰ τὸν ὁποῖον νὰ μὴ ὑπῆρχεν ὁ Θεός, ἐπομένως καὶ ὁ Χριστὸς εἶναι ἀναρχος.

Φῶς ἐκ φωτός. Εἶναι ὁ Υἱὸς φῶς, διότι φωτίζει ὅλον τὸν κόσμον καὶ ἐγεννήθη ἐκ τοῦ Πατρὸς, ὁ ὁποῖος εἶναι φῶς.

Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ. Εἶναι ἀληθὴς Θεός, ἀφοῦ ἐγεννήθη ἐκ Θεοῦ ἀληθοῦς.

Γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα. Ἐγεννήθη ὁ Χριστὸς ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ δὲν ἐδημιουργήθη, ὅπως τὰ ἄλλα κτίσματα τοῦ Θεοῦ καὶ ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι.

Ὁμοούσιον τῷ πατρί. Ἔχει τὴν ἰδίαν οὐσίαν πρὸς τὸν Πατέρα.

Δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο. Ὁ Χριστὸς λέγεται καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ· μετὰ τὸν λόγον Του ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν κόσμον.

Τὸ 3ον ἄρθρον, μᾶς διδάσκει ὅτι ὁ Χριστὸς, χάριν τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων, ἔλαβε σάρκα, κατέβη ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ μετὰ τὴν βοήθειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐγεννήθη ὑπὸ τῆς παρθένου Μαρίας.

Τὸ 4ον ἄρθρον μᾶς διδάσκει, ὅτι χάριν τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων, τὴν ἐποχὴν ποὺ ἦτο ἡγεμὼν τῶν Ἰουδαίων ὁ Ρωμαῖος Πόντιος Πιλάτος, ὁ Χριστὸς ἐσταυρώθη, ἔπαθε καὶ ἐτάφη.

Τὸ 5ον ἄρθρον μᾶς διδάσκει ὅτι, συμφώνως πρὸς τὰς Γραφάς, ὁ Σωτὴρ τὴν τρίτην ἡμέραν μετὰ τὸν θάνα-

τόν Του, άνεστήθη. Ὁ Σωτήρ παρέμεινε εἰς τὸν τάφον τὸ ἀπόγευμα τῆς Παρασκευῆς, τὸ Σάββατον καὶ μέρος τῆς Κυριακῆς, δηλαδὴ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας.

Τὸ βον ἄρθρον μᾶς διδάσκει ὅτι 40 ἡμέρας μετὰ τὴν ἀνάστασίν Του ὁ Χριστὸς ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ ἐκάθισεν εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Πατρὸς Του.

Τὸ 7ον ἄρθρον μᾶς διδάσκει ὅτι ὁ Σωτήρ θὰ ἔλθῃ πάλιν εἰς τὴν γῆν, μετὰ δόξης ὅμως τὴν φορὰν αὐτὴν καὶ ὄχι ταπεινός, διὰ νὰ κρίνῃ τοὺς ζῶντας καὶ τοὺς νεκρούς, καὶ ὅτι ἡ βασιλεία Του αὐτὴ θὰ εἶναι αἰωνία.

Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΣΩΤΗΡ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Ὁ Χριστὸς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ὡς τέλειος ἄνθρωπος καὶ τέλειος Θεός. Ἐπρεπε νὰ εἶναι ἄνθρωπος, διότι τὴν ἀνθρωπότητα ἔπρεπε νὰ σώσῃ, ἡ ὁποία εἶχεν ἀμαρτήσῃ. Ἐπρεπε νὰ εἶναι καὶ Θεός, διότι τὸ ἀμάρτημα τοῦ ἀνθρώπου ἦτο μέγα, ἀφοῦ ἦτο παρακοὴ εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀνθρωπότης διὰ τῆς ἰδίας της δυνάμεως δὲν ἠδύνατο νὰ σωθῇ· ἦτο λοιπὸν ἀνάγκη αὐτὸς ὁ Θεὸς νὰ ἔλθῃ νὰ γίνῃ ἄνθρωπος, διὰ νὰ σωθῇ ὁ κόσμος.

Ὁ Σωτήρ ἔσωσε τὸν κόσμον διὰ τῆς διδασκαλίας Του, διὰ τοῦ παραδείγματός Του καὶ τέλος διὰ τοῦ σταυρικοῦ Του θανάτου.

Ὁ Σωτήρ ἐδίδαξε τὴν τελειοτέραν ἠθικὴν καὶ δογματικὴν διδασκαλίαν. Ἐδίδαξεν ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι πατὴρ

ὄλων τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐπομένως ὅλοι οἱ ἀνθρωποὶ εἶναι μεταξύ των ἀδελφοί. Ὡς ἀδελφοὶ δέ, ὀφείλουν νὰ ἀγαποῦν ἀλλήλους καὶ ἀκόμη καὶ τοὺς ἐχθροὺς των.

Τὴν διδασκαλίαν του ὁ Σωτὴρ τὴν ἀνέπτυξεν εἰς διαφόρους ὁμιλίαις καὶ εἰς παραβολάς. Κυρίως ὅμως ἡ διδασκαλία τοῦ Σωτῆρος εὐρίσκεται εἰς τὴν «ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλίαν Του».

Ὁ Σωτὴρ ὄχι μόνον ἐδίδαξεν, ἀλλὰ καὶ ἐφήρμοσεν ὁ ἴδιος τὴν διδασκαλίαν του. Ἐδίδαξε τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ ὁ ἴδιος ἐνίψεν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν Του. Ἐδίδαξε τὴν ἀνεξικακίαν καὶ ὁ ἴδιος ὑπέστη τὰς ὕβρεις καὶ τὰ κτυπήματα, χωρὶς νὰ ἀγανακτήσῃ. Ἐδίδαξε τὴν ἀγάπην πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ Αὐτὸς ἐνώθ' εὐρίσκετο ἐπὶ τοῦ σταυροῦ καὶ ὑπέφερεν, ἐφρόντισεν διὰ τὴν μητέρα Του. Ἐδίδαξε νὰ συγχωρῶμεν τοὺς ἄλλους, ὅταν μετανοοῦν καὶ Αὐτὸς ἐσυγχώρησε τὸν ληστήν ποὺ μετενόησε. Ἐδίδαξε τὴν ἀγάπην πρὸς τοὺς ἐχθροὺς μας καὶ Αὐτὸς, ὅταν εὐρίσκετο ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, παρεκάλεσε τὸν Πατέρα Του νὰ συγχωρήσῃ τοὺς σταυρωτάς Του, διότι δὲν ἐγνώριζαν τί κάμνουν.

Τέλος ὁ Σωτὴρ, διὰ νὰ σφραγίσῃ τὴν διδασκαλίαν Του καὶ νὰ δείξῃ εἰς ἡμᾶς ὅτι πρέπει νὰ θυσιάζωμεν καὶ τὴν ζωὴν μας ἀκόμη εἰς τὸ καθήκον μας καὶ εἰς τὸ θέλημά Του, ἐσταυρώθη.

Ὁ Χριστὸς κατέβη εἰς τὸν Ἅδην, διότι ἔπρεπε καὶ οἱ νεκροὶ νὰ σωθοῦν.

Τὴν τρίτην ἡμέραν ἀνεστήθη, διότι δὲν ἦτο δυνατὸν ὁ Ἄδης νὰ κρατήσῃ τὸν Κύριον τῆς ζωῆς.

Ἔμεινε μὲ τοὺς μαθητάς του 40 ἡμέρας διδάσκων αὐτούς, τὴν δὲ τεσσαρακοστὴν ἡμέραν ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανόν· ὁ Πατὴρ του ἐκάθισεν Αὐτὸν εἰς τὰ δεξιὰ Του, διὰ νὰ Τὸν τιμήσῃ, πού ἐξεπλήρωσε τὸ ἔργον Του, δηλαδὴ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου.

Τέλος, εἰς χρόνον τὸν ὁποῖον δὲν γνωρίζει κανεὶς, θὰ ἔλθῃ πλήρης δόξης καὶ τιμῆς—ὡς μᾶς διδάσκει ἡ περικοπὴ τοῦ εὐαγγελίου τῆς Μελλούσης Κρίσεως—διὰ νὰ κρίνῃ τὸν κόσμον· καὶ ἡ Βασιλεία Του δὲν θὰ ἔχῃ τέλος.

ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Τὸ δὸν ἄρθρον τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως μᾶς διδάσκει περὶ τοῦ τρίτου προσώπου τῆς Ἁγίας Τριάδος, τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

«Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ Κύριον, τὸ Ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν».

Καὶ ἐδῶ θὰ ἐννοήσωμεν τὸ ρῆμα «πιστεύω».

Τὸ Πνεῦμα λέγεται Ἅγιον, διότι εἶναι ἀναμάρτητον.

Κύριον, διότι ἐξουσιάζει καὶ αὐτὸ τὸν κόσμον, ὡς ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱός.

Ζωοποιὸν λέγεται τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, διότι χαρίζει πνευματικὴν ζωὴν εἰς τοὺς πιστοὺς.

Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὅπως ἐδίδαξε καὶ ὁ Σωτὴρ, στέλλεται μόνον παρὰ τοῦ Πατρὸς. Ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία παραδέχεται ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐκπορεύεται καὶ ἐκ τοῦ ~~Πατρὸς~~. ~~Πατρὸς~~ ~~καὶ~~ ~~τοῦ~~ ~~Υἱοῦ~~

Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα πρέπει νὰ τὸ προσκυνῶμεν καὶ νὰ τὸ δοξάζωμεν, ὅπως προσκυνοῦμεν καὶ δοξάζομεν τὰ δύο ἄλλα πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος, τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν.

Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐφώτισε τοὺς προφῆτας καὶ μὲ τὴν βοήθειαν αὐτοῦ ἐπροφήτευσαν εἰς τοὺς Ἰουδαίους τὴν ἔλευσιν τοῦ Κυρίου καὶ τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου παρ' αὐτοῦ.

Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐφώτισε καὶ τοὺς Ἀποστόλους κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς.

Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐκείνην μένει πάντοτε εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ προφυλάττει αὐτὴν ἀπὸ κάθε πλάνην, τὴν ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ καλεῖ πάντα ἄνθρωπον εἰς μετάνοιαν καὶ πίστιν πρὸς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν.

Ἐκεῖνος ποὺ μετανοεῖ καὶ πιστεύει γίνεται ἄνθρωπος ἐνάρετος, τέλειος χριστιανὸς καὶ τὸ ἀποδεικνύει μὲ τὰς καλὰς πράξεις του.

Ὡστε διὰ νὰ σωθῆ ὁ ἄνθρωπος, πρέπει νὰ συνεργήσῃ ἢ Θεία Χάρις, χωρὶς ὅμως νὰ παραλειφθῆ καὶ ἡ

ίδική του θέλησις· μόνον διὰ τῆς μιᾶς δυνάμεως δὲν ἢμπορεῖ νὰ ἐπιτύχη τὴν σωτηρίαν του.

Ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατὰ πρῶτον μὲν ἀ ν α γ ε ν ν ᾶ τ α ι, δηλαδή γίνεται ἀπὸ ἁμαρτωλὸς ἐνάρετος, ἔπειτα δ ι κ α ι ὡ ν ε τ α ι, γίνεται δίκαιος, δηλαδή πράττει πάντοτε τὸ ἀγαθόν, ὕστερα ἀ γ ι ἄ ζ ε τ α ι, δηλαδή προσπαθεῖ νὰ γίνῃ τελειότερος χριστιανὸς κάμνοντας καλὰ ἔργα καὶ τέλος σ ὴ ζ ε τ α ι δηλαδή ἐπέρχεται εἰς αὐτὸν ἡ τελεία σωτηρία.

Οἱ Δυτικοὶ παραδέχονται ὅτι ὁ ἄνθρωπος σώζεται μὲ τὰ ἐξωτερικὰ ἔργα, δηλαδή μὲ τὴν προσκύνησιν τῶν Ἁγίων εἰκόνων, τῶν ἁγίων λειψάνων, εἰς αὐτὰ μάλιστα ἔκαμαν μεγάλας καταχρήσεις, τὴν μετάβασιν εἰς ἁγίους τόπους κ.τ.λ.

Οἱ Διαμαρτυρόμενοι, ὅπως ἀντιθέτως, πιστεύουν ὅτι ὁ ἄνθρωπος σώζεται διὰ μόνης τῆς πίστεως.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Τὸ 9ον ἄρθρον μᾶς διδάσκει διὰ τὴν Ἐκκλησίαν. Καὶ λέγει: «Εἰς μίαν Ἁγίαν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν».

Μία λέγεται ἡ Ἐκκλησία, διότι μία εἶναι ἡ κεφαλὴ της, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, μία ἡ διδασκαλία της καὶ μία ἡ λατρεία της.

Ἁγία λέγεται ἡ Ἐκκλησία, διότι ἡ κεφαλὴ της (ὁ

Χριστός) είναι άγια. Ἡ ίδια είναι αναμάρτητος καί ἔχει σκοπόν νά κάμη καί τούς πιστούς άγίους.

Καθολική λέγεται ἡ Ἐκκλησία, διότι ἔχει ὡς σκοπόν νά περιλάβη εἰς τούς κόλπους της ὅλον τόν κόσμον.

Ἀποστολική λέγεται ἡ Ἐκκλησία, διότι τήν ἱδρυσεν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ἀλλά τήν διέδωσαν οἱ Ἀπόστολοι καί κρατεῖ ἀμετάβλητον τήν διδασκαλίαν των.

Χριστιανικήν Ἐκκλησίαν ὅταν λέγωμεν, ἐννοοῦμεν τόν ναόν, εἰς τόν ὁποῖον μεταβαίνομεν διὰ νά προσευχηθῶμεν, νά ἀκούσωμεν τήν θείαν λειτουργίαν, ἀλλο καί τούς ἀνθρώπους πού πιστεύουν τόν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν ὡς σωτήρα τοῦ Κόσμου καί Τόν ἀναγνωρίζουν ὡς κεφαλὴν τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁρθόδοξος λέγεται ἡ Ἐκκλησία μας, διότι συντηρεῖ ἀγνήν καί ἀμετάβλητον τήν διδασκαλίαν τοῦ Σωτήρος καί τῶν Ἀποστόλων. Ἡ διδασκαλία αὐτὴ ἀνεπτύχθη ὀρθῶς εἰς τὰς ἑπτὰ Οἰκουμενικάς Συνόδους. Ἐπομένως ἡ μόνη Ἐκκλησία πού δικαιοῦται νά ὀνομάζεται: μία, άγια, καθολική καί ἀποστολική, εἶναι ἡ Ὁρθόδοξος Ἀνατολική Ἐκκλησία.

Τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας διαιροῦνται εἰς δύο: εἰς κληρικούς καί εἰς λαϊκούς. Κληρικοί εἶναι ἐκεῖνοι, πού διοικοῦν τήν Ἐκκλησίαν καί ἱεουργοῦν. Λαϊκοί εἶναι ἐκεῖνοι πού παραδέχονται τήν Χριστιανικήν πίστιν.

Οἱ κληρικοί ἔχουν ὠρισμένα καθήκοντα, πού εἶναι

τὰ ἐξῆς: 1) νὰ ἐκτελοῦν τὸ κήρυγμα, 2) νὰ τελοῦν τὸ μυστήρια, διὰ τὰ ὁποῖα θὰ ὁμιλήσωμεν εἰς τὸ ἐπόμενον κεφάλαιον, 3) νὰ ἐξομολογοῦν τοὺς πιστοὺς κλπ.

Οἱ λαϊκοὶ ἐξ ἄλλου ἔχουν ὑποχρέωσιν νὰ σέβωνται καὶ νὰ ὑπακούουν εἰς τὰς διατάξεις τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν κληρικῶν καὶ νὰ συντηροῦν αὐτούς, ὥστε νὰ παρουσιάζονται ἀξιοπρεπεῖς.

Κατὰ τὴν πρώτην ἐποχὴν τῆς Ἐκκλησίας παρουσιάσθησαν μερικοὶ ποὺ διέστρεψαν τὴν ὀρθὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ὠνομάσθησαν αἰρετικοὶ καὶ ἡ διδασκαλία των αἵρεσις. Ἡ Ἐκκλησία μας, διὰ νὰ μὴ συμβαίνουν ταραχαὶ μετὰ τῶν Χριστιανῶν, ἐκάλει τὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους καὶ αὐταὶ ἔδιδαν τὴν ὀρθὴν λύσιν εἰς τὰ ζητήματα, συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ.

Μέχρι τοῦ ἐνάτου αἰῶνος ἡ Ἐκκλησία ἦτο μία καὶ ἀχώριστος. Κατόπιν ὅμως ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἐχωρίσθη ἀπὸ τὴν Ἀνατολικήν. Τοιοῦτοτρόπως ἔγινε τὸ σχίσμα, ὅπως ὠνομάσθη ὁ χωρισμὸς αὐτός.

Ἀφορμὴν εἰς τὸ σχίσμα ἔδωσαν οἱ Πατριάρχαι τῆς Ρώμης, οἱ καλούμενοι Πάπαι, ποὺ ἠθέλησαν, ἀπὸ ἀλαζονείαν, νὰ ὑποτάξουν εἰς τὴν ἰδικὴν των διοίκησιν ὅλην τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἐπειτα, τὸν 16ον αἰῶνα, ἀπὸ τοὺς Δυτικοὺς ἐχωρίσθησαν οἱ καλούμενοι Διαμαρτυρόμενοι

ἡ Ἡροτεστάντες. Αὐτοὶ ἐχωρίσθησαν ἐκ τῆς αἰτίας ὅτι οἱ Πάπαι ἔκαμναν καταχρήσεις εἰς τὴν διοίκησιν, εἰς τὴν διδασκαλίαν καὶ εἰς τὴν λατρείαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐμπορεύοντο τὴν Θρησκείαν.

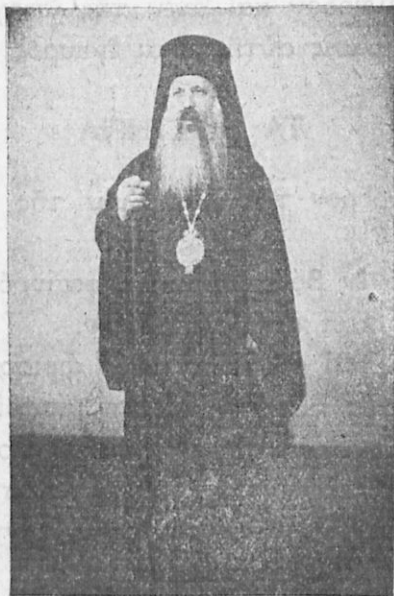
Ἡ Ὁρθόδοξος Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία.

Οἱ μόνοι ἀληθεῖς Χριστιανοί, ὅπως εἶπομεν, εἶναι οἱ ἀποτελοῦντες τὴν Ὁρθόδοξον Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν.

Εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν ἀνήκουν τὰ Πατριαρχεῖα Κωνσταντινουπόλεως, τῶν Ἱεροσολύμων, τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τῆς Ἀντιοχείας καθὼς καὶ αἱ ἐκκλησίαι τῆς Ἑλλάδος, τῆς Ρωσσίας, τῆς Ρουμανίας, τῆς Σερβίας, τῆς Αὐστρουγγαρίας καὶ τῆς Κύπρου. Ὁ Πατριάρχης τῆς Κωνσταντινουπόλεως φέρει τὸν τίτλον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας εἶναι σχισματικὴ, διότι ἀπεκηρύχθη ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἔχη ἰδικόν της ἐπίσκοπον εἰς τὰς πόλεις τῆς Μακεδονίας ποὺ ὑπῆρχε τοιοῦτος τοῦ Πατριαρχείου.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος διοικεῖται ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, τὴν ὁποίαν ἀποτελοῦν 12 Μητροπολίται ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν.

12.-'Ο Μητροπολίτης Ἀθηνῶν Χρυσόστομος

Κατὰ διετίαν συνέρχεται εἰς Σύνοδον καὶ ἡ ὅλη Ἱεραρχία τῆς Ἑλλάδος.

Εἰς τὰς συνεδριάσεις τῆς Ἱεραῆς Συνόδου παρίσταται καὶ ἀντιπρόσωπος τῆς πολιτείας, ὁ Κυβερνητικὸς Ἐπίτροπος. Αὐτὸς προσυπογράφει ὅλας τὰς ἀποφάσεις τῆς Ἱεραῆς Συνόδου καὶ ἄνευ τῆς ὑπογραφῆς αὐτοῦ οὐδεμίαν ἀπόφασιν αὐτῆς εἶναι ἔγκυρον.

ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ

Τὸ 10ον ἄρθρον τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως λέγει τὰ ἑξῆς:

«Ὁμολογῶ ἐν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν» καὶ μᾶς διδάσκει περὶ τῶν Μυστηρίων.

Ὁ Χριστὸς καὶ οἱ Ἀπόστολοι ὠρίσαν μερικὰς ἰδιαιτέρας τελετάς, διὰ τῶν ὁποίων μεταδίδεται εἰς τοὺς πιστοὺς ἡ Χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Καὶ ἐπειδὴ ἡ μετάδοσις τῆς Χάριτος ταύτης γίνεται μὲ τρόπον μυστηριώδη, διὰ τοῦτο αἱ τελεταὶ αὗται καλοῦνται μυστήρια.

Μυστήρια λοιπὸν εἶναι αἱ ἱεραὶ ἐκεῖναι τελεταὶ τῆς Ἐκκλησίας μας, διὰ τῶν ὁποίων μεταδίδεται εἰς τοὺς πιστοὺς δι' ὄρατῶν σημείων ἡ Θεία Χάρις χωρὶς νὰ φαίνεται.

Τὰ μυστήρια εἶναι ἑ π τ ἄ:

- 1) Τὸ Βάπτισμα. 2) Τὸ Χρῆσμα. 3) Ἡ Ἐξομολόγησις. 4) Ἡ Θεία Εὐχαριστία. 5) Τὸ Εὐχέλαιον. 6) Ὁ Γάμος. 7) Ἡ Ἱερωσύνη.

Τέσσαρα ἐξ αὐτῶν εἶναι ὑποχρεωτικά, δηλαδή ὀφείλει πᾶς χριστιανὸς νὰ ἐκτελῇ αὐτά· τὰ λοιπὰ τρία εἶναι προαιρετικά, δηλαδή ἐκτελεῖ αὐτὰ μόνον ἐκεῖνος ὁ ὅποιος ἐπιθυμεῖ.

Τὰ ὑποχρεωτικά εἶναι: 1) Τὸ Βάπτισμα. 2) Τὸ Χρῖσμα. 3) Ἡ Θεία Εὐχαριστία καὶ 4) Ἡ Ἐξομολόγησις.

Τὰ προαιρετικά εἶναι: 1) Τὸ Εὐχέλαιον. 2) Ὁ Γάμος καὶ 3) Ἡ Ἰερωσύνη.

Ἐξ αὐτῶν πάλιν τὸ Βάπτισμα, τὸ Χρῖσμα καὶ ἡ Ἰερωσύνη γίνονται μόνον μίαν φοράν, τὰ ἄλλα ἐπαναλαμβάνονται.

Διὰ νὰ ἐπενεργήσῃ ἓνα μυστήριον, ἀπαιτοῦνται τὰ Ὅρατὰ Σημεῖα καὶ ἡ Θεία Χάρις. Διὰ νὰ ἐπενεργήσῃ ἡ Θεία Χάρις, πρέπει τὰ μυστήρια νὰ γίνον κανονικῶς καὶ ἐκεῖνος διὰ τὸν ὅποιον γίνεται τὸ μυστήριον νὰ ἔχῃ πίστιν πρὸς τὸν Θεόν.

Οἱ Δυτικοὶ πιστεύουν ὅτι δὲν εἶναι ἀναγκαῖα ἡ πίστις, ἀλλὰ τὰ μυστήρια ἐπενεργοῦν καὶ παρὰ τὴν θέλησιν ἐκείνων διὰ τοὺς ὁποίους γίνονται.

Ἐκαστον μυστήριον ἔχει ἰδιαίτερα συστατικά.

Τὰ μυστήρια τελοῦν μόνον οἱ κληρικοί. Ὁ Ἐπίσκοπος τελεῖ πάντα τὰ μυστήρια. Ὁ ἱερεὺς τελεῖ πάντα τὰ μυστήρια ἐκτὸς τῆς Ἰερωσύνης. Ὁ διάκονος δὲν ἐκτελεῖ κανὲν μυστήριον ἐκτὸς τοῦ Βαπτίσματος, τὸ ὅποιον ἐν ἀνάγκῃ δύναται νὰ ἐκτελέσῃ καὶ λαϊκός.

ΤΟ ΒΑΠΤΙΣΜΑ

Τὸ Βάπτισμα εἶναι μυστήριον, διὰ τοῦ ὁποίου καθαρίζεται ὁ βαπτιζόμενος ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας του. Ὁ ἄνθρωπος διὰ τοῦ βαπτίσματος, ἂν μὲν εἶναι ἀνήλικος καθαρίζεται ἀπὸ τὸ προπατορικὸν ἀμάρτημα, ἔὰν δὲ εἶναι ἐνήλικος καὶ ἀπὸ τὰς ἰδικὰς του ἀμαρτίας. Διὰ νὰ γίνῃ ἕνας ἄνθρωπος Χριστιανός, πρέπει νὰ βαπτισθῇ.

Τὸ βάπτισμα τὸ καθιέρωσεν ὁ ἴδιος ὁ Χριστός. Ὄταν ἔστειλε τοὺς μαθητάς του εἰς τὸ κήρυγμα, παρήγγειλε νὰ βαπτίζουσιν «εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος».

Συμφώνως λοιπὸν πρὸς τὴν ἐντολὴν ταύτην τοῦ Χριστοῦ, οἱ Ἀπόστολοι ἐδίδασκον τὰς κυριωτέρας ἀληθείας τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ κατόπιν ἐβάπτιζαν ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἤθελαν νὰ γίνουσιν Χριστιανοί, ἀφοῦ προηγουμένως ὡμολογοῦσαν τὴν πίστιν των πρὸς τὸν Χριστόν.

Ὁ ἴδιος ὁ Χριστός ἐβαπτίσθη ἀπὸ τὸν Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον εἰς τὸν ποταμὸν Ἰορδάνην.

Οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ ἐβάπτιζοντο εἰς μεγάλην ἡλικίαν. Βραδύτερον ὅμως, κατὰ τὸν τρίτον αἰῶνα, ὅταν ὁ Χριστιανισμὸς ἐγενικεύθη, διὰ νὰ μὴ ἀποθνήσκουσιν τυχὸν ἀβάπτιστα τὰ παιδιά, ἐπεκράτησεν ἡ συνήθεια νὰ βαπτίζωνται μικρὰ (νήπια, νηπιοβαπτι-

σμός). Καί ἐπεισῆ τὰ νήπια δὲν ἤμποροῦν νὰ ὁμολογήσουσιν τὴν πίστιν των, ὠρίσθη νὰ ὁμολογή τὴν πίστιν διὰ τὸν βαπτιζόμενον ὁ ἀνάδοχος (νουνός). Διὰ τοῦτο ὁ ἀνάδοχος ἀναλαμβάνει τὴν εὐθύνην νὰ διδάξῃ τὸ παιδί, τὸ ὁποῖον ἐβάπτισε, τὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν καὶ νὰ βοηθήσῃ αὐτὸ εἰς τὴν μόρφωσίν του ὡς πνευματικὸς πατήρ.

Μία κακὴ συνήθεια εἶναι νὰ νομιζώμεν, ὅτι, ὅσον περισσότερα παιδιὰ βαπτίζομεν, τόσον μεγαλύτερον καλὸν κάμνομεν εἰς τὴν ψυχὴν μας. Αὐτὸ δὲν εἶναι ὀρθόν, διότι, ὅσον περισσότερα παιδιὰ βαπτίσῃ κανεῖς, τόσον ὀλιγώτερον ἠμπορεῖ νὰ φροντίσῃ δι' αὐτά.

Ὁρατὰ σημεῖα εἰς τὸ Βάπτισμα εἶναι: 1) τὸ νερόν, 2) τὸ ἔλαιον, 3) ἡ κατάδυσις εἰς τὸ νερόν τρεῖς φορὰς καὶ 4) ἡ ἀγιαστικὴ εὐχή.

Θεῖα Χάρις. Διὰ τοῦ Βαπτίσματος ὁ ἄνθρωπος καθαρίζεται ἀπὸ τὴν προπατορικὴν ἁμαρτίαν, ἃν εἶναι ἀνήλικος. Ἐάν εἶναι ἐνήλικος, καθαρίζεται καὶ ἀπὸ ὅσας ἁμαρτίας ἔχει κάμει. Τοῦτο μᾶς λέγει καὶ τὸ 10ον ἄρθρον: «ὁμολογῶ ἐν Βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν».

Τὸ νερόν καὶ τὸ ἔλαιον συμβολίζουν ὅτι καθαρίζεται ὁ βαπτιζόμενος ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας καὶ θεραπεύεται ἡ ψυχὴ του ἀπὸ αὐτάς.

Ἡ τριττὴ κατάδυσις καὶ ἀνάδυσις μέσα εἰς τὸ νερόν συμβολίζει τὴν τριήμερον ταφὴν καὶ ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος. Ἡ ἀγιαστικὴ εὐχὴ λέγεται διὰ νὰ ἐπενεργήσῃ εἰς τὸ μυστήριον ἡ Θεῖα Χάρις.

Ὁ βαπτιζόμενος πρέπει νὰ βυθίζεται μέσα εἰς τὸ νερόν, ἂν ὅμως ἡ βύθισις εἰς τὸ νερόν ὑπάρχη κίνδυνος νὰ βλάβῃ ἐν ἄρρωστον παιδί, τότε ραντίζουν αὐτὸ μὲ τὸ νερόν.

Εἰς μεγάλην ἀνάγκην καὶ ἂν ὑπάρχη φόβος νὰ ἀποθάνῃ τὸ παιδί ἀβάπτιστον, τότε τὸ βαπτίζουν εἰς τὸν ἀέρα. Τότε, οἰσοδῆποτε, καὶ γυνὴ ἀκόμη, ὑψώνει τὸ παιδίον εἰς τὸν ἀέρα τρεῖς φορές εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ τὸ παιδί θεωρεῖται βαπτισμένον. Ἐὰν ὅμως ζήση, τότε γίνεται ὅλη ἡ ἄλλη ἱεροτελεστία ἐκτὸς τῆς τριττῆς καταδύσεως καὶ ἀναδύσεως.

Τὸ Βάπτισμα εἶναι ἀπὸ τὰ μυστήρια, τὰ ὁποῖα δὲν ἐπαναλαμβάνονται εἰς τὸ ἴδιον πρόσωπον.

ΤΟ ΧΡΙΣΜΑ

Τὸ Χρίσμα εἶναι μυστήριον, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ ἱερεὺς χρίει (ἀλείφει) τὸ βαπτισμένον παιδίον μὲ ἁγιασμένον ἔλαιον, διὰ νὰ μεταδοθοῦν εἰς αὐτὸ τὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Εὐθύς μετὰ τὸ Βάπτισμα ὁ ἱερεὺς χρίει σταυροειδῶς τὰ κυριώτερα μέρη τοῦ βαπτισμένου μὲ μύρον, διὰ νὰ ἁγιασθοῦν: τὸ μέτωπον, ὥστε νὰ σκέπτεται πάντοτε ἀγαθὰ πράγματα, τὰς χεῖρας διὰ νὰ κάμνῃ καλὰ ἔργα, τοὺς πόδας διὰ νὰ βαδίξῃ πάντοτε εἰς τὸν καλὸν δρόμον κτλ.

Τὸ μύρον εἶναι ἔλαιον, τὸ ὁποῖον παρασκευάζεται

ἀπὸ 40 μύρα, ἀλλὰ τὸ κυριώτερον εἶναι τὸ ἔλαιον. Τὰ πολλὰ μύρα σημαίνουν τὰ πολλὰ χαρίσματα ποῦ δίδει τὸ μύρον.

Ὁ ἱερεὺς, ὅταν χρίῃ τὸ βρέφος, λέγει: «Σφραγίς δωρεᾶς Πνεύματος Ἁγίου, Ἀμήν», τὸ ὁποῖον σημαίνει: «Τὸ ἅγιον μύρον εἶναι ἡ ἐπισφράγις τῶν χαρισμάτων ποῦ ἐδόθησαν εἰς τὸν βαπτισμένον».

Ἡ Ἐκκλησία μας λαμβάνει τὸ μύρον ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διὰ νὰ δείξῃ τὸν στενὸν σύνδεσμον καὶ τὴν μεγάλην τιμὴν ποῦ ἔχει πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον. Τὸ μύρον παρασκευάζεται εἰς τὸ Πατριαρχεῖον τὴν Μεγάλην Τετάρτην καὶ ἀγιάζεται εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς Μεγάλης Πέμπτης. Εἰς τὴν λειτουργίαν αὐτὴν λαμβάνει μέρος ὁλόκληρος ἡ Ἱερα Σύνοδος τῶν Πατριαρχείων.

Τὸ μυστήριον τοῦ Χρίσματος συνεστήθη ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους. Οἱ Ἀπόστολοι ὅταν ἐβάπτιζαν, ἔθεταν τὰς χεῖράς των ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ βαπτιζομένου. Ἐπειδὴ ὁμως ἐγίνοντο πολλοὶ Χριστιανοὶ καὶ δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ προφθάνουν οἱ Ἀπόστολοι ἑαυτοὺς, δι' αὐτὸ ἐγινε χρῆσις τοῦ ἁγιασμένου μύρου.

Ὁρατὰ Σημεῖα εἰς τὸ Χρίσμα εἶναι: 1) τὸ ἔλαιον μὲ τὰ μύρα καὶ 2) ἡ ἁγιαστικὴ εὐχή.

Θεῖα Χάρις. Τὸ μύρον 1) ἀγιάζει τὸ σῶμα καὶ τὸν νοῦν τοῦ βαπτιζομένου καὶ 2) μεταδίδει εἰς αὐτὸν τὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὰ ὁποῖα εἶναι: ἡ χαρὰ, ἡ πίστις, ἡ ἀγάπη, ἡ ἐλπίς, ἡ σοφία, ἡ εἰρήνη,

ἡ ἐγκράτεια καὶ ὅλαι γενικῶς αἱ ἀρεταί, τὰς ὁποίας πρέπει νὰ ἔχη ὁ Χριστιανός.

Τὸ Χρῆσμα εἶναι καὶ αὐτὸ ἐκ τῶν μυστηρίων ἐκείνων, τὰ ὁποία δὲν ἐπαναλαμβάνονται εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον.

Η ΜΕΤΑΝΟΙΑ

Ἡ Μετάνοια ἢ Ἐξομολόγησις εἶναι μυστήριον, κατὰ τὸ ὁποῖον ἐξομολογούμεθα εἰς τὸν ἱερέα τὰς ἀμαρτίας μας διὰ νὰ λάβωμεν συγχώρησιν. Συνεστήθη παρὰ τοῦ ἰδίου τοῦ Σωτῆρος, ὅταν εἶπεν εἰς τοὺς μαθητάς του, ὅτι εἰς ἐκείνους πού χαρίζουν αὐτοὶ τὰς ἀμαρτίας χαρίζονται καὶ εἰς ἐκείνους πού δὲν χαρίζουν δὲν χαρίζονται. Οἱ Ἀπόστολοι τὴν ἐξουσίαν αὐτὴν τὴν μετέδωσαν εἰς τοὺς διαδόχους των, τοὺς ἐπισκόπους καὶ οὗτοι εἰς ἱερεῖς, οἱ ὁποῖοι ὀνομάζονται πνευματικοί. Ὁ Χριστιανός, μετὰ τὸ βάπτισμα, πού εἰς αὐτό, ὡς ἐμάθομεν, τοῦ ἐχαρίσθησαν αἱ ἀμαρτίαι, δὲν παύει νὰ κάμνη καὶ ἄλλας. Διὰ τοῦτο ὁ πανάγαθος Θεός, ἐπειδὴ δὲν θέλει νὰ χαθῆ ὁ ἄνθρωπος αὐτός, τοῦ δίδει τὸ δικαίωμα νὰ ὑπάγη εἰς τὸν ἱερέα, νὰ ἐξομολογηθῆ εἰς αὐτὸν τὰς ἀμαρτίας του καὶ νὰ μετανοήσῃ εἰλικρινῶς. Τότε ὁ ἱερεὺς ἀναγινώσκει τὴν συγχωρητικὴν εὐχὴν καὶ ἐπιθέτει τὰς χεῖρας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ πιστοῦ, διὰ νὰ τοῦ συγχωρηθῶν αἱ ἀμαρτίαι.

Οἱ πνευματικοὶ ἐπιβάλλουν καὶ ἐπιτίμια δηλ.

ποινάς, εἰς ἐκείνους πού ἔχουν κάμει ἁμαρτίας. Τοιαῦται ποινάι εἶναι ἡ προσευχή, ἡ νηστεία, ἡ ἔλεημοσύνη κλπ.

Ὅρατὰ σημεῖα εἰς τὴν Μετάνοιαν εἶναι: 1) ἡ ἐξομολόγησις τῶν ἁμαρτιῶν παρὰ τοῦ πιστοῦ, 2) ἡ συγχωρητικὴ εὐχή τὴν ὁποίαν ἀναγινώσκει ὁ ἱερεὺς καὶ 3) ἡ ἐπίθεσις τῶν χειρῶν τοῦ ἱερέως εἰς τὸν ἐξομολογούμενον.

Θεῖα Χάρις. Διὰ τοῦ μυστηρίου αὐτοῦ συγχωροῦνται αἱ ἁμαρτίαι ἐκείνων πού ἐξομολογοῦνται. Ἐπίσης διὰ τοῦ μυστηρίου αὐτοῦ ἐνούμεθα πάλιν μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας, ἀπὸ τῶν ὁποίων αἱ ἁμαρτίαι μᾶς εἶχαν ἀπομακρύνει.

Τὸ μυστήριον αὐτὸ γίνεται ὡσάκις θέλομεν νὰ κοινωνήσωμεν.

ΘΕΙΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ

Ἡ Θεῖα Εὐχαριστία ἢ Θεῖα Κοινωνία ἢ Μετέληψις εἶναι μυστήριον, κατὰ τὸ ὁποῖον πιστεύομεν ὅτι μὲ τὴν Θεῖαν Μετέληψιν κοινωνοῦμεν τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Σωτῆρος.

Τὸ μυστήριον αὐτὸ ἐσύστησεν ὁ ἴδιος ὁ Σωτὴρ τῆς νύκτα τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου. Εἰς τὸν Μυστικὸν Δείπνον ὁ Σωτὴρ, ἀφοῦ ἔλαβε τεμάχιον ἄρτου, τὸ ηὐλόγησε, ηὐχαρίστησε τὸν Θεὸν καὶ ἀφοῦ τὸ ἔκοψε, τὸ ἐμοίρασεν εἰς τοὺς μαθητάς του λέγων: «Λάβετε φάγετε, τοῦτό ἐστὶ τὸ σῶμά μου». Ἐπειτα ἔλαβε ποτήριον

οίνου και ἄφοῦ ἠὺχαρίστησε τὸν Θεόν, τὸ εὐλόγησε και τὸ ἔδωσεν εἰς τοὺς μαθητάς του και εἶπε: «Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες, τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου».

Συμφώνως λοιπὸν πρὸς τοὺς λόγους τούτους τοῦ Κυρίου κατὰ τὸ μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας μεταλαμβάνομεν τὸ τίμιον σῶμα και τὸ τίμιον αἷμα τοῦ Χριστοῦ.

Διὰ τοῦτο, ὅταν θέλωμεν νὰ κοινωνήσωμεν, πρέπει νὰ προπαρασκευαζώμεθα μὲ νηστείαν, μὲ μετάνοιαν και ἐξομολόγησιν.

Ἡ Θεία Εὐχαριστία ὁμοιάζει μὲ τὸ πῦρ: ὅπως ἐκεῖνο καθαρίζει τὰ διάφορα μέταλλα ἀπὸ τὰς σκωρίας των, τοιουτοτρόπως και αὕτη καθαρίζει ἐκείνους, οἱ ὅποιοι εἶναι ἄξιοι διὰ μετάληψιν, ἀπὸ κάθε κακὸν στοιχείου των· ὅπως ἐκεῖνο καίει τὰ διάφορα πράγματα, οὕτω και αὕτη καίει ἐκείνους, οἱ ὅποιοι κοινωνοῦν χωρὶς νὰ εἶναι ἄξιοι διὰ νὰ κοινωνήσουν· αὐτοὶ κάμνουν μεγάλην ἁμαρτίαν.

Τὸ μυστήριον αὐτὸ λέγεται Εὐχαριστία, διότι ὁ Χριστὸς ἠὺχαρίστησε πρῶτον τὸν Θεόν και κατόπιν ἐμοίρασε τὸν ἄρτον και τὸν οἶνον εἰς τοὺς μαθητάς του. Λέγεται και Κοινωνία ἢ Μετάληψις, διότι κοινωνοῦμεν, μεταλαμβάνομεν τὸ σῶμα και αἷμα τοῦ Χριστοῦ.

Τὸ μυστήριον αὐτὸ γίνεται εἰς κάθε λειτουργίαν, κατὰ τὴν ὥραν ποὺ ψάλλουν τὸ «Σὲ ὑμνοῦμεν, Σὲ εὐλογοῦμεν, Σοὶ εὐχαριστοῦμεν, Κύριε, και δεόμεθά Σου, ὁ Θεὸς ἡμῶν». Κατὰ τὴν ὥραν ταύτην ὁ ἱερεὺς

λέγει: «Μεταβαλὼν τῷ Πνεύματί σου τῷ Ἁγίῳ» καὶ τὴν στιγμὴν ἐκείνην μεταβάλλεται ὁ ἄρτος εἰς σῶμα καὶ ὁ οἶνος εἰς αἷμα τοῦ Κυρίου.

Οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ μετελάμβανον εἰς κάθε λειτουργίαν, σήμερον οἱ Χριστιανοὶ μεταλαμβάνουν συνήθως τέσσαρας φορές τὸ ἔτος: τὰ Χριστούγεννα, τὸ Πάσχα, τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καὶ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Οἱ κληρικοὶ μεταλαμβάνουν ὡσαύκι λειτουργοῦν.

Τὸ μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας συμβολίζει τὴν μεγάλην θυσίαν, τὴν ὁποίαν ἔμαμεν ὁ Κύριος μετὸν σταυρικόν Του θάνατον, διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου.

Ὅρατὰ σημεῖα εἰς τὸ μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας εἶναι: 1) ὁ ἔνζυμος ἄρτος, 2) ὁ οἶνος, καὶ μάλιστα ἐρυθρός, ἀναμειγμένος μετὸν νερόν, διὰ νὰ ἐνθυμίζη τὸ αἷμα μετὸν νερόν, τὸ ὁποῖον ἔρρευσε ἀπὸ τὴν πληγὴν τοῦ Κυρίου εἰς τὸν σταυρόν, ὅταν τὸν ἐκέντησε μετὸν λόγχην ὁ στρατιώτης, 3) τὰ λόγια τὰ ὁποῖα λέγει ὁ ἱερεὺς «λάβετε, φάγετε κτλ., πῖετε κτλ.», καὶ 4) ἡ εὐχὴ «μεταβαλὼν τῷ Πνεύματι Σου τῷ Ἁγίῳ».

Θεῖα Χάρις. Ὅταν μεταλάβωμεν τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, δεχόμεθα συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν μας καὶ ἐνούμεθα μαζί Του.

Τὸ μυστήριον αὐτὸ εἶναι ἀπὸ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐπαναλαμβάνονται.

Τὸ Εὐχέλαιον εἶναι μυστήριον, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ ἱερεὺς χρίει (ἀλείφει) μὲ ἀγιασμένον ἔλαιον τὸν ἄρρωστον σωματικῶς ἢ ψυχικῶς Χριστιανὸν καὶ παρακαλεῖ νὰ τὸν ἰατρεύσῃ ἡ Θεία Χάρις.

Τὸ Εὐχέλαιον συνεστήθη ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῶν Ἀποστόλων. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ Χριστιανοί, ὅσοι ἦσαν ἄρρωστοι σωματικῶς ἢ ψυχικῶς, ἐχρίοντο παρὰ τοῦ ἱερέως μὲ ἀγιασμένον ἔλαιον. Ὁ ἱερεὺς, καθὼς χρίει τὸν ἄρρωστον, ἀναγινώσκει εὐχάς, παρακαλῶν τὴν Θείαν Χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος νὰ θεραπεύσῃ τὸν ἄρρωστον.

Εἶναι ἐκ τῶν προαιρετικῶν μυστηρίων καὶ ὅσας φορές ζητήσῃ αὐτὸ ὁ Χριστιανός, ἡ Ἐκκλησία τὸ ἐκτελεῖ.

Οἱ Χριστιανοὶ συνηθίζουν νὰ λαμβάνουν τὸ μυστήριον τοῦ Εὐχελαίου τὴν Μεγάλην Τετάρτην, διὰ νὰ παρασκευασθοῦν πρὸς τὴν κοινωνίαν τῆς Μεγάλης Πέμπτης.

Τὸ Εὐχέλαιον τὸ ἐκτελεῖ ὁ Ἐπίσκοπος ἢ ἐπτὰ ἱερεῖς, ἀλλὰ δύναται νὰ τὸ τελέσῃ καὶ ἓνας ἱερεὺς.

Ὅρατὰ σημεῖα εἰς τὸ μυστήριον αὐτὸ εἶναι: 1) Τὸ ἔλαιον, τὸ ὁποῖον ἔχει δύναμιν θεραπευτικὴν. 2) Αἱ ἐπτὰ εὐχαὶ τὰς ὁποίας λέγει ὁ ἱερεὺς.

Θεία Χάρις. Ἡ χάρις, ἡ ὁποία μεταδίδεται κατὰ τὸ μυστήριον αὐτό, εἶναι ἡ ἄφεσις τῶν ἁμαρτιῶν καὶ ἡ ὑγεία τοῦ σώματος.

Ο ΓΑΜΟΣ

Ὁ Γάμος εἶναι μυστήριον, κατὰ τὸ ὁποῖον μὲ τὰς εὐλογίας τῆς Ἐκκλησίας ἐνώνονται ἀνὴρ καὶ γυνή καὶ μεταδίδεται εἰς αὐτοὺς ἡ Θεία Χάρις.

Τὸ μυστήριον τοῦ γάμου εἶναι ἀρχαῖον ὅσον καὶ ὁ κόσμος. Ὁ Θεὸς ἠύλογησε τοὺς πρωτοπλάστους καὶ εἶπεν εἰς αὐτοὺς ν' αὐξάνουν καὶ νὰ πληθύνωνται. Ὁ Χριστὸς διὰ τῆς παρουσίας του ἡγίασε τὸν ἐν Κανῶ γάμον.

Σκοπὸς τοῦ γάμου εἶναι νὰ βοηθῶνται οἱ σύζυγοι μεταξὺ των, νὰ κάμνουν τέκνα καὶ ν' αὐξάνῃ τὸ ἀνθρώπινον γένος.

Ἀπαραίτητος ὅρος διὰ τὸν γάμον εἶναι ἡ ἀμοιβαία συγκατάθεσις. Ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι θὰ ἐνωθοῦν διὰ τοῦ γάμου, πρέπει νὰ ἔχουν τὴν νόμιμον ἡλικίαν, νὰ μὴ ἔχουν συγγένειαν σωματικὴν ἢ πνευματικὴν (δηλ. ἀπὸ βάπτισμα) καὶ νὰ ἔχουν ἀμοιβαίαν ἀγάπην. Ἐχουν ὑποχρέωσιν νὰ δώσουν εἰς τὰ τέκνα των ἀνατροφὴν Χριστιανικὴν.

Γάμος μεταξὺ ὀρθοδόξων καὶ δυτικῶν ἢ διαμαρτυρομένων ἐπιτρέπεται μόνον ἂν τὸ μυστήριον τελεσθῇ ἀπὸ ὀρθόδοξον ἱερέα ἢ ὑποσχεθοῦν ὅτι τὰ τέκνα των θὰ γίνουν ὀρθόδοξα.

Εἰς τὸν γάμον γίνονται δύο τελεταί: μία ὁ ἀρραβὼν, ἡ μνηστεία, ὅταν ὁ ἱερεὺς ἀλλάσῃ τὰ

δακτυλίδια τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης, ἡ ἄλλη ἡ στέψις ὅταν ἀλλάσσουν τοὺς στεφάνους, διὰ νὰ δείξη ἡ Ἐκκλησία πόσην τιμὴν ἀπονέμει εἰς αὐτοὺς ποὺ ἔρχονται εἰς γάμον.

Ὁ γάμος δὲν διαλύεται εἰμὴ μόνον εἰς ἔξαιρετικὰς περιστάσεις.

Ἀπὸ τοὺς κληρικούς οἱ ἐπίσκοποι δὲν νυμφεύονται· οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ διάκονοι νυμφεύονται, ἀλλὰ πρὶν χειροτονηθοῦν. Οἱ καλόγηροι δὲν νυμφεύονται.

Οἱ Ὀρθόδοξοι ἔχουν δικαίωμα νὰ ἔλθουν εἰς δεύτερον ὡς καὶ εἰς τρίτον γάμον.

Ὅρατὰ Σημεῖα. Ὅρατὰ σημεῖα εἰς τὸν γάμον εἶναι: 1) ἡ συγκατάθεσις ἐκείνων ποὺ θὰ ἐνωθοῦν, 2) οἱ δακτύλιοι, 3) οἱ στέφανοι, 4) οἱ λόγοι τοῦ ἱερέως: «στέφεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ» καὶ 4) ὁ οἶνος, ποῦ συμβολίζει τὸν κοινὸν βίον καὶ τὰς κοινὰς περιπετείας εἰς τὴν ζωὴν.

Θεῖα Χάρις. Ἀγιάζεται ὁ κοινὸς σύνδεσμος τῶν συζύγων.

Η ΙΕΡΩΣΥΝΗ

Ἡ Ἱερωσύνη εἶναι μυστήριον, κατὰ τὸ ὅποιον μεταδίδεται εἰς τὸν χειροτονούμενον ἡ Θεῖα Χάρις καὶ τοιοῦτοτρόπως γίνεται ἄξιος λειτουργὸς τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ Ἱερωσύνη λέγεται καὶ Χειροτονία, διότι ὁ ἐπίσκοπος θέτει τὰς χεῖρας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ χειρο-

τονουμένου τὴν ὥραν κατὰ τὴν ὁποίαν ἀναγινώσκει τὴν εὐχὴν, διὰ νὰ καταβῆ εἰς αὐτὸν ἡ Θεία Χάρις.

Τὸ μυστήριον αὐτὸ τὸ συνέστησεν ὁ Κύριος, ὅταν παρήγγειλεν εἰς τοὺς μαθητάς του νὰ κηρύττουν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ τελοῦν τὰ μυστήρια.

Οἱ βαθμοὶ τῆς Ἱερωσύνης εἶναι τρεῖς: 1) τοῦ Ἐπισκόπου, 2) τοῦ Ἱερέως καὶ 3) τοῦ Διακόνου.

Οἱ διάκονοι καὶ οἱ ἱερεῖς χειροτονοῦνται ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπον. Ὁ ἐπίσκοπος χειροτονεῖται ἀπὸ τρεῖς τοῦλάχιστον ἐπισκόπους.

Τὴν Ἐκκλησίαν μας διοικεῖ ἡ Ἱερά Σύνοδος, ἡ ὁποία ἐδρεύει εἰς τὰς Ἀθήνας.

Ὁρατὰ Σημεῖα. Ἡ ἐπίθεσις τῶν χειρῶν τοῦ ἐπισκόπου εἰς τὸν χειροτονούμενον, 2) ἡ εὐχή, ἡ ὁποία ἀναγινώσκεται ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπον τὴν ὥραν πού ἐπιθέτει τὰς χεῖράς του διὰ τὴν χειροτονίαν, καὶ 3) τὰ λόγια πού λέγει ὁ ἐπίσκοπος ὅταν τελῆ τὴν χειροτονίαν «ἄξιος, ἄξιος» καὶ τὰ ὁποῖα ἐπαναλαμβάνονται ἀπὸ τὸν παριστάμενον λαόν.

Θεία Χάρις. Μεταδίδεται εἰς τὸν κληρικὸν ἡ Θεία Χάρις νὰ τελῆ τὰ μυστήρια, νὰ διδάσκη τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ διευθύνῃ τοὺς πιστοὺς τῆς περιφερείας του.

Τὰ Μυστήρια εἰς τὴν Δυτικὴν καὶ εἰς τὴν
Διαμαρτυρομένην Ἐκκλησίαν.

Ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία παραδέχεται, ὅπως καὶ ἡ
Ὁρθόδοξος, τὰ ἑπτὰ μυστήρια.

Οἱ Διαμαρτυρόμενοι παραδέχονται μόνον δύο μυστήρια, τὸ Βάπτισμα καὶ τὴν Θεῖαν Εὐχαριστίαν ὅλα τὰ ἄλλα τὰ θεωροῦν ἀπλὰς τελετάς.

Ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἔχει μερικὰς διαφορὰς εἰς τὰ μυστήρια καὶ αὐτὰ εἶναι αἱ ἑξῆς:

Κατὰ τὸ Βάπτισμα ραντίζει τὸν βαπτιζόμενον.

Τὸ Χρῖσμα τὸ ἐχώρισεν ἀπὸ τὸ Βάπτισμα καὶ τὸ ἐκτελεῖ εἰς μὲν τὰ θήλεα τὸ 10ον εἰς δὲ τὰ ἄρρενα τὸ 14ον ἔτος τῆς ἡλικίας, των, τὸ ἐκτελεῖ δὲ μόνον ὁ ἐπίσκοπος. Τοιοῦτοτρόπως εἶναι δυνατὸν ν' ἀποθάνῃ ἐν παιδίον, χωρὶς νὰ γίνῃ εἰς αὐτὸ τὸ μυστήριον τοῦ Χρίσματος.

Κατὰ τὴν Θεῖαν Εὐχαριστίαν δίδουν εἰς τοὺς πιστοὺς μόνον ἄρτον. Ἀπὸ τὰ δύο εἶδη, οἶνον καὶ ἄρτον, μεταλαμβάνουν μόνον οἱ κληρικοί. Μεταχειρίζονται ἄρτον ἄζυμον.

Τὸ Εὐχέλαιον τὸ ἐκτελοῦν μόνον εἰς τοὺς ἐτοιμοθανάτους.

Ὁ Γάμος εἰς αὐτοὺς δὲν διαλύεται. Οἱ διαμαρτυρόμενοι ἔχουν δικαίωμα νὰ ἔλθουν καὶ εἰς τέταρτον γάμον.

Εἰς τὴν Ἱερωσύνῃν οἱ κληρικοί ὅλων τῶν βαθμῶν δὲν νυμφεύονται.

Οἱ Διαμαρτυρόμενοι δὲν ἔχουν τὴν βαθμὸν τοῦ Ἐπισκόπου πλὴν τῶν Ἀγγλων καὶ δι' αὐτὸ λέγονται καὶ Ἐπισκοπικοὶ ἢ Ἐπισκοπιανοί. Οἱ κληρικοὶ τῶν εἶναι ἔγγαμοι καὶ θεωροῦνται ὑπάλληλοι τοῦ Κράτους.

Ἡ Λειτουργία καὶ ἡ ἀνάγνωσις τῶν Ἀγίων Γραφῶν εἰς τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν γίνεται εἰς γλῶσσαν Λατινικὴν, τὴν ὁποίαν δὲν ἐννοεῖ ὁ Λαός.

Ἐπίσης παραδέχεται ὅτι ἡ μητέρα τοῦ Κυρίου ἐγενήθη ἐκ πνεύματος Ἁγίου ὅπως καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστός.

Ἐχει τὴν νηστείαν τοῦ Σαββάτου, ἐπιτρέπει δὲ νὰ τρώγουν γάλα, αὔγα, τυρόν, ἰχθύς κ.τ.λ. κατὰ τὰς ἄλλας νηστείας.

Η ΜΕΛΛΟΥΣΑ ΚΡΙΣΙΣ ΚΑΙ Η ΜΕΛΛΟΥΣΑ ΖΩΗ

Τὸ 11ον καὶ τὸ 12ον ἄρθρα τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως λέγουν: «Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος Ἀμήν.»

Τὰ ἄρθρα αὐτὰ φανερώουν τὴν ἐλπίδα τῶν Χριστιανῶν ὅτι οἱ νεκροὶ θ' ἀναστηθοῦν καὶ ὅτι ὑπάρχει μελλοντικὴ καὶ αἰώνια ζωὴ. Ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖται ἀπὸ σῶμα καὶ ψυχὴν. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀποθάνῃ, τὸ σῶμά του, ἐπειδὴ εἶναι ὑλικόν, καταστρέφεται, καὶ ἡ ψυχὴ του, ἡ ὁποία εἶναι πνεῦμα, παραμένει ἀθάνατος.

Αἱ ψυχαὶ τῶν ἁγαθῶν ἀνθρώπων θὰ μεταβοῦν εἰς τὸν Παράδεισον καὶ αἱ ψυχαὶ τῶν κακῶν εἰς τὴν Κόλασιν.

Όταν θά ἐπανεῖλθη ὁ Χριστός, ὅπως μᾶς ἐδίδαξεν εἰς τὴν περικοπὴν περὶ τῆς Μελλούσης κρίσεως, θά κρίνη τοὺς ζῶντας καὶ τοὺς νεκροὺς ἀναλόγως πρὸς τὰς πράξεις τὰς ὁποίας ἔκαμαν, ἀναλόγως δηλ. τῆς συμπεριφορᾶς των πρὸς τὸν πλησίον. Καὶ τότε μὲ τὴν τελειωτικὴν αὐτὴν κρίσιν, οἱ ἀγαθοὶ θά μεταβοῦν εἰς τὸν Παράδεισον καὶ οἱ κακοὶ εἰς τὴν Κόλασιν.

Ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία παραδέχεται ὅτι, τῶν ἀνθρώπων πού ἔχουν κάμει μικρὰς ἁμαρτίας αἱ ψυχαὶ μεταβαίνουν εἰς ἓνα μέρος πού λέγεται **καθαρτήριο** πύρ ἢ πουργκατόριον. Ἐκεῖ αἱ ψυχὰ δύνανται νὰ καθαρισθοῦν καὶ νὰ μεταβοῦν εἰς τὸν Παράδεισον μὲ τὰς προσευχὰς καὶ τὰς παρακλήσεις τῆς ἐκκλησίας, τὰς ὁποίας προκαλοῦν οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι των μὲ ἐλεημοσύνην, λειτουργίας, συγχωροχάρτια κ.τ.λ.

ΜΕΡΟΣ Β'

ΗΘΙΚΟΝ

13) 2/ Ο ΔΕΚΑΛΟΓΟΣ

Εἰς τὸ πρῶτον μέρος, τὸ Δογματικόν, ἐμάθομεν τί πρέπει νὰ πιστεύωμεν. Εἰς τὸ δεύτερον μέρος, τὸ Ἠθικόν, θὰ μάθωμεν τί πρέπει νὰ πράττωμεν, διὰ νὰ εἴμεθα καλοὶ Χριστιανοὶ καὶ νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸν Παράδεισον.

Τὰ καθήκοντά μας ταῦτα τὰ μαθάνομεν ἀπὸ τὸν Δεκάλογον, τὰς Δέκα Ἐντολάς, τὰς ὁποίας, ὡς γνωρίζομεν, ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐπάνω εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ. Αἱ ἐντολαὶ αὐταὶ εἶναι αἱ ἀκόλουθοι:

1. *Ἐγὼ εἰμὶ Κύριος ὁ Θεὸς σου· οὐκ ἔσονται σοὶ θεοὶ ἕτεροὶ πλὴν ἐμοῦ.*

2. *Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδωλον, οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ ὅσα ἐν τῇ γῆ κάτω καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασι ὑποκάτω τῆς γῆς.*

Οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς οὐδὲ μὴ λατρεύσης αὐτοῖς.

3. Οὐ λήψει τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπιματαίω.

4. Μνήσθητι τὴν ἡμέραν τῶν Σαββάτων ἀγιάζειν αὐτήν. Ἐξ ἡμέρας ἐργᾶ καὶ ποιήσεις πάντα τὰ ἔργα σου, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ Σάββατα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου.

5. Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ ἵνα μακροχρόνιος ἔσῃ ἐπὶ τῆς γῆς.

6. Οὐ φονεύσεις

7. Οὐ μοιχεύσεις.

8. Οὐ κλέψεις.

9. Οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τοῦ πλησίον σου ἀρτυρίαν ψευδῆ.

10. Οὐκ ἐπιθυμήσεις ὅσα τῷ πλησίον σου ἐστίν.

ΤΙ ΜΑΣ ΔΙΔΑΣΚΕΙ Ο ΔΕΚΑΛΟΓΟΣ

Ἡ πρώτη ἐντολή.

Ἡ πρώτη ἐντολή μᾶς διδάσκει ὅτι πρέπει νὰ πιστεύωμεν εἰς ἕνα Θεόν, ὁ ὁποῖος εἶναι δημιουργὸς τοῦ κόσμου.

Ἡ πίστις μας πρὸς τὸν Θεὸν πρέπει νὰ εἶναι λογικὴ δηλ. δὲν πρέπει νὰ παραδεχώμεθα τυφλῶς

καὶ χωρὶς νὰ ἐξετάζωμεν κάθε δεισιδαιμονίαν, διότι εἶναι δῆθεν θρησκευτικὴ ἀλήθεια.

Ἐπίσης πρέπει νὰ εἶναι **σ τ α θ ε ρ ά**, δηλαδή ὁ Χριστιανὸς ὀφείλει νὰ ἐπιμένῃ εἰς τὰς πεποιθήσεις του καὶ ὅταν ἀκόμη κινδυνεύῃ νὰ θυσιασθῆ, ὅπως ἔκαμαν οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἅγιοι.

Τέλος ἡ πίστις μας πρέπει νὰ εἶναι **ἐ ν ε ρ γ ό ς**, δηλ. νὰ δείχνωμεν τὴν πίστιν μας κάμνοντες καλὰ ἔργα.

Τὴν ἐντολὴν αὐτὴν παραβαίνουν:

α) Οἱ ἄθεοι δηλ. ὅσοι δὲν πιστεύουν εἰς τὸν Θεόν.

β) Οἱ πολυθεῖσται δηλ. ὅσοι πιστεύουν εἰς πολλοὺς θεούς.

γ) Οἱ δεισιδαίμονες δηλ. ὅσοι πιστεύουν εἰς τὰς μαγείας, εἰς τοὺς ἔξορκισμούς, εἰς τὸ κελάδημα τῶν πωλιῶν, ἀποδίδουν σημασίαν εἰς τὴν συνάντησιν διαφόρων προσώπων κ.τ.λ.

Δευτέρα ἐντολή.

Ἡ δευτέρα ἐντολὴ μᾶς διδάσκει ὅτι δὲν πρέπει νὰ κατασκευάζωμεν ἀγάλματα, εἰκόνας καὶ νὰ προσκυνῶμεν ταῦτα ὡς θεούς. Οὔτε νὰ προσκυνῶμεν ὡς θεοὺς ὅσα βλέπομεν εἰς τὸν οὐρανὸν ἢ τὴν γῆν ἢ ὅ,τιδήποτε μᾶς κάμνει ἐντύπωσιν.

Τὴν ἐντολὴν αὐτὴν παραβαίνουν:

1) Οἱ εἰδωλολάτραι δηλ. ὅσοι προσκυνοῦν τὰ εἰδωλα, ἤτοι ἀγάλματα κ.τ.λ.

2) Ὅσοι ἀποδίδουν θαυματουργὸν δύναμιν εἰς τὰς εἰκόνας ἢ ἄλλα διάφορα ἀντικείμενα.

Τὰς εἰκόνας πρέπει νὰ σεβώμεθα καὶ νὰ τιμῶμεν διὰ τὰ πρόσωπα ποὺ εἰκονίζου, ἢ προσκύνησις ἀνήκει μόνον εἰς τὸν Θεόν.

Τρίτη ἐντολή.

Ἡ τρίτη ἐντολή μᾶς διδάσκει ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐπικαλούμεθα τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ χωρὶς λόγον. Ἐχομεν μίαν κακὴν συνήθειαν νὰ ὀρκιζώμεθα εἰς διάφορα πράγματα, διὰ νὰ μᾶς πιστεύουν οἱ ἄλλοι· αὐτὸ εἶναι ἁμάρτημα.

Ὁρκος εἶναι ὅταν βεβαιώνωμεν τὴν ἀλήθειαν ἐπικαλούμενοι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ.

Τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ εἶναι τὸ ἱερώτερον τῶν ὀνομάτων καὶ διὰ τὸν λόγον αὐτὸν πρέπει μὲ πολὺ μεγάλην εὐσέβειαν νὰ μεταχειριζώμεθα Αὐτό.

Ὁ ὀρκος γίνεται, διότι δὲν ὑπάρχει ἐμπιστοσύνη μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Πρέπει νὰ ἀποφεύγωμεν τὸν ὀρκον ἔστω καὶ ἂν πρόκηται νὰ ὑποστῶμεν ὑλικὴν ζημίαν, ὅταν ὁμως ὀρκιζώμεθα πρέπει νὰ λέγωμεν πάντοτε τὴν ἀλήθειαν. Ἐπίσης πρέπει νὰ τηρῶμεν τὰς ὑποσχέσεις μας.

Ὁ Χριστὸς εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Ὄρους ὀμιλίαν του λέγει ὅτι δὲν πρέπει νὰ ὀρκιζώμεθα καθολοκληρίαν, νὰ ἀρκούμεθα δὲ εἰς τὸ ναὶ ναὶ καὶ ὄχι ὄχι.

Τὴν ἐντολὴν αὐτὴν παραβαίνουν:

1) Ὅσοι ἐπικαλοῦνται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ χωρὶς νὰ ὑπάρχη καμμία ἀνάγκη.

2) Ὅσοι βλασφημοῦν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ.

3) Όσοι καταρῶνται τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους.

Ἡ πολιτεία ἐπιβάλλει τὸν ὄρκον εἰς τοὺς στρατιώτες, εἰς τοὺς ὑπαλλήλους καὶ εἰς τὰ δικαστήρια.

Κακὴ συνήθεια εἶναι ὅταν ὀρκιζώμεθα εἰς τὸν Θεόν, τοὺς ἁγίους, τοὺς γονεῖς μας, ἀδελφούς μας, εἰς τὸν ἑαυτὸν μας λέγοντες «νὰ μοῦ κόψη ὁ Θεὸς τὸ κεφάλι, τὸ χέρι, τὸ πόδι κ.τ.λ.» Αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ γίνεταί.

Τετάρτη ἐντολή.

Ἡ τετάρτη ἐντολή μᾶς διδάσκει ὅτι πρέπει νὰ ἀναπαυώμεθα τὴν Κυριακὴν, διὰ νὰ λάβωμεν καιρὸν νὰ λατρεύωμεν τὸν Θεόν, καθὼς καὶ πρὸς ὠφέλειαν τῆς υγείας μας.

Ἀπὸ τὴν Ἀγίαν Γραφὴν γνωρίζομεν ὅτι ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν Κόσμον εἰς ἕξ ἡμέρας καὶ τὴν ἑβδόμην ἀνεπαύθη. (Σάββατον σημαίνει ἡμέρα ἀναπαύσεως).

Οἱ Χριστιανοὶ καθιέρωσαν ὡς ἡμέραν ἀναπαύσεως τὴν Κυριακὴν (τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος) πρὸς τιμὴν τοῦ Κυρίου.

Τὴν Κυριακὴν λοιπὸν οἱ Χριστιανοὶ πρέπει νὰ ἀναπαύωνται, νὰ πηγαίνουν εἰς τὰς ἐκκλησίας, νὰ κάμνουν ἀγαθοεργὰς πράξεις καὶ νὰ μελετοῦν ὠφέλιμα βιβλία.

Τὴν ἐντολὴν αὐτὴν παραβαίνουν:

α) Ὅσοι δὲν μεταβαίνουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

β) Ὅσοι ἐξακολουθοῦν τὰς συνήθεις ἐργασίας τῆς ἑβδομάδος.

γ) Ὅσοι ἐπιδίδονται εἰς ἀσέμνους διασκεδάσεις, τ.λ.

Πέμπτη έντολή.

Ἡ πέμπτη έντολή μᾶς διδάσκει ὅτι πρέπει ν' ἀγαπῶμεν τοὺς γονεῖς μας, διὰ νὰ εὐτυχήσωμεν καὶ νὰ ζήσωμεν πολλὰ ἔτη. Διὰ τὴν ἀγάπην πρὸς τοὺς γονεῖς θὰ ὀμιλήσωμεν κατωτέρω.

Ἑκτη έντολή.

Ἡ ἕκτη έντολή μᾶς διδάσκει ὅτι δὲν πρέπει νὰ φονεύωμεν τὸν πλησίον μας.

Ἐνα ἀπὸ τὰ πολυτιμότερα ἀγαθὰ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι καὶ ἡ ζωὴ του καὶ διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ κάνωμεν φόνον. Ὁ φόνος εἶναι ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα ἐγκλήματα.

Ὅταν φονεύωμεν πράττομεν τὰ ἐξῆς κακά:

1) Ἀσεβοῦμεν πρὸς τὸν Θεόν, διότι καταστρέφομεν τὴν εἰκόνα Του, τὴν ὁποῖαν ἔχει ὁ ἄνθρωπος ὡς πλάσμα τοῦ Θεοῦ.

2) Μὲ τὴν κακὴν αὐτὴν πράξιν ἀπομακρυνόμεθα ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ δὲν εὐρίσκομεν ἡσυχίαν.

3) Δὲν ἀφίνομεν τὸν πλησίον μας νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν προορισμὸν του. Προορισμὸς δὲ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι νὰ γίνῃ ὅσον δύναται τέλειος, τὸ κατορθώνει δὲ αὐτὸ ὅταν πράττῃ καλὰς πράξεις.

4) Στεροῦμεν τὴν οἰκογένειάν του ἀπὸ ἑνα προστάτην.

5) Στεροῦμεν ἐπίσης τὴν κοινωνίαν ἀπὸ ἑνα ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἤμποροῦσε νὰ φανῇ χρήσιμος εἰς αὐτήν.

Ὁ φόνος ἐπιτρέπεται ὅταν πρόκειται νὰ ὑπερασπί-

σωμεν τὴν ζωὴν μας, τὴν τιμὴν μας ἢ τὴν περιουσίαν μας.

Ἐπίσης ὁ φόνος ἐπιτρέπεται εἰς τὸν πόλεμον, ποὺ ἀγωνιζόμεθα διὰ τὴν πατρίδα μας καὶ τὴν θρησκείαν μας.

Ἡ αὐτοκτονία, δηλαδή τὸ νὰ ἀφαιρῶμεν τὴν ζωὴν μας μόνοι μας, εἶναι φόνος. Πόσον μεγάλο κακὸν εἶναι ἡ αὐτοκτονία φαίνεται ἀπὸ τὸ ὅτι ἐνῶ ἡ ἐκκλησία μας μᾶς παρέχει τὴν βοήθειάν της ἀπὸ τῆς στιγμῆς ποὺ γεννηθῶμεν μέχρις οὗτο ἀποθάνωμεν, εἰς τοὺς αὐτοκτονοῦντας δὲν παρέχει τὰς ὑπηρεσίας της, θάπτει δὲ αὐτοὺς χωρὶς ἱερέα. Ὄταν ὅμως πρόκειται νὰ κινδυνεύσῃ ἡ τιμὴ μας ἢ ὅταν πρόκηται νὰ συλληφθῶμεν αἰχμάλωτοι εἰς τὸν πόλεμον ἐπιτρέπεται νὰ αὐτοκτονήσωμεν.

Μόνον ἡ πολιτεία ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν θανατικὴν ποινὴν, διὰ νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν ζωὴν, τὴν τιμὴν, τὴν περιουσίαν τῶν ἄλλων πολιτῶν της.

Εἰς τὰ περισσότερα ὅμως κράτη ἡ θανατικὴ ποινὴ ἔχει καταργηθῆ, ἐκεῖ δὲ ποὺ ὑπάρχει ἀκόμη πρέπει νὰ γίνεταί με μεγάλην ἐπιείκειαν.

Ὁ Χριστὸς εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Ὑρους ὁμιλίαν ὄχι μόνον ἀπαγορεύει τὸν φόνον ἀλλὰ καὶ τὴν ἄνευ λόγου ὀργὴν, ὡς τὴν ρίζαν τοῦ κακοῦ, διότι ἀπὸ αὐτὴν προέρχεται ὁ φόνος.

Ἐβδόμη ἐντολή.

Ἡ ἐβδόμη ἐντολή μᾶς διδάσκει νὰ μὴ προσβάλωμεν τὴν οἰκογενειακὴν τιμὴν τοῦ πλησίον μας.

Όπως ἡ ζωὴ τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ τιμὴ, δηλ. τὸ καλὸν ὄνομα ἢ ἡ ὑπόληψις, εἶναι ἀπὸ τὰ πολυτιμότερα ἀγαθὰ, πολλακίς μάλιστα θυσιάζομεν τὴν ζωὴν μας διὰ νὰ διαφυλάξωμεν τὴν τιμὴν μας.

Κανεὶς ἄνθρωπος εἰς τὴν κοινωνίαν οἷονδήποτε ἐπάγγελμα καὶ ἂν ἔχη δὲν δύναται νὰ προοδεύσῃ, ὅταν δὲν ἔχη καλὴν ὑπόληψιν.

Ὡστε πρέπει νὰ σεβώμεθα τὸ καλὸν ὄνομα τοῦ πλησίον μας καὶ ποτὲ νὰ μὴ λέγωμεν πράγματα, πού μποροῦν νὰ βλάψουν τὴν ὑπόληψίν του.

Τὸ καλὸν ὄνομα τοῦ πλησίον βλάπτουν:

α) Ὅσοι ὑβρίζουν καὶ κατηγοροῦν τοὺς ἄλλους ἀδίκως.

β) Ὅσοι συκοφαντοῦν.

γ) Ὅσοι περιφρονοῦν τὸν πλησίον τους ἐνώπιον ἄλλων ἀνθρώπων κ.τ.λ.

Ἡ Ἁγία Γραφή λέγει ὅτι προτιμότερον εἶναι τὸ καλὸν ὄνομα παρὰ ἕνας μέγας θησαυρός.

Ὁγδὴ ἐντολή.

Ἡ ὀγδὴ ἐντολὴ μᾶς διδάσκει ὅτι δὲν πρέπει νὰ εἴμεθα κλέπται.

Κλέπται γίνονται οἱ ὀκνηροί, δηλαδή ἐκεῖνοι πού δὲν θέλουν νὰ ἐργασθοῦν, καὶ οἱ πλεονέκται δηλ. ἐκεῖνοι πού θέλουν νὰ ἔχουν πολλὰ πράγματα. Ὡστε ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ εἶναι ἐργατικὸς καὶ ὀλιγαρκῆς δηλ. νὰ ἀρκῆται εἰς αὐτὰ πού κερδίζει καὶ ἀποκτᾷ διὰ τῆς ἐργασίας του.

Τὴν ἐντολὴν αὐτὴν παραβαίνουν:

- 1) Ὅσοι κλέπτουν κρυφὰ ξένα πράγματα.
- 2) Οἱ λησταί, δηλ. ὅσοι ἀρπάζουν τὰ ξένα πράγματα διὰ τῆς βίας.
- 3) Οἱ τοκογλύφοι δηλ. ὅσοι παίρνουν ὑπερβολικούς τόκους.
- 4) Οἱ αἰσχροκερδεῖς δηλ. ὅσοι παίρνουν ὑπερβολικὸν κέρδος.
- 5) Ὅσοι δὲν πληρώνουν τὰ χρέη τους.
- 6) Ὅσοι δὲν ἐργάζονται καὶ ζοῦν εἰς βάρος τῶν ἄλλων κ.τ.λ.

Ἡ ἀργία εἶναι μητέρα πάσης κακίας.

Ἐνάτη ἐντολή.

Ἡ ἐνάτη ἐντολή μᾶς διδάσκει ὅτι δὲν πρέπει νὰ πηγαίνωμεν νὰ ψευδομαρτυρῶμεν εἰς τὸ δικαστήριον ἐναντίον ἄλλου.

Ποτὲ δὲν πρέπει νὰ ὀρκιζώμεθα, διὰ νὰ βλάψωμεν τὸν πλησίον μας. Τὴν ἐντολὴν αὐτὴν παραβαίνουν:

- 1) Ὅσοι ὀρκίζονται ψέμματα.
- 2) Ὅσοι ὀρκίζονται χωρὶς νὰ ὑπάρχη ἀνάγκη.
- 3) Ὅσοι ὀρκίζονται καὶ δὲν τηροῦν τὰς ὑποσχέσεις των.

Δεκάτη ἐντολή.

Ἡ Δεκάτη ἐντολή μᾶς διδάσκει νὰ μὴ ἐπιθυμῶμεν τὰ ξένα πράγματα, ἀλλὰ νὰ εἴμεθα εὐχαριστημένοι ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα κερδίζομεν μὲ τὸν κόπον μας.

Ὅχι μόνον δὲν πρέπει νὰ κλέπτωμεν τὴν περιουσίαν

του άλλου, αλλά ούτε να επιθυμῶμεν ὅ,τι ἀνήκει εἰς αὐτόν. Ἡ παρουσία εἶναι πολύτιμον ἀγαθὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ὄταν ὁ ἄνθρωπος ἔχη παρουσίαν, δύναται νὰ μορφωθῆ εὐκολώτερα.

Τὴν ἐντολὴν αὐτὴν παραβαίνουν ὅσοι ἀφοιροῦν τὰ ξένα πράγματα κρυφὰ ἢ καὶ φανερά. X

Η ΕΥΣΕΒΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ

Εἰς τὸν Θεὸν χρεωστῶμεν τὴν ὑπαρξίν μας καὶ ὅ,τι ἀγαθὸν ἔχομεν, δι' αὐτὸ πρέπει νὰ τρέφωμεν πρὸς Αὐτὸν μεγάλον σεβασμόν. Τὸν σεβασμόν μας αὐτὸν θὰ τὸν δείξωμεν, ἐὰν ἔχωμεν πίστιν, ἀγάπην καὶ ἐλπίδα.

Ἡ πίστις λοιπόν, ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἐλπίς εἰς τὸν Θεόν, λέγεται Εὐσέβεια καὶ ὅσοι ἔχουν αὐτὴν λέγονται εὐσεβεῖς.

Ὄταν ἐξωτερικεύωμεν τὴν Εὐσέβειάν μας μὲ λόγους καὶ ἔργα, ὅταν δηλαδὴ κάμνωμεν τὴν Προσευχὴν μας, ὅταν πηγαίνωμεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, τότε λέγομεν ὅτι προσφέρομεν Λατρείαν εἰς τὸν Θεόν.

ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Προσευχὴ λέγεται ἡ ὁμιλία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Θεοῦ.

Τὴν προσευχὴν ἐκτελοῦμεν ἢ διὰ νὰ δοξάσωμεν τὸν

Θεόν διὰ τὸ μεγαλεῖόν Του ἢ διὰ τὸν νὰ εὐχαριστήσωμεν δι' ὅσα καλὰ ἔχει χαρίσει εἰς ἡμᾶς ἢ διὰ νὰ Τὸν παρακαλέσωμεν νὰ μᾶς δώσῃ κάτι ἢ διὰ νὰ δείξωμεν τὴν μετάνοιάν μας ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας μας. Διὰ τοῦτο ἡ Προσευχὴ λέγεται Δοξολογία ἢ Εὐχαριστία ἢ Παράκλησις ἢ Μετάνοια.

Ὁ Θεὸς εἶναι πανταχοῦ παρών. Δι' αὐτὸ ὁ ἄνθρωπος ἔμπορεῖ νὰ προσεύχεται εἰς οἰονδήποτε τρόπον καὶ ἂν εὑρίσκεται. Κυρίως ὅμως προσευχόμεθα τὴν Κυριακὴν καὶ τὰς ἄλλας ἑορτὰς εἰς τὰς ἐκκλησίας.

Εἰς τὰς ἐκκλησίας προσευχόμεθα διὰ πολλοὺς λόγους:

1) Ὁ στολισμὸς τῆς ἐκκλησίας διὰ τῶν εἰκόνων μᾶς κάμνει νὰ προσευχώμεθα μὲ μεγαλυτέραν προθυμίαν.

2) Ἐκεῖ τελεῖται τὸ μυστήριον τῆς Θεῆς Εὐχαριστίας.

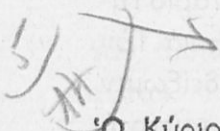
3) Ἀναγιγνώσκεται τὸ Εὐαγγέλιον καὶ γίνεται τὸ κήρυγμα.

4) Διὰ τῆς κοινῆς προσευχῆς συνδεόμεθα ὅλοι ὡς ἀδελφοί.

5) Παρασύρει ὁ ἕνας τὸν ἄλλον εἰς τὴν προσευχὴν.

Ἡ προσευχὴ εἶναι ἀναγκαία εἰς τὸν ἄνθρωπον, διότι δι' αὐτῆς ἐξωτερικεύει τὴν εὐσέβειάν του, πλησιάζει πρὸς τὸν Θεὸν καὶ γίνεται ἠθικώτερος.

Ἡ Προσευχὴ εἶναι μία ἀπὸ τὰς πλέον ἱερὰς στιγμὰς τῆς ζωῆς μας, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ στεκώμεθα προσεκτικοὶ καὶ νὰ εἴμεθα ἡσυχοὶ καὶ νὰ ἔχωμεν ἀπόλυτον πεποίθησιν πρὸς τὸν Θεόν. Πρέπει ἐπίσης νὰ λέγωμεν ὀλίγα λόγια.

 ΚΥΡΙΑΚΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, διὰ νὰ δείξη εἰς ἡμᾶς πόσον μεγάλην ἀξίαν ἔχει ἡ Προσευχή, μᾶς ἔδωσεν ὁ ἴδιος ἓνα τύπον Προσευχῆς, τὴν ὁποίαν ἐκ τοῦ ὀνόματός Του ὠνομάσαμεν Κυριακὴν Προσευχὴν ἢ Πάτερ ἡμῶν ἀπὸ τὰς πρώτας λέξεις της. Ἡ Κυριακὴ Προσευχὴ εἶναι ἡ ἀκόλουθος:

Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου,

Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου,

Γεννηθῆτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον.

Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν.

Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ρῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. Ἀμήν.

Καὶ σημαίνει:

Πάτερ ἡμῶν, ποῦ εὐρίσκεσαι εἰς τοὺς οὐρανοὺς, Ἄς δοξασθῇ τὸ ὄνομά Σου,

Ἄς ἔλθῃ ἡ βασιλεία Σου,

Ἄς γίνῃ τὸ θέλημά Σου, εἰς τὴν γῆν, ὅπως γίνεται καὶ εἰς τὸν οὐρανόν.

Τὸν ἄρτον μας τὸν καθημερινὸν δώσέ μας.

Καί συγχώρησε τὰς ἁμαρτίας μας, ὅπως καὶ ἡμεῖς συγχωροῦμεν τὰς ἁμαρτίας τῶν ἄλλων.

Καὶ μὴ θέλης νὰ μᾶς δοκιμάζης, ἀλλὰ ἀπομάκρυνέ μας ἀπὸ τὸν Διάβολον.

Εἶθε νὰ γίνουιν αὐτά.

Μὲ ὀλιγώτερα λόγια δὲν δυνόμεθα νὰ ζητήσωμεν περισσότερα πράγματα ἀπὸ τὸν Θεόν.

Ἡ μεγαλυτέρα ἀνάπτυξις τοῦ Πάτερ ἡμῶν εἶναι ἡ ἀκόλουθος.

Τὸν Θεὸν καλοῦμεν Πατέρα, διότι εἶναι πατὴρ ὄλων τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Χριστὸς εἶναι φυσικὸς υἱὸς τοῦ Θεοῦ· ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι εἴμεθα τέκνα τοῦ Θεοῦ κατὰ χάριν, τέκνα υἱοθετημένα.

Παραδεχόμεθα ὅτι ὁ Θεὸς εὐρίσκεται εἰς τὸν οὐρανόν, διὰ νὰ δεῖξωμεν τὸ μεγαλεῖόν του. Ἄλλ' ὁ Θεὸς εὐρίσκεται εἰς τὸν οὐρανόν, διότι δὲν θέλει νὰ βλέπη τὴν ἁμαρτίαν, ἡ ὁποία εἶναι ἐπὶ τῆς γῆς. Τοῦτο μᾶς θλίβει καὶ παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν νὰ ἔλθῃ ἡ βασιλεία Του, δηλαδή ἡ δευτέρα Παρουσία, διὰ νὰ δοξασθῇ τὸ ὄνομά Του· καὶ ἐπιθυμοῦμεν αὐτὸ διὰ νὰ ἡμπορῶμεν νὰ ἐκτελῶμεν τὸ θέλημά Του καὶ ἡμεῖς ἐδῶ οἱ ἄνθρωποι, καθὼς ἐκτελοῦν τὸ θέλημά Του εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ Ἄγγελοι.

Ἐπίσης τὸν παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς συγχωρήσῃ τὰς ἁμαρτίας. Διὰ νὰ γίνῃ ὅμως αὐτό, πρέπει πρῶτον ἡμεῖς νὰ συγχωρῶμεν τὰς ἁμαρτίας, τὰς ὁποίας ἔχουν κάμει εἰς ἡμᾶς οἱ ἄλλοι.

Ἐπίσης παρακαλοῦμεν τὸν Θεόν, ἐπειδὴ δὲν ἔχομεν

πεποιθήσιν εἰς τὰς δυνάμεις μας, νὰ μὴ θέλῃ νὰ μᾶς δοκιμάζη, διότι δὲν γνωρίζομεν ἂν ἠμπορώμεν ν' ἀντισταθῶμεν εἰς τὸν Πονηρόν. Ὁ Θεὸς μᾶς δοκιμάζει διὰ νὰ γίνωμεν παράδειγμα εἰς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ὅπως ὁ Ἰώβ, ἢ διὰ νὰ μᾶς δώσῃ ἀφορμὴν νὰ κάμωμεν καλὰς πράξεις. Καὶ ὄχι μόνον νὰ μὴ μᾶς δοκιμάζη ἀλλὰ καὶ νὰ ἀπομακρύνῃ ἀπὸ ἡμᾶς τὸν Πειρασμὸν καὶ τὰς κακὰς ἐπιθυμίας.

Εὐχόμεθα τέλος ὅπως γίνουν ὅλα ταῦτα. X

Η ΑΓΑΠΗ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΛΗΣΙΟΝ ΜΑΣ

6) Οἱ Χριστιανοὶ πρέπει νὰ ἀγαποῦν τὸν Θεόν. Αὐτό, ὡς εἶδομεν, μᾶς τὸ διδάσκουν αἱ τέσσαρες πρῶται ἐντολαὶ τοῦ Δεκαλόγου. Αἱ ἕξ τελευταῖαι μᾶς διδάσκουν ὅτι πρέπει ν' ἀγαπῶμεν τὸν πλησίον μας ὅπως ἀγαπῶμεν τὸν ἑαυτὸν μας.

Τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον μας θὰ τὴν δεῖξωμεν, ὅταν δὲν κάμνωμεν τίποτε τὸ ὁποῖον νὰ ἠμπορῇ νὰ τὸν βλάψῃ, ὅταν δὲν τὸν ἀδικῶμεν καὶ ὅταν κάμνωμεν εἰς αὐτὸν πάντοτε καλόν.

Δηλαδή πρέπει νὰ σεβώμεθα τὴν ζωὴν, τὴν τιμὴν, τὴν περιουσίαν καὶ γενικῶς τὰ ἀγαθὰ τοῦ πλησίον.

Πλησίον δὲ ὅταν λέγωμεν, ἐννοοῦμεν πάντα ἄνθρωπον, καθὼς μᾶς ἐδίδαξεν ὁ Χριστὸς εἰς τὴν παραβολὴν τοῦ καλοῦ Σαμαρείτου.

Πρὸς τὸν πλησίον μας ἐπίσης πρέπει νὰ εἰμεθα φ 1-

λαλήθεις, δηλ. νὰ τοῦ λέγωμεν πάντοτε τὴν ἀλήθειαν, καὶ εἰλικρινεῖς δηλ. νὰ φανερώνομεν εἰς αὐτὸν τὴν ἀλήθειάν μας μὲ ἔργα. Ἐπίσης πρέπει διὰ τοῦ καλοῦ μας παραδείγματος νὰ συντελώμεν νὸ γίνῃ ὁ πλησίον μας καλύτερος ἀπὸ ὅτι εἶναι.

Τέλος τὴν μεγάλην μας ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον ἀποδεικνύομεν ὅταν θυσιάζωμεν καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν μας δι' αὐτόν. ὅπως ἔπραξε καὶ ὁ Χριστός, ὁ ὁποῖος ἔθυσιάσθη διὰ νὰ σώσῃ τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν. 6

Η ΑΓΑΠΗ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ

Ἐκεῖνοι ὅμως τοὺς ὁποῖους πρέπει ν' ἀγαπῶμεν περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον ἄνθρωπον, εἶναι οἱ γονεῖς μας. Εἰς αὐτοὺς ὀφείλομεν ὅλα τὰ ἀγαθὰ.

Τοῦτο μᾶς διδάσκει ἡ πέμπτη ἐντολή, ὅτι δηλ. πρέπει ν' ἀγαπῶμεν τοὺς γονεῖς μας. Διὰ νὰ δείξῃ δὲ πόσον μεγάλην σημασίαν ἔχει αὐτὸ τὸ καθῆκον, λέγει ὅτι ἂν θ' ἀγαπῶμεν τοὺς γονεῖς μας, θὰ εὐτυχίσωμεν καὶ θὰ ζήσωμεν πολλὰ ἔτη εἰς τὴν γῆν. Εἶναι ἡ μόνη ἐντολή, ἡ ὁποία δίδει ὑπόσχεσιν. Τὸ τέκνον ἐκεῖν πού δὲν ἀγαπᾷ τοὺς γονεῖς του καὶ παραβαίνει τὴν πέμπτην ἐντολήν, θὰ παραβῆ καὶ ὅλας τὰς ἄλλας.

Πρέπει λοιπὸν νὰ ἔχωμεν ἀγάπην εἰς τοὺς γονεῖς μας. Ὄταν τοὺς ἀγαπῶμεν, εὐχαρίστως θὰ τοὺς ὑπακούωμεν, καὶ ὅταν τοὺς ὑπακούωμεν, θὰ τοὺς σεβώμεθα. Ὄταν κάμνωμεν ταῦτα, τότε αἰσθανόμεθα εὐγνωμο-

σύνην πρὸς αὐτοὺς δι' ὅσα μᾶς ἔχουν δώσει. Ὡστε κάθε παιδίον πρέπει νὰ ἔχη ἀγάπην, ὑπακοήν, σεβασμὸν καὶ εὐγνωμοσύνην πρὸς τοὺς γονεῖς του.

Τὰ φιλόστοργα τέκνα θὰ εὐτυχήσουν εἰς τὴν ζωὴν των, ἐνῶ τὰ ἀχάριστα θὰ δυστυχήσουν.

Ὅταν ἐκπληρώνωμεν πιστῶς τὸ καθήκον μας πρὸς τοὺς γονεῖς μας, θὰ ἔχωμεν τὴν εὐχὴν καὶ τὴν εὐλογίαν των. Θὰ ἔχωμεν ἐπίσης τὴν προστασίαν τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ μᾶς ἐκτιμῶν καὶ θὰ μᾶς ἀγαποῦν καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι. Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς γονεῖς μας πρέπει ν' ἀγαπῶμεν καὶ τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας μας, δηλ. τοὺς ἀδελφούς μας καὶ τὰς ἀδελφάς μας. Οἱ μεγαλύτεροι ἀδελφοὶ πρέπει νὰ εἶναι ὡς γονεῖς εἰς τοὺς μικρότερους καὶ νὰ δίδουν εἰς αὐτοὺς τὸ καλὸν παράδειγμα.

Ἐπίσης ὀφείλομεν ἀγάπην καὶ σεβασμὸν καὶ εἰς τοὺς διδασκάλους μας, διότι εἰς αὐτοὺς χρεωστοῦμεν τὴν πνευματικὴν μας μόρφωσιν.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ

Λειτουργική λέγεται τὸ μάθημα ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον μᾶς διδάσκει πῶς πρέπει νὰ ἐκδηλώνωμεν τὴν ἐσωτερικὴν μας εὐσέβειαν (τὴν λατρείαν μας) πρὸς τὸν Θεὸν μὲ διαφόρους ἐξωτερικὰς πράξεις.

Ἐπίσης μαθάνομεν ποίαν σημασίαν ἔχει κάθε τι, τὸ ὁποῖον γίνεται εἰς τὸν ναὸν καὶ τοιουτοτρόπως ἔχομεν περισσότερον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν Θρησκείαν μας.

Μαθάνομεν ἀκόμη διὰ τὸν ναόν, διὰ τὰ μέρη του, διὰ τὰ ἱερὰ σκεύη, διὰ τὰς διαφόρους ἑορτάς, διὰ τὴν θείαν λειτουργίαν κλπ.

Λειτουργίαν ὅταν λέγωμεν ἐννοοῦμεν τὴν ἱερὰν τελετὴν τῆς Θείας Εὐχαριστίας (ἡ Ἁγίας Μεταλήψεως)· διότι αὐτὴ εἶναι ἡ περισσότερον ἱερὰ τελετὴ.

Λειτουργίας ἔχομεν τέσσαρας, τὰς ἐξῆς:

1. Τὴν **Λειτουργίαν τοῦ Ἰακώβου** (τοῦ ἀδελφοθέου), ἡ ὁποία γίνεται μίαν φορὰν τὸ ἔτος εἰς τὰς 23

Ἰουλίου, τὴν ἡμέραν δηλαδή πού ἀπέθανε ὁ Ἅγιος Ἰάκωβος, διότι ἡ λειτουργία αὐτὴ εἶναι πολὺ μεγάλη.

2. Τὴν **Λειτουργίαν τοῦ Μεγάλου Βασιλείου**, ἡ ὁποία γίνεται δέκα φορές τὸ ἔτος: Ὄταν ἐορτάζεται ἡ μνήμη τοῦ Ἁγίου Βασιλείου τὴν 1 Ἰανουαρίου. 2) Τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων. 3) Τὴν παραμονὴν τῶν Φώτων. 4) Τὴν Μεγάλην Πέμπτην. 5) Τὸ Μεγάλον Σάββατον καὶ 6) Τὰς πέντε πρώτας Κυριακὰς τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς.

3. Τὴν **Λειτουργίαν τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου**, ἡ ὁποία γίνεται ὅλον τὸ ὑπόλοιπον ἔτος. Καὶ

4. Τὴν **Λειτουργίαν τῶν Προηγιασμένων (δώρων)**, ἡ ὁποία ὀνομάζεται τοιοῦτοτρόπως, διότι τὰ τίμια δῶρα εἶναι ἁγιασμένα ἀπὸ τὴν προηγουμένην Κυριακὴν καὶ δίδονται εἰς ἐκτάκτους ἀνάγκας εἰς τοὺς Χριστιανούς.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

9. Τὰ σπουδαιότερα λειτουργικὰ βιβλία τῆς Ἐκκλησίας εἶναι τὰ ἑπόμενα:

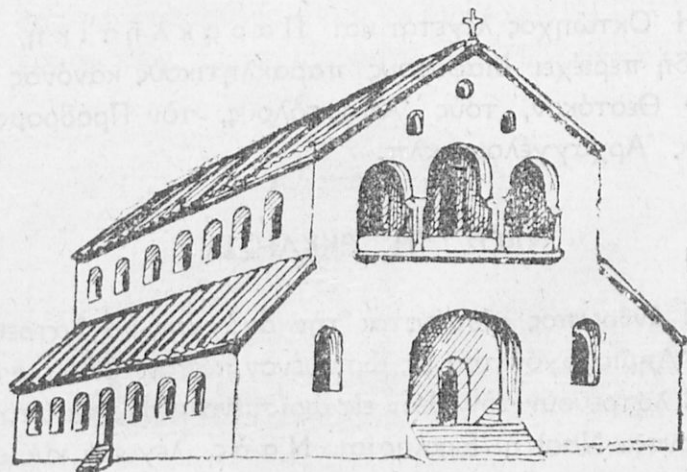
1. Τὸ **ἱερὸν Εὐαγγέλιον**. Περιέχει περικοπὰς καὶ ἀναγνώσματα ἀπὸ τοὺς τέσσαρας Εὐαγγελιστὰς Ματθαῖον, Μάρκον, Λουκᾶν καὶ Ἰωάννην.

2. Ὁ **Ἀπόστολος**. Περιέχει περικοπὰς καὶ ἀναγνώ-

σματα ἀπὸ τὰς πράξεις τῶν Ἀποστόλων καὶ ἀπὸ τὰς Ἐπιστολάς των.

3. Τὸ **Εὐχολόγιον**. Περιέχει διαφόρους εὐχὰς διὰ τὰς λειτουργίας, διὰ τὰς ἀκολουθίας τῶν μυστηρίων καὶ διαφόρους ἄλλας ἀκολουθίας.

4. Τὸ **Ὁρολόγιον**. Περιέχει ψαλμοὺς τῆς Θεοτόκου, ἀπολυτικά καὶ κοντάκια.

Ρυθμὸς Βασιλικῆ.

5. Τὸ **Ψαλτήριον**. Περιέχει τοὺς ψαλμοὺς τοῦ Δαβὶδ.

6. Τὰ **Μηναῖα**. Αὐτὰ εἶναι δώδεκα, ὅσοι καὶ οἱ μῆνες, καὶ ἕκαστον ἐξ αὐτῶν περιέχει τὴν ἀκολουθίαν τῶν ἀκινήτων ἑορτῶν, αἱ ὁποῖαι γίνονται εἰς ὠρισμένην ἡμέραν τοῦ μηνός.

7. Τὸ **Τριώδιον**. Περιέχει τὰς ὁδὰς (ἕμνους) τῶν

Β. Πετροῦνια: Κατήχησις—Λειτουργική, ἔκδ. 5η

ἐορτῶν ἀπὸ τὴν Κυριακὴν τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου μέχρι τοῦ Μεγάλου Σαββάτου.

8. Τὸ **Πεντηκοστάριον**. Περιέχει τὰς ἀκολουθίας ἀπὸ τὴν Κυριακὴν τοῦ Πάσχα μέχρι τῆς Πεντηκοστῆς.

9. Ἡ **Ὀκτώηχος**. Περιέχει τοὺς ὀκτῶ ἤχους, δηλαδὴ τὰ τροπάρια, τὰ ὁποῖα ψάλλονται μὲ διάφορον τροπὸν (ἤχον) καθ' ἑβδομάδα.

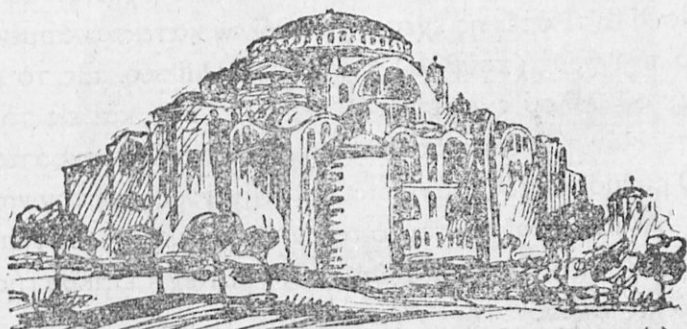
Ἡ Ὀκτώηχος λέγεται καὶ **Παρακλητική**, ἐπειδὴ περιέχει διαφόρους παρακλητικούς κανόνας εἰς τὴν Θεοτόκον, τοὺς Ἀποστόλους, τὸν Πρόδρομον, τοὺς Ἀρχαγγέλους κλπ.) (a)

ΝΑΟΣ ἢ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

9 Ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ λατρεύῃ τὸν Δημιουργόν του εἰς ὠρισμένον τόπον. Οἱ Χριστιανοὶ λατρεύουν τὸν Θεὸν εἰς ὠρισμένα μέρη, τὰ ὁποῖα λέγονται Ναοὶ ἢ Ἐκκλησίαι. **Ναὸς** λέγεται κυρίως τὸ κτίριον, τὸ ὁποῖον εἶναι ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ **Ἐκκλησία** σημαίνει συνάθροισιν τῶν χριστιανῶν εἰς τὸ μέρος αὐτό, διὰ νὰ προσευχηθοῦν καὶ νὰ προσφέρουν τὴν λατρείαν των εἰς τὸν Θεόν. Μὲ τὸν καιρὸν ὁμως ἐσυνθησάμεν νὰ ὀνομάζωμεν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ κτίριον τοῦ ναοῦ.

x 16) ΟΙ ΡΥΘΜΟΙ ΤΩΝ ΝΑΩΝ

Κατὰ τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Χριστιανισμὸς εὐρίσκετο ἀκόμη εἰς τὸ στάδιον τῆς διαδόσεώς του, δὲν ὑπῆρχον ναοὶ μελαγοπρεπεῖς ὡσὰν τοὺς σημερινούς. Ἐπειδὴ οἱ Χριστιανοὶ κατεδιώκοντο ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους καὶ τοὺς Ἐθνικούς, ἠναγκάζοντο νὰ ζητοῦν ἀσφαλῆ καταφύγια ὅπου νὰ συνέρχωνται διὰ τὴν λατρείαν των. Εἶχαν οἰκήματα ἰδιαίτερα καὶ ἀπόκρυφα

Ἡ Ἁγία Σοφία ὅπως ἦτο ὅταν ἐκτίσθη (ρυθμὸς Βυζαντινός).

ἢ ἐρημίας καὶ σπήλαια, ἢ ἀρχαῖα ἀκατοίκητα ὑπόγεια (κατακόμβας). Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ὅμως τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ὅταν ἡ Χριστιανικὴ Θρησκεία εἶχε πλέον κυριαρχήσει καὶ ἐγένεν ἐπίσημος θρησκεία τοῦ Κράτους, ἤρχισαν νὰ κτίζωνται μεγαλοπρεπῆ κτίρια ὡς ναοὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Σήμερον, ὡς πρὸς τὸν τρόπον ποὺ γίνεται ἡ οἰκο-

δόμησις τῶν ναῶν, ἔχομεν τρία σχέδια ἢ ρυθμούς, πού εἶναι τὰ ἐπόμενα:

1. Ρυθμός Βασιλικὸς ἢ Βασιλική. Κατὰ τὸ σχέδιον αὐτὸ ὁ ναὸς εἶναι κτίριον ἐπίμηκες παραλληλόγραμμον, μετὰ στοῶν καὶ μεξυλίνην στέγην, ἡ ὁποία στηρίζεται ἐπάνω εἰς σειρὰς στύλων. Οἱ στύλοι αὐτοὶ (κολόναι, κίονες) χωρίζουν τὸν ναὸν εἰς τρία ἢ εἰς πέντε μέρη, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται Κλίτη.

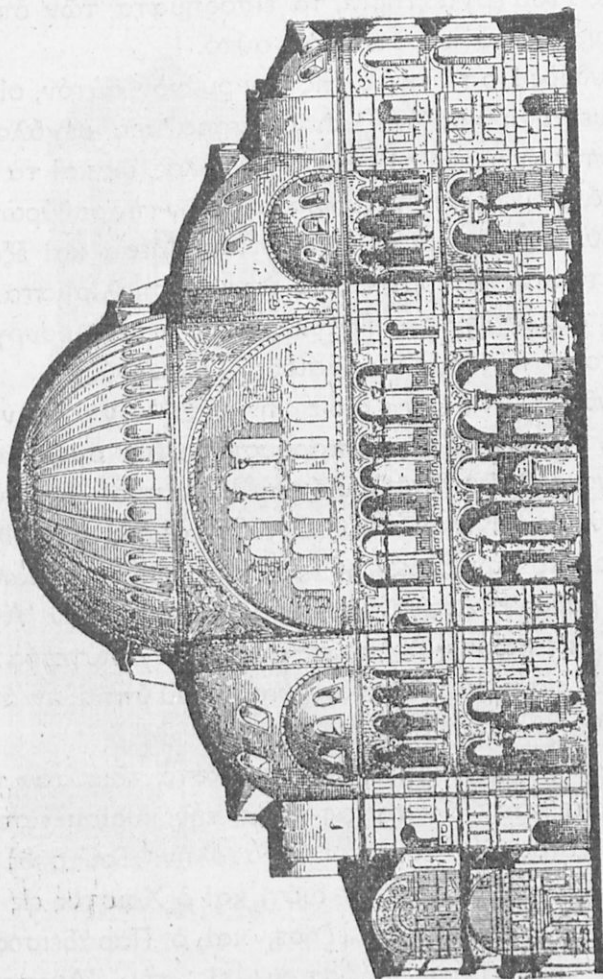
Ὁ ρυθμὸς αὐτὸς εἶναι ὁ ἀρχαιότερος.

2. Ρυθμός Βυζαντινός. Κατὰ τὸ σχέδιον αὐτό, ὁ Ναὸς ἀντὶ στέγης ἔχει μέγαν θόλον κατασκευασμένον ἀπὸ πλίνθους (τοῦβλα) ἢ ἐλαφροὺς λίθους. Εἰς τὸ μέσου τοῦ θόλου ἐγείρεται ὁ τροῦλος καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικόν του ζωγραφίζεται συνήθως ὁ Παντοκράτωρ.

Ὁ ρυθμὸς αὐτὸς ἐφάνη διὰ πρώτην φοράν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας, τὸν ὁποῖον ἔκτισεν ὁ Ἰουστινιανός, καὶ ἀπὸ τότε διεδόθη πολὺ καὶ ἔχει ἐπικρατήσει εἰς ὅλην σχεδὸν τὴν Ἀνατολήν.

Ὁ Ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας ὑπῆρξεν ὁ μεγαλυπρεπότερος καὶ πολυτελέστερος ναὸς τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου. Ἀρχιτέκτονες αὐτοῦ ἦσαν ὁ Ἀνθέμιος καὶ ὁ Ἰσίδωρος.

Ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας ἔχει μῆκος 300 πόδας καὶ πλάτος 250. Εἶχεν 100 κίονας (κολόνας). Ἡ Ἁγία Τράπεζα καὶ ὅλα τὰ ἱερά σκεύη ἦσαν χρυσαῖα. Εἶχε 100 διακόνους, 100 ὑποδιακόνους, 100 θυρωρούς, 100 ἀναγνώστας, 60 ἱερεῖς καὶ 40 ψάλτας. Εἶχε ἀπὸ

Ἐσωτερικὴ ἀπόψεις τῆς Ἁγίας Σοφίας.

δωρεάς 1100 έργαστήρια, τὰ εἰσοδήματα τῶν ὀποίων ἐδαπάνᾳ εἰς τὸ προσωπικὸν αὐτό.

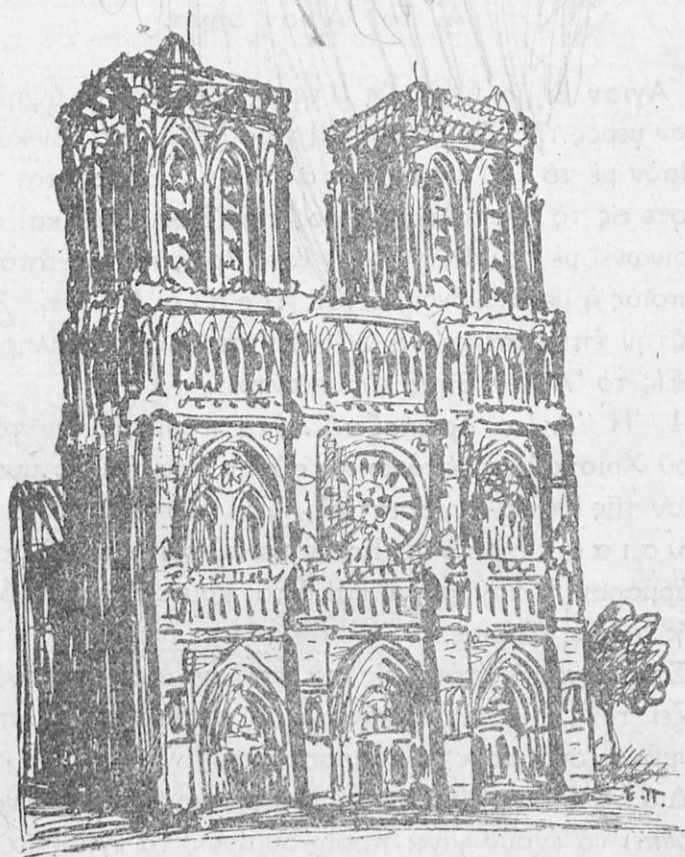
3. Ρυθμὸς Γοτθικός. Εἰς τὸν ρυθμὸν αὐτὸν, οἱ ναοὶ εἶναι μεγάλοι καὶ ὑψηλοί, μὲ παράθυρα μεγάλα καὶ χρωματισμένους ὑελοπίνακας. Ὁ θόλος, ὡς καὶ τὰ τόξα εἰς τὸ ἄνω μέρος τῶν θυρῶν καὶ τῶν παραθύρων τελειώνουν εἰς μίαν μυτερὴν γωνίαν. Μέσα καὶ ἔξω οἱ τοῖχοι εἶναι κατάφορτοι ἀπὸ ὠραία σκαλίσματα. Ὁ ρυθμὸς αὐτὸς λέγεται Γοτθικός, διότι ἐδημιουργήθη ἀπὸ τοὺς Γότθους (ἀρχαίους Γερμανούς).

4. Ρυθμὸς Νεώτερος ἢ τῆς Ἀναγεννήσεως. Ὁ ρυθμὸς αὐτὸς παρουσιάζει ἓνα συνδυασμὸν τῶν δύο ρυθμῶν Βασιλικῆς καὶ Βυζαντινοῦ. Εἰς αὐτὸν τὸν ρυθμὸν ἤρχισαν ἀπὸ τὸν 15ον αἰῶνα νὰ κτίζονται ναοὶ εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ ἰδίως εἰς τὴν Ἰταλίαν.

Ναὸς ρυθμοῦ Ἀναγεννήσεως εἶναι ὁ ναὸς τοῦ Ἀγίου Πέτρου τῆς Ρώμης, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ μεγαλύτερος Χριστιανικὸς ναός. Ἀρχιτέκτονες τοῦ ναοῦ ὑπῆρξαν ὁ Μιχαήλ Ἀγγελος καὶ ὁ Ραφαήλ.

Οἱ ναοὶ οἰκοδομοῦνται πάντοτε κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ὅταν βλέπη τις πρὸς τὴν κυρίαν εἴσοδον νὰ ἔχη ἔμπροσθέν του τὴν Ἀνατολήν. Τοῦτο δὲ γίνεται διὰ πολλοὺς λόγους· διότι καὶ ὁ Χριστὸς εἰς τὴν Ἀνατολήν ἐγεννήθη καὶ ἔζησε, καὶ ὁ Παράδεισος, ἡ κατοικία τῶν πρωτοπλάστων, εἰς τὴν Ἀνατολήν παραδεχόμεθα ὅτι ἦτο, ἀπὸ τὸ σημεῖον αὐτὸ ἀνατέλλει ὁ ἥλιος κλπ.

Ἡ Παναγία τῶν Παρισίων (ρυθμὸς Γοτθικός)

ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΝΑΟΥ

Ὁ ναὸς ἐχωρίζετο παλαιότερον εἰς τρία μέρη: τὸ Ἅγιον Βῆμα, τὸν κυρίως Ναὸν καὶ τὸν Πρόναον.

A. Τὸ Ἅγιον Βῆμα.

Ἅγιον Βῆμα ἢ ἀπλῶς Ἰερόν λέγεται τὸ ὑψηλότερον μέρος τῆς Ἐκκλησίας καὶ χωρίζεται ἀπὸ τὸν κυρίως Ναὸν μὲ τὸ **Εἰκονοστάσιον**. Εὐρίσκεται πάντοτε εἰς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς Ἐκκλησίας καὶ συγκοινωνεῖ μὲ τὸν ἄλλον ναὸν ἀπὸ τρεῖς πύλας, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἡ μεσαία ὀνομάζεται **Ὡραία Πύλη**. Ἀπὸ αὐτὴν ἐπιτρέπεται νὰ διέρχωνται μόνον οἱ κληρικοί.

Εἰς τὸ Ἅγιον Βῆμα εὐρίσκονται:

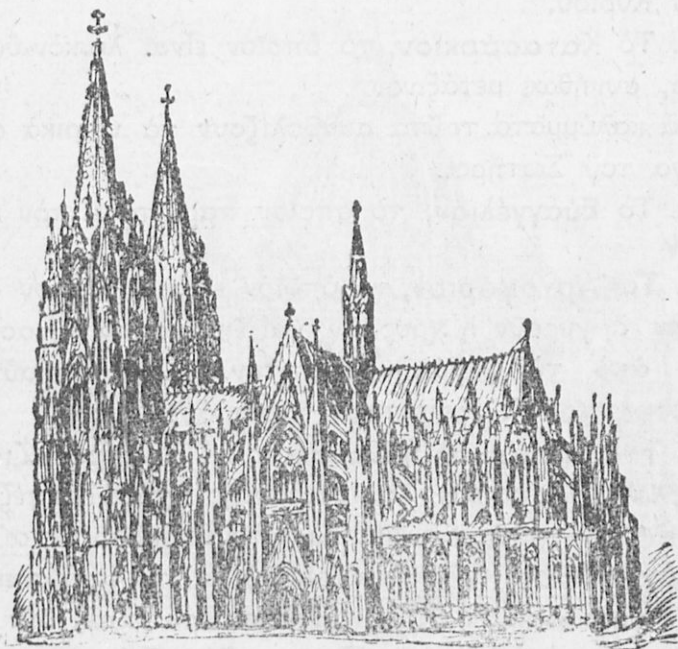
1. Ἡ **Ἁγία Τράπεζα**. Αὕτῃ παριστᾷ τὸν τάφον τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐπάνω εἰς αὐτὴν τελεῖται τὸ μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας, διὰ τοῦτο λέγεται καὶ **θυσιαστήριον**. Κατασκευάζεται ἀπὸ ξύλον ἢ μάρμαρον ἢ ἄργυρον ἢ καὶ ἀπὸ χρυσὸν ἀκόμη, ὅπως τῆς Ἁγίας Σοφίας.

Στηρίζεται ἢ ἐπάνω εἰς ἓνα στύλον, ὁ ὁποῖος συμβολίζει τὸν Χριστόν, ἢ ἐπάνω εἰς τέσσαρας, οἱ ὁποῖοι συμβολίζουν τοὺς τέσσαρας Εὐαγγελιστάς.

Διὰ νὰ ἡμπορῇ νὰ τελεσθῇ λειτουργία εἰς ἓνα ναόν, πρέπει νὰ ἔχουν γίνει προηγουμένως τὰ ἐγκαίνια. Εἰς τὰ ἐγκαίνια τοποθετοῦν κάτω ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν μίαν θήκην ποῦ περιέχει ἄγια λείψανα (ὄστᾳ ἁγίου), καὶ σημαίνει ὅτι ὁ Ναὸς στηρίζεται εἰς τὸ αἷμα καὶ εἰς τὰς θυσίας τῶν ἁγίων μαρτύρων.

Ὅπου δὲν ὑπάρχει Ἁγία Τράπεζα—ὅπως εἰς ἔξο-

χικούς ναΐσκους, εἰς τοὺς ὁποίους δὲν ἔχουν γίνεῖ ἐγκαινία, εἰς πλοῖα, εἰς στρατόπεδα—διὰ νὰ τελέσῃ τὴν θείαν λειτουργίαν ὁ ἱερεὺς μεταχειρίζεται ὡς Ἁγίαν Τράπεζαν τὸ Ἄντιμήνσιον (ἀντὶ τραπεζῆς).

Ὁ Ναός τῆς Κολωνίας (ρυθμὸς Γοτθικός).

Τὸ Ἄντιμήνσιον εἶναι ὕψασμα, τὸ ὁποῖον ἔχει ἐπάνω ζωγραφισμένον ἢ κεντημένον τὸν τάφον τοῦ Χριστοῦ καὶ εἰς τὰ τέσσαρα ἄκρα του εἶναι ραμμένα ἅγια λείψανα, παρουσιάζει δηλ. ὅ,τι καὶ ἡ Ἁγία Τράπεζα.

Ἐπάνω εἰς τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν εἶναι:

α. Τὸ Εἰλητὸν δηλαδὴ ἐν ὕφασμα, τὸ ὁποῖον, ὅταν γίνεται ἡ θεία λειτουργία, τὸ ἐκτυλίσσουν καὶ καλύπτουν τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν. Τὸ ὕφασμα αὐτὸ εἶναι συνήθως μετάξινον καὶ ἐπάνω του φαίνεται ἡ ταφή τοῦ Κυρίου.

β. Τὸ Κατασάρκιον, τὸ ὁποῖον εἶναι λευκὸν ὕφασμα, συνήθως μετάξινον.

Τὰ καλύμματα ταῦτα συμβολίζουν τὰ νεκρικὰ σάβανα τοῦ Σωτῆρος.

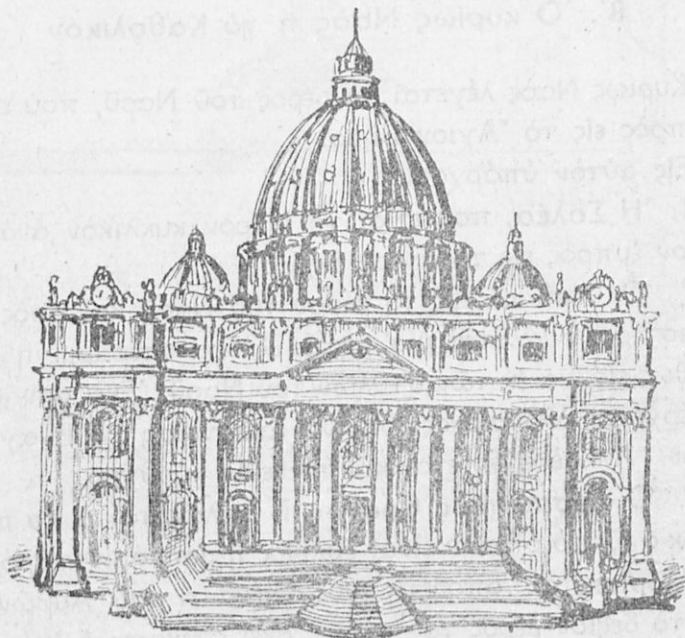
γ. Τὸ Εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον παριστάνει τὸν κύριον

δ. Τὸ Ἄρτοφόριον, τὸ ὁποῖον εἶναι κιβώτιον ξύλινον ἄργυροῦν ἢ χρυσοῦν καὶ ἔχει ἄρτον ἁγιασμένον ἀπὸ τὴν μεγάλην Πέμπτην. Ὁ ἄρτος αὐτὸς προσφέρεται εἰς ἐξαιρετικὰς περιστάσεις.

2. Τὸ Προσκομιδὴ ἢ Πρόθεσις ἢ Παρατραπέζιον.
 Εἶναι ~~μετὰ~~ τραπέζιον ἀριστερὰ τῆς Ἁγίας Τραπέζης, ~~τὸ ὅπου~~ χρησιμοποιεῖται διὰ νὰ θέτουν ἐπάνω εἰς αὐτὸ ~~τὰ ἁγία~~ Δώρα (ἄρτον καὶ οἶνον), καὶ τὰ ἱερά σκεύη, πρὶν φέρωσιν αὐτὰ εἰς τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν, διὰ νὰ γίνῃ ἡ Θυσία. Λέγεται «Προσκομιδὴ», διότι προσκομίζονται τὰ δώρα. «Πρόθεσις», διότι παρατίθενται (ἐκεῖ τοποθετοῦνται κατὰ πρῶτον), «Παρατραπέζιον», διότι εὐρίσκεται παρὰ τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν. Συμβολίζει τὴν φάτνην, ὅπου ἐγεννήθη ὁ Χριστός. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς πολλοὺς ναοὺς ἀντὶ τοῦ τραπέζιου ἀφήνουν εἰς

τὸν τοῖχον τοῦ ἱεροῦ ἐν κάλυμμα (Κόγχη), τὸ ὁποῖον ὁμοιάζει μὲ σπήλαιον καὶ αὐτὸ χρησιμεύει ὡς πρόθεσις.

3. Τὸ Σύνθρονον. Ὅπισω ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν ἔχουν τοποθετηθῆ καθίσματα, θρόνοι, εἰς τοὺς

Ὁ Ἅγιος Πέτρος τῆς Ρώμης (ρυθμὸς Ἀναγεννήσεως).

ὁποίους κάθηνται οἱ ἐπίσκοποι καὶ ἱερεῖς. Ἐπειδὴ εἶναι πολλὰ μαζὶ ἡνωμένα, ὀνομάζονται Σύνθρονον. Εἰς τὴν Μητρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν εἰς τὸ Σύνθρονον εἶναι πέντε μαρμάρινοι θρόνοι.

4. Τὸ **Σκευοφυλάκιον**. Εἶναι ἐν κιβώτιον, εἰς τὸ ὁποῖον τοποθετοῦν τὰ διάφορα ἱερὰ σκεύη. Εἰς μεγάλους ναοὺς τὸ σκευοφυλάκιον δύναται νὰ εἶναι καὶ ὀλόκληρον δωμάτιον.

3) **Β'. Ὁ κυρίως Ναὸς ἢ τὸ Καθολικόν**

Κυρίως Ναὸς λέγεται τὸ μέρος τοῦ Ναοῦ, πού εἶναι ἔμπρὸς εἰς τὸ Ἅγιον Βῆμα.

Εἰς αὐτὸν ὑπάρχουν:

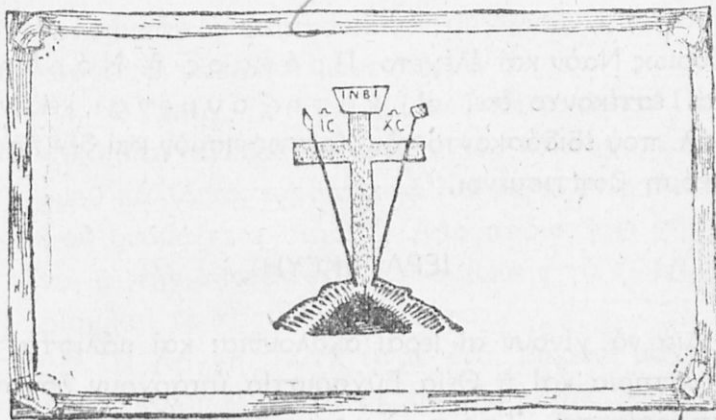
1. Ἡ **Σολέα**, πού εἶναι τὸ μικρὸν κυκλικὸν ἀνάβαθρον ἔμπρὸς εἰς τὸ ἅγιον Βῆμα.

2. Ὁ **Ἄμβων**. Εἰς τὸ μέσον τοῦ Ναοῦ καὶ πρὸς τὰ ἀριστερὰ ὑψώνεται μία μικρὰ ἐξέδρα στερεωμένη συνήθως εἰς ἓνα ἐκ τῶν στύλων τοῦ Ναοῦ. Ἐκεῖ συνήθως ἀνέρχεται ὁ διάκονος, διὰ νὰ ἀναγνώσῃ τὸ Εὐαγγέλιον. Ἀπὸ ἐκεῖ γίνεται καὶ τὸ θεῖον κήρυγμα.

3. Ὁ **Δεσποτικὸς θρόνος** ἢ ἀπλῶς τὸ **Δεσποτικόν**, τὸ ὁποῖον εἶναι ξύλινος ἢ μαρμάρινος θρόνος καὶ εὐρίσκεται τοποθετημένος ἀπέναντι τοῦ Ἄμβωνος, εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ ναοῦ. Ἐκεῖ στέκεται ὁ ἐπίσκοπος ὅταν λειτουργῇ, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ψάλλει, κηρύττει τὸν θεῖον λόγον, δίδει τὰς εὐλογίας του καὶ μοιράζει τὸ ἀντίδωρον

4. Τὰ **Ἀναλόγια**. Εἰς τὸ ἔμπροσθεν μέρος, πλησίον τοῦ ἱεροῦ, δεξιὰ καὶ ἀριστερά, εἶναι μικρὰ ἀνάβαθρα, ὅπου εὐρίσκονται ξύλινα τραπεζίδια δυνάμενα νὰ περι-

Ἀντιμήνσιον
Κοβζ Κοβζ 77

Ἀντιμήνσιον.

Ἀντιμήνσιον

στρέφονται. Εἰς αὐτὰ ἐπάνω ἔχουν οἱ ψάλται τὰ βιβλία των, εἰς τὰ ὁποῖα ἀναγινώσκουν τοὺς ψαλμοὺς, καὶ λέγονται Ἀναλόγια.

5. Τὰ Στασίδια. Μετὰ τὸν Ἀμβωνα καὶ τὸ Δεσποτικόν, ἄριστερὰ καὶ δεξιὰ εἶναι τοποθετημένα ἀνὰ μίαν σειρὰν ξύλινα καθίσματα, τὰ στασίδια, εἰς τὰ ὁποῖα κάθηνται οἱ ἡλικιωμένοι ἀπὸ τοὺς ἐκκλησιαζομένους.

6. Ὁ Γυναικωνίτης. Εἰς τὸ ἐμπρὸς ἐμπρὸς μέρος ταῦ ναοῦ, δηλ. ἀμέσως μετὰ τὴν εἴσοδον, καὶ ἄριστερὰ -δεξιὰ του, ὑψώνεται μία ἐξέδρα διὰ τὰς γυναῖκας.

Γ'. Πρόναος

Κατὰ τὴν παλαιὰν ἐποχὴν τὸ μέρος αὐτό, τὸ ὁποῖον σήμερον εἶναι ὁ γυναικωνίτης, ἐχωρίζετο ἀπὸ τὸν

Κυρίως Ναόν και ἐλέγετο Πρόναος ἢ Νάρθηξ
καὶ ἐστέκοντο ἐκεῖ οἱ κατηχοούμενοι, ἐκεῖνοι
δηλ. πού ἐδιδάσκοντο τὸν Χριστιανισμόν καὶ δὲν ἦσαν
ἀκόμη βαπτισμένοι. X 3

ΙΕΡΑ ΣΚΕΥΗ

Διὰ νὰ γίνουν αἱ ἱεραὶ ἀκολουθίαι καὶ μάλιστα τὰ
Μυστήρια καὶ ἡ Θεία Εὐχαριστία, ὑπάρχουν ὄργανα
ἀπαραίτητα, Ἱερά Σκεύη. Τὰ σπουδαιότερα
ἐξ αὐτῶν εἶναι:

1. Ὁ Ἅγιος Δίσκος. Αὐτὸς παριστάνει τὴν φάτ-
νην, ὅπου ἐγεννήθη ὁ Χριστός. Ἐπάνω εἰς αὐτὸν εἶναι
τοποθετημένος ὁ ἅγιος Ἄρτος, δηλ. τὸ σῶμα τοῦ
Χριστοῦ. Ὁ ἅγιος Δίσκος εἶναι κατασκευασμένος ἀπὸ
ἄργυρον ἢ χρυσόν.

2. Ὁ Ἀστερίσκος. Ἐπάνω εἰς τὸν ἅγιον Δίσκον
εὐρίσκεται εἰς σφαιρικός σταυρός, ὁ ὅποιο χρησιμεύει
διὰ νὰ κρατῆ ἀνασηκωμένον τὸ κάλυμμα τοῦ ἁγίου
Δίσκου, ὥστε νὰ μὴ ἀκουμπῆ καθόλου ἐπάνω
εἰς τὸν ἅγιον Ἄρτον. Ὁ Ἀστερίσκος παριστάνει τὸ
ἄστρον, πού ὠδήγησε τοὺς μάγους νὰ εὑροῦν τὸν γεν-
νηθέντα Ἰησοῦν.

3. Τὸ Ἅγιον Ποτήριον. Αὐτὸ χρειάζεται διὰ νὰ
θέτουν οἶνον (δηλ. τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ) μαζί με νε-
ρόν. Παριστάνει τὸ ποτήριον, τὸ ὅποιον ἔδωσεν ὁ Χρι-
στός εἰς τοὺς μαθητάς του διὰ νὰ πίοιεν, ὅταν ἔκαμον

τὸν Μυστικὸν Δείπνον. Εἶναι ἀργυροῦν ἢ χρυσοῦν κακοσμεῖται μὲ πολυτίμους λίθους.

4. Ὁ Ἀήρ. Ὁ ἅγιος Δίσκος καὶ τὸ ἅγιον Ποτήριον καλύπτονται ἕκαστον μὲ ἓν μικρὸν κάλυμμα, καὶ τὰ δύο ὁμοῦ καλύπτονται πάλιν μ' ἓνα μεγαλύτερον κάλυμμα, ποῦ ὀνομάζεται Ἀήρ. Ὁ Ἀήρ παριστάνει τὴν σινδόνα, μὲ τὴν ὁποίαν ἐτύλιξεν ὁ Ἰωσήφ τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου καὶ τὸ ἔθεσεν εἰς τὸν τάφον.

5. Ἡ Λόγχη. Αὐτὴ εἶναι ἓνα μικρὸν μαχαιρίδιον, ποῦ ἀπολήγει εἰς τὸ ἄκρον τῆς λαβῆς. του εἰς σταυρόν. Ὁ ἱερεὺς τὴν μεταχειρίζεται διὰ νὰ κόπτῃ μὲ αὐτὴν τὸν Ἄρτον. Παριστάνει τὴν λόγχην, μὲ τὴν ὁποίαν ὁ στρατιώτης ἐκέντησε τὴν πλευρὰν τοῦ Κυρίου, ὅταν ἦτο ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, διὰ νὰ ἴδῃ ἂν εἶχεν ἀποθάνει, καὶ ἀπὸ τὴν πληγὴν ἔτρεξεν αἷμα καὶ νερόν.

6. Ἡ Λαβίς. Λαβίς εἶναι τὸ μικρὸν *κονταμάρι* κοχλιάριον, μὲ τὸ ὁποῖον μεταλαμβάνομεν τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ.

7. Τὸ Ζέον. Τοῦτο εἶναι μικρὸν μετάλλινον δοχεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον θερμαίνομεν νερόν, διὰ νὰ χύσῃ ὁ ἱερεὺς εἰς τὸ ἅγιον Ποτήριον, ὅταν ἐτοιμάζῃ τὴν Ἁγίαν Μετάδοσιν. Αὐτὸ ἐνθυμίζει τὸ νερό, τὸ ὁποῖον ἔτρεξε μαζί μὲ τὸ αἷμα ἀπὸ τὴν πληγὴν τοῦ Κυρίου, ὅταν ἐτρύπησεν αὐτὸν μὲ τὴν λόγχην ὁ στρατιώτης.

8. Ὁ Σπόγγος. Εἶναι ἓνας σπόγγος, μὲ τὸν ὁποῖον καθαρίζουν τὸν ἅγιον Δίσκον, καὶ τὸ ἅγιον Πο-

τήριον καὶ παριστάνει τὸν σπόγγον, τὸν ὁποῖον ἀφοῦ ἔβρεξε μὲ ὄξος ὁ στρατιώτης τὸν ἐπρόσφερε μ' ἓνα κάλαμον εἰς τὸν Χριστὸν πού εἶχεν εἶπει «διψῶ».

ΑΛΛΑ ΙΕΡΑ ΣΚΕΥΗ

Εἰς τοὺς ναοὺς ὑπάρχουν καὶ ἄλλα ἀκόμη χρήσιμα σκεύη, τὰ ὁποῖα εἶναι:

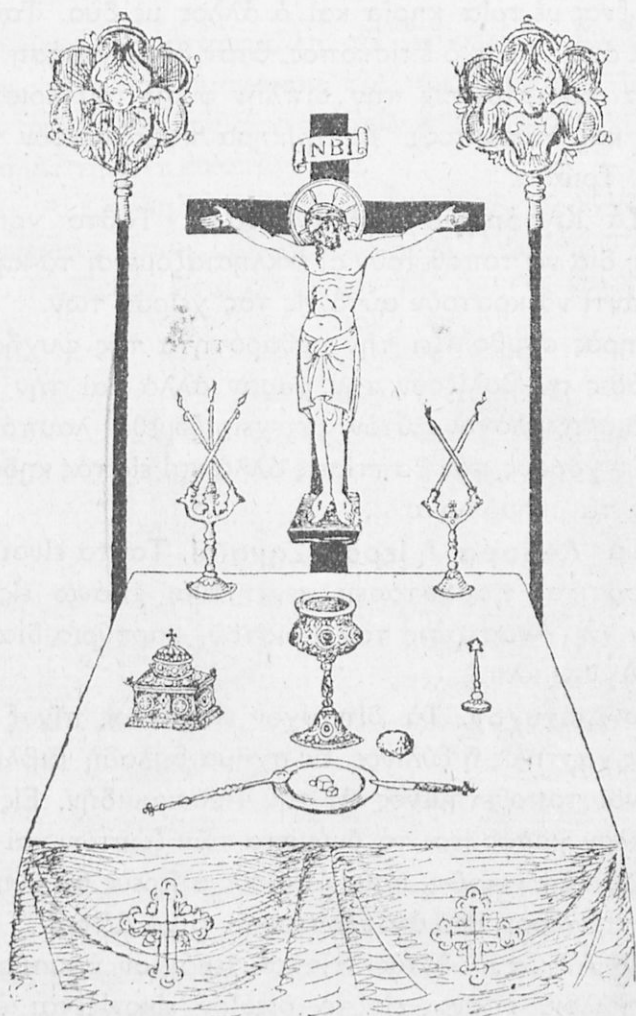
1. Τὸ **Θυμιατήριον**. Τοῦτο εἶναι ἓνα μετάλλινον δοχεῖον, ὅμοιον πρὸς κύπελλον μὲ κάλυμμα κρεμάμενον ἀπὸ ἀλυσίδια. Εἰς αὐτὸ θέτουν ἀναμμένους ἄνθρακας καὶ λιβάνιον καὶ θυμιοῦν οἱ λειτουργοὶ τὸν ναόν, τὰς ἁγίας εἰκόνας, τὰ ἱερὰ ἀντικείμενα καὶ τοὺς ἐκκλησιαζομένους. Τὸ θυμιατήριον συμβολίζει τὴν προσευχήν.

2. Τὸ **Μυροδοχεῖον**. Εἶναι ὑάλινον, χρυσοῦν ἢ ἀργυροῦν μικρὸν δοχεῖον, τὸ ὁποῖον περιέχει τὸ ἅγιον Μύρον.

3 Ὁ **Ἐπιτάφιος**. Εἶναι ὑφασμα πολύτιμον, χρυσοῦφαντον, ἐπάνω εἰς τὸ ὁποῖον εἰκονίζεται ἡ σκηνὴ τῆς ταφῆς τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸ χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Ἐπιταφίου Θρήνου.

4. Τὰ **Ἐξαπτέρυγα**. Εἶναι δίσκοι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν χαραγμένας ἢ σκαλισμένας μορφὰς ἀγγέλων μὲ ἕξ πτέρυγας, διὰ νὰ δείξουν τὴν μεγάλην προθυμίαν, μὲ τὴν ὁποίαν ἐκτελεῖται τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Τὰ ἕξαπτέρυγα τοποθετοῦνται ἐπάνω εἰς ὑψηλὰ κοντάρια δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς Ἁγίας Τραπέζης. Μεταξύ των ὑψώνεται ὁ Τίμιος Σταυρός.

5. Τὰ **Δικηροτήρια**. Ταῦτα εἶναι δύο κηροστά-

Ἡ Ἁγία τράπεζα

ται, ὁ ἓνας μὲ τρία κηρία καὶ ὁ ἄλλος μὲ δύο. Ταῦτα κρατεῖ ἀνὰ χεῖρας ὁ ἐπίσκοπος, ὅταν θὰ εὐλογήσῃ. Τὰ δίκηρα παριστάνουν τὴν διπλὴν φύσιν τοῦ Χριστοῦ (Θεὸς καὶ ἄνθρωπος). Τὰ τρίκηρα παριστάνουν τὴν ἁγίαν Τριάδα.

6. Τὰ **Κηροπήγια ἢ Μανουάλια**. Ταῦτα χρησιμεύουν διὰ νὰ τοποθετοῦν οἱ ἐκκλησιαζόμενοι τὰ κηρία των, ἀντὶ νὰ κρατοῦν αὐτὰ εἰς τὰς χεῖράς των.

Ὁ κηρὸς συμβολίζει τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς. Αἱ λαμπάδες συμβολίζουν τὴν χαρὰν ἀλλὰ καὶ τὴν λύπην· διὰ τὸν λόγον αὐτὸν μετεχειριζόμεθα λαμπάδας εἰς τοὺς γάμους, τὰς βαπτίσεις ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς κηδεῖας καὶ εἰς τὰ μνημόσυνα.

7. Τὰ **Λάβαρα ἢ ἱεραὶ Σημαῖαι**. Ταῦτα εἶναι ἐκκλησιαστικαὶ παραστάσεις κεντημέναι ἐπάνω εἰς ὕφασμα (ἢ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ, μαρτύρια διαφόρων Ἀγίων κλπ.).

8. Τὸ **Δίπτυχον**. Τὸ δίπτυχον εἶναι ἓνας πίναξ δίφυλλος, χάρτινος ἢ ξύλινος, εἰς σχῆμα δηλαδὴ βιβλίου, καὶ εἶναι τοποθετημένος εἰς τὴν Προσκομιδὴν. Εἰς τὸ ἓν φύλλον γράφονται τὰ ὀνόματα τῶν ζώντων καὶ εἰς τὸ ἄλλο τῶν νεκρῶν, τοὺς ὁποίους ὁ ἱερεὺς θὰ μνημονεύσῃ τὴν ὥραν ποὺ ἀγιάζονται τὰ τίμια Δῶρα.

9. Ὁ **Ἄετός**. Ἄετός λέγεται τεμάχιον ὑφάσματος στρογγύλον, ἐπάνω εἰς τὸ ὁποῖον εἰκονίζεται ἓνας Ἄετός μὲ ἀνοικτὰς πτέρυγας ἄνωθεν μιᾶς πολιτείας. Εἰς τὸ ὕφασμα αὐτὸ πατᾶ, ὅταν χειροτονῆται, ὁ ἐ-

πίσκοπος καὶ ἀπαγγέλλῃ τὸ «πιστεύω» Ὁ Ἄετός παριστάνει τὸν ἐπίσκοπον, πού πρέπει νὰ ἔχη τὴν ψυχὴν του ὑψωμένην εἰς τὸν Θεὸν καὶ νὰ προσέχη ἀπὸ ὑψηλὰ τὴν ἐπισκοπὴν του.

10. Αἱ Κανδήλαι. Ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους χρόνους μετεχειρίζοντο ἔλαιον διὰ τὰς κανδήλας (λυχνίας) τῶν ναῶν. Τὸ ἔλαιον εἶναι σύμβολον τῆς εἰρήνης καὶ τῆς εὐ-

Θυματήριον.

Λάβαρον.

σπλαχνίας τοῦ Θεοῦ. Ἡ κανδήλα πού καίει εἰς τὸ Ἅγιον Βῆμα, ἐπάνω ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν ἢ καὶ ὀπισθεν αὐτῆς, λέγεται ἀκοίμητος, διότι καίει ἡμέραν καὶ νύκτα. Παριστάνει τὸ φῶς τοῦ Κυρίου, πού φωτίζει τοὺς ἀνθρώπους. Αἱ κανδήλαι πού καίουν ἐμπρὸς εἰς τὰς ἀγίας εἰκόνας, φανερώνουν τὴν τιμὴν

καὶ τὸν σεβασμὸν, ποῦ πρέπει νὰ προσφέρωμεν εἰς τοὺς εἰκονιζομένους ἁγίους.

Αἱ κανδηλαὶ ποῦ ἔχουν ἑπτὰ φῶτα συμβολίζουν τὰ ἑπτὰ μυστήρια. Ὅταν ἔχουν δώδεκα, συμβολίζουν τοὺς δώδεκα Ἀποστόλους. Εἰς τὸ μέσον τοῦ εἰκονοστασίου κρέματα μία μεγαλυτέρα κανδήλα, ἡ ὁποία συμβολίζει τὸν Χριστόν.

11. Οἱ Πολυέλαιοι. Πρὸς τιμὴν καὶ δόξαν τοῦ Θεοῦ ὑπάρχουν εἰς τὰς ἐκκλησίας οἱ πολυέλαιοι. Συμβολίζουν τοὺς ἀστέρας τοῦ οὐρανοῦ. Ὁ πολυέλαιος λέγεται καὶ **χορὸς** ἐπειδὴ ἔχει σχῆμα κύκλου.

12. Αἱ ἅγιοι εἰκόνες. Εἰς τοὺς ναοὺς ὑπάρχουν καὶ ἅγιοι εἰκόνες τοῦ Χριστοῦ, τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν ἁγίων. Ἐμπροσθεν τῶν εἰκόνων κρέμανται κανδηλαὶ.

13. Ἡ Κολυμβήθρα. Αὕτῃ εἶναι ἕνας χάλκινος λέβηθς, ὁ ὁποῖος χρησιμεύει διὰ τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος. Ἐχει δύο λαβάς, καὶ εἰς τὰ πλάγια σκαλισμένους σταυρούς. Ἡ Κολυμβήθρα συμβολίζει τὸν Ἰορδάνην ποταμόν, ὅπου ἐβαπτίσθη ὁ Χριστός, ἢ τὴν Κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ, ὅπου εἰσῆρχοντο οἱ ἄρρωστοὶ καὶ ἔθερατεύοντο.

14. Οἱ Κώδωνες ἢ τὰ Σήμαντρα (καμπάναι). Τὰ πρῶτα Χριστιανικὰ ἔτη ἐκάλουν εἰς τὸν ναὸν τοὺς πιστοὺς οἱ **λαοσυνάκται**, δηλ. κλητῆρες εἰδικοί. Αὐτοὶ περιήρχοντο τὰς οἰκίας τῶν Χριστιανῶν καὶ ἔκρουον τὰς θύρας εἰδοποιοῦντες ὅτι ἔπρεπε νὰ μεταβοῦν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἀργότερα, εἰς τὰ μοναστή-

ρια μετεχειρίσθησαν σάλπιγγας. Ἐπειτα κατεσκεύασαν τὰ σήμαντρα, ἡ ἀγιοσίδηρα, τὰ ὅποια ἦσαν τεμάχια ξύλου ἢ σιδήρου καὶ ἐπάνω εἰς αὐτὰ ἐκτυποῦσε μὲ ἓνα ξύλον ὁ ἐπιστάτης τοῦ ναοῦ, ἐνεργῶν τοιοῦτοτρόπως τὸ προσκλητήριον τῶν πιστῶν. Τέλος κατεσκευάσθησαν οἱ κώδωνες, ὅπως εἶναι σήμερον γνωστοί, οἱ ὁποῖοι ἔλαβον αὐτὴν τὴν σημασίαν ἀπὸ τὴν πόλιν τῆς Ἰταλίας τὴν Καμπανίαν, ὅπου κατεσκευάσθησαν διὰ πρώτην φοράν.

ΕΟΡΤΑΙ

Ἄ
2
6
20 5
Ὁ Θεὸς ἔκαμε τὸν κόσμον εἰς ἕξ ἡμέρας, καὶ τὴν ἑβδόμη ἡμέραν ἀνεπαύθη. Τὴν ἡμέραν αὐτὴν τὴν ὠνομάσαμεν Σάββατον, πού σημαίνει «ἡμέραν ἀναπαύσεως».

Ἀντὶ τοῦ Σαββάτου, οἱ Χριστιανοὶ ἐδέχθησαν ὡς ἡμέραν ἀναπαύσεως τὴν ἡμέραν τὴν ὁποῖαν ἀφιέρωσαν εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Κυρίου καὶ τὴν ὠνόμασαν Κυριακήν.

Ἐκτὸς τῆς Κυριακῆς, ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία καθιέρωσε κατόπιν καὶ ἄλλας ἐορτάς, διὰ νὰ τιμήσῃ τὸν Χριστόν, τὴν Θεοτόκον καὶ τοὺς Ἁγίους.

Τὰς ἐορτάς αὐτάς τὰς διέκρινεν εἰς: 1) Δεσποτικάς, δηλ. ὅσας ἀναφέρονται εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Κυρίου (τοῦ Δεσπότη). 2) Θεομητορικάς, ὅσας ἀναφέρονται εἰς τὴν Θεοτόκον, καὶ 3) Ἐορτάς τῶν Ἁγίων, ὅσας ἀναφέρονται εἰς τὴν μνήμην τῶν Χριστιανῶν ἐκείνων, πού εἰργάσθησαν ἢ ἐμαρτύρησαν διὰ τὴν Χριστιανικὴν Ἐρησκείαν καὶ ἐκηρύχθησαν Ἁγιοί.

ΑΙ ΔΕΣΠΟΤΙΚΑΙ ΕΟΡΤΑΙ

Αἱ Δεσποτικάι ἑορταί εἶναι ἀκίνητοι καὶ κίνη-
τάι.

Α'. Ἀκίνητοι Δεσποτικάι Ἑορταί.

Ἀκίνητοι Δεσποτικάι ἑορταί λέγονται ἐκεῖναι ποῦ
ἑορτάζονται μίαν φοράν κατ' ἔτος καὶ εἰς ὠρισμένην
ἡμέραν.

Τοιαῦται ἑορταί εἶναι:

1. Τὰ Χριστούγεννα. Ἑορτάζεται εἰς τὰς 25 Δε-
κεμβρίου πρὸς ἀνάμνησιν τῆς γεννήσεως τοῦ Κυρίου
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

2. Ἡ Περιτομή τοῦ Χριστοῦ. Ἑορτάζεται τὴν 1ην
Ἰανουαρίου πρὸς ἀνάμνησιν τῆς Περιτομῆς τοῦ Χρι-
στοῦ. Οἱ Ἑβραῖοι ἐσυνήθιζαν ὀκτῶ ἡμέρας μετὰ τὴν
γέννησιν τοῦ παιδίου νὰ δίδουν εἰς αὐτὸ τὸ ὄνομά
του. Οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς ὠνομάσθη Ἰησοῦς, δηλ.
Σωτὴρ τοῦ κόσμου.

3. Τὰ Φῶτα. Ἑορτάζεται εἰς τὰς 6 Ἰανουαρίου πρὸς
ἀνάμνησιν τῆς ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐβαπτίσθη
εἰς ἡλικίαν 30 ἐτῶν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸν Ἰορδάνην ἀπὸ τὸν
Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον. Ἡ ἑορτὴ αὕτη ὀνομάζεται
Θεοφάνεια ἢ Ἐπιφάνεια, ἐπειδὴ κοτὰ τὴν
ῶραν τῆς βαπτίσεως ἐφανερώθη ὁ Θεός, ὁ Πατήρ, με-
τὴν φωνὴν του ποῦ ἔλεγεν: «Οὗτος εἶναι ὁ υἱός μου ὁ
ἀγαπητός» καὶ ἄνωθεν ἐφάνη τὸ ἅγιον Πνεῦμα ὡς πε-
ριστέρα.

4. Ἡ Ὑπαπαντὴ τοῦ Χριστοῦ. Ἐορτάζεται εἰς τὰς 2 Φεβρουαρίου. Εἶναι ἡ ἡμέρα (σαράντα ἡμέρας μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ), κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Παρθένος Μαρία ἔφερε τὸ παιδί εἰς τὸν ναὸν (εἰς τὸν ναὸν τοῦ Σολομῶντος). Ἐκεῖ τὸν ὑπέστησε, δηλ. τὸν ὑπεδέχθη ὁ γέρον Προφήτης Συμεὼν μετὰ τὰ λόγια αὐτά: «Τώρα ἄς ἀποθάνω εὐχαριστημένος, Θεέ μου!»

5. Ἡ Μεταμόρφωσις τοῦ Σωτῆρος. Ἐορτάζεται εἰς τὰς 6 Αὐγούστου, πρὸς ἀνάμνησιν τῆς μεταμορφώσεως, ἡ ὁποία ἐγένετο εἰς τὸν Χριστὸν ἐπὶ τοῦ ὄρους Θαβάρ. *Θαβάρ*

6. Τοῦ Σταυροῦ. Ἐορταί τοῦ Σταυροῦ εἶναι:

1) Ἡ Ὑψωσις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. Ἐορτάζεται εἰς τὰς 14 Σεπτεμβρίου τὴν ἡμέραν αὐτὴν ὕψωσε τὸν τίμιον Σταυρὸν ὁ Ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων Μακάριος, ἐπειδὴ ἦτο πολὺ πλῆθος καὶ δὲν μποροῦσε νὰ ἴδῃ καὶ νὰ προσκυνήσῃ τὸν Σταυρὸν, τὸν ὅποιον εἶχεν εὑρεῖ ἡ Ἁγία Ἐλένη.

2. Ἡ Τῆς Σταυροπροσκυνήσεως. Ἐορτάζεται τὴν τρίτην Κυριακὴν τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς καὶ δίδει εἰς τοὺς Χριστιανούς πού νηστεύουν, δύναμιν διὰ νὰ διέλθουν τὰς ὑπολοίπους ἡμέρας τῆς μακρᾶς νηστείας.

Ἄλλαι ἐορταί τοῦ Τιμίου Σταυροῦ εἶναι:

3. Ἡ Εὕρεσις τοῦ Σταυροῦ. Ἐορτάζεται εἰς τὰς 6 Μαρτίου εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν

ή μήτηρ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, ἡ Ἁγία Ἑλένη, εὐρῆκε τὸν τίμιον Σταυρόν.

4. Ἡ Ἐμφάνισις τοῦ Σημείου τοῦ Σταυροῦ. Ἐορτάζεται εἰς τὰς 7 Μαΐου πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐφάνη τὸ Σημεῖον τοῦ Σταυροῦ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ εἰς μέγα μέγεθος, ἀπὸ τὸν Γολγοθᾶν ἢ τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν.

5. Ἡ Πρόοδος τοῦ τιμίου Σταυροῦ. Ἐορτάζεται τὴν 1 Αὐγούστου καὶ τότε γίνεται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἀγιασμός τῶν Χριστιανῶν μετὰ τὸν Σταυρόν.

β'. Κινηταὶ ἑορταί.

Κινηταὶ ἑορταὶ εἶναι ἐκεῖναι ποὺ δὲν ἑορτάζονται εἰς ὠρισμένην ἡμέραν, ἀλλὰ εἰς ἡμέρας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν σχέσιν μετὰ τὴν ἐπίσης κινητὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα καὶ ἄλλας μετὰ τοῦτο.

α'. Κινηταὶ ἑορταὶ πρὸ τοῦ Πάσχα.

1. Κυριακὴ τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου. Ἐορτάζεται 10 ἑβδομάδας πρὸ τοῦ Πάσχα ἢ 4 ἑβδομάδας πρὸ τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς καὶ τότε ἀναγινώσκεται τὸ Εὐαγγέλιον τῆς παραβολῆς τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου.

2. Κυριακὴ τοῦ Ἀσώτου. Τότε ἀναγινώσκεται ἡ παραβολὴ τοῦ ἀσώτου υἱοῦ.

3. Κυριακὴ τῶν Ἀπόκρεω. Λέγεται τοιοῦτοτρόπως, ἐπειδὴ τὴν Κυριακὴν αὐτὴν τρώγεται κρέας. Τὴν ἀκόλουθον ἑβδομάδα ῥώγονται αἱ τροφαὶ ποὺ παρα-

σκευάζονται από γάλα, ὥστε νὰ μὴ ἀρχίσῃ ἀμέσως μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ κρέατος ἢ νηστεία καὶ πειραχθῆ ἡ ὑγεία τοῦ πιστοῦ. Τὴν Κυριακὴν αὐτὴν ἀναγινώσκεται ἡ περικοπὴ τοῦ Εὐαγγελίου τῆς Δευτέρας Παρουσίας καὶ μανθάνομεν πὼς ὁ,τι κάμωμεν πρὸς τὸν πλησίον μας, εἶναι ὡς νὰ τὸ κάμωμεν εἰς τὸν ἴδιον τὸν Θεόν.

4. **Κυριακὴ τῆς Τυροφάγου.** Λέγεται τοιοῦτοτρόπως, ἐπειδὴ τὴν Κυριακὴν αὐτὴν τρώγομεν γάλα, τυρόν καὶ πρόκειται νὰ εἰσέλθωμεν ἀπὸ τὴν ἀκόλουθον ἑβδομάδα εἰς τὴν νηστείαν. Τότε ἀναγινώσκεται τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Ματθαίου (Κεφ. ΣΤ'), τὸ ὁποῖον εἶναι σχετικὸν μὲ τὴν νηστείαν καὶ τὴν ἐλεημοσύνην.

5. **πρώτη Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν.** Ἀρχίζει ἡ Μεγ. Τεσσαρακοστή. Ἡ πρώτη ἑβδομάς λέγεται Καθάρᾳ ἑβδομάς, ἐπειδὴ οἱ Χριστιανοὶ καθαρίζονται μὲ τὴν νηστείαν. Ἡ Κυριακὴ αὐτὴ λέγεται καὶ Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ αὐτοκράτειρα Θεοδώρα ἀνεστύλωσε τὰς εἰκόνας καὶ ἔπαυσεν ὁ πόλεμος κατὰ τῶν εἰκόνων.

6. **Δευτέρα Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν.** Ἐορτάζεται ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης, ὅστις ὑπερήσπισε τὴν Ὁρθοδοξίαν.

7. **Τρίτη Κυριακὴ τῶν νηστειῶν,** ἡ ὁποία λέγεται καὶ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως.

8. **Τετάρτη Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν.** Ψάλλεται ἡ

ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ συγγραφέως τῆς Κλίμακος.

9. Πέμπτη Κυριακὴ τῶν νηστειῶν. Τὴν παρελθοῦσαν Παρασκευὴν ψάλλεται ὁλόκληρον τὸ περίφημον ποίημα ὁ Ἀκάθιστος ὕμνος (Χαιρετισμοὶ τῆς Θεοτόκου).

10. Ἑκτη Κυριακὴ τῶν νηστειῶν ἢ Κυριακὴ τῶν Βαΐων πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ἡμέρας κατὰ τὴν ὁποίαν ἐγένετο ἡ θριαμβευτικὴ εἴσοδος τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ.

11. Μεγάλη Ἑβδομάς. Ἡ Ἐπομένη ἑβδομάς λέγεται Μεγάλη, ἐξ αἰτίας τῶν μεγάλων γεγονότων τὰ ὁποῖα ἐγένοντο κατ' αὐτὴν σχετικῶς πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ Κυρίου.

Μεγάλη Δευτέρα. Μνημονεύεται εἰς αὐτὴν ὁ Ἰωσήφ, ὁ υἱὸς τοῦ Ἰακώβ, ἐπειδὴ ἡ ἱστορία του ὁμοιάζει μὲ τὴν ἱστορίαν τοῦ Χριστοῦ· ὅπως ἐκεῖνος ἐφθονήθη καὶ ἐπωλήθη ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς του, οὕτως καὶ ὁ Χριστὸς ἐφθονήθη καὶ ἐσταυρώθη ἀπὸ τοὺς συμπατριώτας του.

Μεγάλη Τρίτη. Εἰς αὐτὴν ἀναγινώσκεται ἡ παραβολὴ τῶν Δέκα παρθένων καὶ τὸ ἑσπέρας ψάλλεται τὸ τροπάριον τῆς Κασσιανῆς.

Μεγάλη Τετάρτη. Τὴν ἡμέραν αὐτὴν συνέλαβον τὸν Ἰησοῦν.

Μεγάλη Πέμπτη. Ἀναγινώσκονται τὸ ἑσπέρας τὰ δώδεκα Εὐαγγέλια, τὰ ὁποῖα διηγοῦνται τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ. Γίνεται καὶ ἀνάμνησις τοῦ Μυστικοῦ

Δείπνου, διὰ τοῦτο καὶ πολλοὶ Χριστιανοὶ κοινωνοῦν τὴν ἡμέραν αὐτήν.

Μετὰ τὸ πέμπτον Εὐαγγέλιον ὁ ἱερεὺς ἐξάγει καὶ περιφέρει μέσα εἰς τὸν ναὸν τὸν τίμιον Σταυρόν, ὁ ὁποῖος φέρει ἐπάνω τὸν ἐσταυρωμένον Χριστόν, καὶ ψάλλει τό: «Σήμερον κρεμάται ἐπὶ ξύλου...»

Μεγάλη Παρασκευή. Εἶναι ἡ ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐσταυρώθη ὁ Κύριος. Τὸ ἑσπέρας γίνεται ἡ περιφορὰ τοῦ Ἐπιταφίου καὶ ψάλλεται ἡ ἀκολουθία τοῦ Ἐπιταφίου.

Μέγα Σάββατον. Τὴν ἡμέραν αὐτὴν τηρεῖται μεγάλη νηστεία. Ὁ ἱερεὺς ραίνει μὲ ἄνθη τὸν ναὸν καὶ αἱ καμπάνες κρούονται χαρμόσυνα, διότι προαγγέλλουν τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ.

12. Κυριακὴ τοῦ Πάσχα. Εἶναι ἡ μεγαλυτέρα ἑορτὴ τῶν Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν, διότι τὴν ἡμέραν αὐτὴν ἀνεστήθη ὁ Χριστός, ὁ Σωτὴρ τοῦ Κόσμου. Τότε ψάλλεται τὸ ἀναστάσιμον τροπάριον: «Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, θανάτῳ θάνατον πατήσας καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι ζωὴν χαρισάμενος». Τὸ ὁποῖον σημαίνει: «Ὁ Χριστὸς ἀνεστήθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, ἀφοῦ ἐνίκησε μὲ τὸν θάνατόν του τὸν θάνατον καὶ ἀφοῦ ἐχάρισε τὴν ζωὴν εἰς ἐκείνους ποὺ ἦσαν εἰς τοὺς τάφους».

Ὁ ἑσπερινὸς τοῦ Πάσχα (ἀπόγευμα) λέγεται καὶ Ἄ γ α π η, διότι οἱ Χριστιανοὶ ἀλλάζουν ἄσπασμόν. Τότε ἀναγινώσκεται εἰς πολλὰς γλώσσας τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου (Ἰωάν. η' 17), τὸ ὁποῖον διηγεί-

ται τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Ἰησοῦ εἰς τοὺς μαθητάς του καὶ τὸν χαιρετισμὸν του: «Εἰρήνη ὑμῖν».

Β'. Κινηταὶ ἐορταὶ μετὰ τὸ Πάσχα.

1. Ἡ ἐβδομάς τῆς Διακαινησίμου. Κατὰ τὴν πρῶτην ἐποχὴν ἦτο συνήθεια τὴν ἐβδομάδα αὐτὴν νὰ βαπτίζωνται πολλοὶ κατηχούμενοι, διὰ νὰ ὀνομασθοῦν Χριστιανοί. Ἐπειδὴ τοιοῦτοτρόπως ἐλάμβανον νέαν πνευματικὴν ζωὴν, διὰ τοῦτο ἡ ἐβδομάς αὐτὴ ὠνομάσθη ἐβδομάς τῆς Διακαινησίμου. (διακαινίζω=κάμνω τι καινὸν=καινουργές).

Τὴν Παρασκευὴν τῆς ἐβδομάδος αὐτῆς εἶναι ἡ ἐορτὴ τῆς Ζωοδόχου πηγῆς, πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ἡμέρας κοτὰ τὴν ὁποίαν εὐρέθη πλησίον τοῦ ναοῦ τῆς Θεοτόκου εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἡ ἱερὰ πηγὴ, ποὺ εἶναι θαυματουργός. Ἡ πηγὴ αὕτη ὑπάρχει μέχρι σήμερον.

2. Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ. Τὴν ἡμέραν αὐτὴν ἐορτάζεται ἡ ἐμφάνισις τοῦ Σωτῆρος εἰς τοὺς μαθητάς του, ὅταν ἐπίστευσε καὶ ὁ ἄπιστος Θωμᾶς.

3. Κυριακὴ τῶν Μυροφόρων. Ἡ δευτέρα Κυριακὴ μετὰ τὸ Πάσχα. Ἐορτάζεται εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ εὐσεβεῖς γυναῖκες μετέβησαν λίαν πρωί, τὴν ἐπαύριον τῆς ταφῆς τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν τάφον, διὰ ν' ἀλείψουν τὸ σῶμά του μὲ μύρα. Τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἐνθυμούμεθα καὶ τοὺς εὐσεβεῖς Ἰωσήφ καὶ Νικόδημον, οἱ ὁποῖοι ἔθαψαν τὸν Κύριον.

4. Κυριακὴ τοῦ παραλύτου. Ἡ τρίτη αὐτὴ Κυ-

ριακή λέγεται ούτω, διότι κατ' αὐτὴν ἀναγινώσκεται ἡ περικοπὴ τοῦ Εὐαγγελίου, ποὺ ἀναφέρει τὴν θεραπείαν τοῦ παραλύτου τῆς Βηθσεδά, ὁ ὁποῖος ἦτο ἀσθενὴς ἐπὶ 38 ἔτη.

5. **Κυριακὴ τῆς Σαμαρείτιδος.** Τὴν Κυριακὴν αὐτὴν ἀναγινώσκεται ἡ περικοπὴ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, ποὺ ἀναφέρει τὸν ὠραῖον ἐκεῖνον διάλογον τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Σαμαρείτιδος.

6. **Κυριακὴ τοῦ Τυφλοῦ.** Ἡ πέμπτη Κυριακὴ ὀνομάζεται αὐτῶ, πρὸς ἀνάμνησιν τῆς θεραπείας τοῦ «ἀπὸ γενετῆς» τυφλοῦ, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ Χριστός.

7. **Ἀνάληψις τοῦ Κυρίου.** 40 ἡμέρας μετὰ τὸ Πάσχα εἶναι ἡ ἑορτὴ αὐτὴ πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Χριστὸς ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς.

8. **Κυριακὴ τῶν ἁγίων Πατέρων.** Ἡ ἕκτη Κυριακὴ μετὰ τὸ Πάσχα, πρὸς ἀνάμνησιν τῶν 318 πατέρων, ποὺ ἔλαβον μέρος εἰς τὴν Α' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον.

9. **Ἡ Πεντηκοστή.** 50 ἡμέρας μετὰ τὸ Πάσχα, συμφώνως πρὸς τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Κυρίου, ἐπεφοίτησε τοὺς Ἀποστόλους τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ποὺ ὁμοίαζε μὲ πυρίνας γλώσσας. Εἰς ἀνάμνησιν τοῦ γεγονότος αὐτοῦ ἑορτάζεται ἡ Πεντηκοστή.

10. **Κυριακὴ τῶν Ἁγίων Πάντων.** Τὴν ὀγδόην Κυριακὴν μετὰ τὸ Πάσχα ἑορτάζομεν τὴν μνήμην ὅλων ἐκεῖνων τῶν ἁγίων ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι μὲ τὴν πίστιν των καὶ τὸ αἷμά των ἔθεμελίωσαν καὶ ἐστήριξαν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ.

ΘΕΟΜΗΤΟΡΙΚΑΙ ΕΟΡΤΑΙ

Ἡ Ἐκκλησία μας διὰ νὰ τιμήσῃ τὴν Μητέρα τοῦ Θεοῦ, τὴν Θεοτόκον, ἔχει ὀρίσει ἑορτὰς καὶ αὗται εἶναι:

1. Ἡ Γέννησις τῆς Θεοτόκου. Ἑορτάζεται τὴν 8 Σεπτεμβρίου.

2. Τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου » τὴν 21 Νοεμβρίου.

3. Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου » τὴν 25 Μαρτίου.

4. Ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου » τὴν 15 Αὐγούστου.

Τὰ σχετικὰ πρὸς τὰς ἑορτὰς ταύτας εὐρίσκει κανεὶς εἰς τὸ βιβλίον Ἱερὰ Ἱστορία τῆς Καινῆς Διαθήκης 8

ΕΟΡΤΑΙ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ

Ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν, διὰ νὰ τιμήσῃ καὶ νὰ δοξάσῃ ἰδιαιτέρως τοὺς ἁγίους ἐκείνους ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ἐπρόσφεραν ἐξαιρετικὰς ὑπηρεσίας εἰς τὴν διάδοσιν τῆς Χριστιανικῆς πίστεως καὶ οἱ ὅποιοι ἐμαρτύρησαν ἀκόμη χάριν αὐτῆς, ὠρισαν ἰδιαιτέρας ἑορτὰς. Ὅταν ἑορτάζεται ἡ μνήμη αὐτῶν, πᾶς Χριστιανὸς πρέπει νὰ ἀναλογίζεται τὸν ἥρωϊσμόν καὶ τὴν θυσίαν των καὶ νὰ ἔχη αὐτὰς ὡς πρότυπον εἰς τὸ Χριστιανικὸν βίον του. Αἱ σπουδαιότεραι αὐταὶ ἑορταὶ εἶναι:

1. Τῶν Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου ποὺ ἑορτάζονται εἰς τὰς 29 Ἰουνίου
2. Τῶν Δώδεκα Ἀποστόλων, εἰς τὰς 30 Ἰουνίου.
3. Τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου, εἰς τὰς 30 Νοεμβρίου.
4. Τοῦ Ἀποστόλου Φιλίππου, εἰς τὰς 14 Νοεμβρίου.
5. Τοῦ Πρωτομάρτυρος Στεφάνου, εἰς τὰς 27 Δεκεμβρίου.
6. Τῶν Μαρτύρων: Ἀγίου Γεωργίου εἰς τὰς 23 Ἀπριλίου, Ἀγίου Δημητρίου εἰς τὰς 26 Ὀκτωβρίου, Ἀγίου Παντελεήμονος εἰς τὰς 27 Ἰουλίου, Ἱεραμάρτυρος Χαραλάμπους εἰς τὰς 10 Φεβρουαρίου, Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ (24 Ἰουνίου (ἢ γέννησις)—21 Αὐγούστ. (ἢ ἀποκεφάλισις); 7 Ἰανουαρίου (ἢ σύναξις καὶ ἢ συνάθροισις τῶν πιστῶν πρὸς τιμὴν του).
7. Τῶν Ἀσκητῶν: Μεγάλου Ἀντωνίου εἰς τὰς 17 Ἰανουαρίου, Εὐθυμίου τοῦ Μεγάλου εἰς τὰς 20 Ἰανουαρίου, Σάββα εἰς τὰς 5 Δεκεμβρίου.
8. Τῶν τριῶν Μεγάλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Μ. Βασιλείου τὴν 1 Ἰανουαρίου, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου (Ναζιανζηνοῦ) εἰς τὰς 25 Ἰανουαρίου καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τὰς 13 Νοεμβρίου. Καὶ τοὺς τρεῖς τούτους ἱεράρχας ἑορτάζομεν ὁμοῦ εἰς τὰς 20 Ἰανουαρίου.

9. Τους Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας Ἀθανάσιον καὶ Κύριλλον πατριάρχας Ἀλεξανδρείας, εἰς τὰς 18 Ἰανουαρίου.

10. Τους θαυματουργοὺς Πατέρας Ἅγιον Νικόλαον εἰς τὰς 6 Δεκεμβρίου, καὶ Ἅγιον Σπυρίδωνα εἰς τὰς 12 Δεκεμβρίου, Ἀθανάσιον 18 Ἰανουαρ., Γεράσιμον 20 Ὀκτωβρίου.

11. Ἐορτάζομεν ἀκόμη τὰς μεγαλομάρτυρας γυναῖκας: Ἁγίαν Αἰκατερίνην εἰς τὰς 25 Νοεμβρίου, Ἁγίαν Εὐφημίαν εἰς τὰς 11 Ἰουλίου, Ἁγίαν Μαρίναν εἰς τὰς 17 Ἰουλίου, Ἁγίαν Παρασκευὴν εἰς τὰς 26 Ἰουλίου, Ἁγίαν Εἰρήνην εἰς τὰς 5 Μαΐου καὶ Ἁγίαν Βαρβάραν εἰς τὰς 4 Δεκεμβρίου.

12. Τους ἀρχαγγέλους Μιχαήλ καὶ Γαβριήλ 8 Νοεμβρίου.

13. Εἰς τὰς μεγάλας ἐορτάς τῆς Ἐκκλησίας ἔχομεν καὶ τὴν ἐορτὴν τῶν Ἰσαποστόλων Ἁγίου Κωνσταντίνου καὶ τῆς μητρὸς του Ἁγίας Ἐλένης εἰς τὰς 21 Μαΐου.

14. Τέλος ἐορτάζομεν καὶ τοὺς προφῆτας Ἱερεμίαν εἰς τὰς 6 Μαΐου καὶ Ἥλίαν εἰς τὰς 20 Ἰουλίου. |

ΙΕΡΑ ΣΥΜΒΟΛΑ—ΕΙΚΟΝΕΣ

Οἱ πρῶτοι Χριστιανοί, ἐπειδὴ ἐφοβοῦντο τοὺς εἰδωλολάτραις καὶ ἐπειδὴ δὲν ἤθελαν νὰ ὁμοιάσουν πρὸς αὐτούς, δὲν εἶχαν εἰκόνας. Βραδύτερον μετεχειρίσθησαν

διαφόρους συμβολικάς παραστάσεις ή σύμβολα, δηλαδή έσχεδιάζον διάφορα σχήματα, με τὰ όποία παρίσταναν ώρισμένα πράγματα σχετικά πρὸς τήν Χριστιανικήν θρησκείαν.

Ίερά σύμβολα ήσαν τὰ έξής:

† τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, τὸ όποῖον ήτο τὸ ἱερώτερον σύμβολον. Αυτό ήτο άπό τὰ πρῶτα πού μετεχειρίσθησαν οἱ Χριστιανοί, καί με αυτό ώμολογοῦσαν τήν πίστιν των. Με τὸ σύμβολον αυτό αγιάζονται ὅλα τὰ μυστήρια. Τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ τὸ κάμνομεν με τὰ τρία δάκτυλα, διότι οὔτω όμολογοῦμεν τήν πίστιν μας εἰς τήν Ἁγίαν Τριάδα.

X=Χριστός, IX ή XP=Ίησοῦς Χριστός, IHΣ=Ίησοῦς. A—Ω δηλ. άρχή καί τέλος.

Ίχθύς=Ί(ησοῦς) Χ(ριστός) Θ(εοῦ)Υ(ιός) Σ(ωτήρ).

Τὸ σύμβολον αυτό ήτο έκ τῶν πλέον όγαπητῶν, διότι έχει τὰ άρχικά γράμματα τοῦ ονόματος τοῦ Κυρίου.

Ἡ λύρα, πού συμβολίζει τήν προσευχήν.

Ἡ ναῦς (πλοῖον), πού συμβολίζει τήν Ἐκκλησίαν.

Ἐο δελφίν σύμβολον τῆς ταχύτητος

Ἡ άγκυρα σύμβολον τῆς έλπίδος.

Ἡ περιστέρα, σύμβολον τοῦ άγ. Πνεύματος καί τῆς αγιότητος.

Τὸ παγώνι, σύμβολον τῆς Ἀναστάσεως.

Ἐο πετεινός, σύμβολον τοῦ χριστιανικοῦ άγῶνος.

Ἐο στέφανος σύμβολον τῆς νίκης.

Ἐο φοῖνιξ τῆς άθανασίας.

B. Πετροῦνια: Κατήχησις—Λειτουργική, έκδ. 5η

Ἐὸ κρίνον, τῆς ἀγνότητος
 Κλάδος ἐλαίας, τῆς εἰρήνης.
 Ὁ ἀμνός, σύμβολον τοῦ Σωτῆρος.
 Ὁ λέων, σύμβολον τοῦ Χριστοῦ.
 Ἡ ἀμπελος, σύμβολον τῆς Ἐκκλησίας.
 Ἡ λυχνία, τὸ αἰώνιον φῶς.

Ἡ ἐκπῶν τοῦ καλοῦ ποιμένος (ἓνας νέος ποῦ φέ-
 ρει εἰς τοὺς ὄμους του πρόβατον), σύμβολον τοῦ Χρι-
 στοῦ ποῦ σώζει τοὺς ἀνθρώπους.

Ὅταν οἱ Χριστιανοὶ ἔπαυσαν νὰ φοβῶνται τὴν εἰ-
 δωλολατρείαν, ἤρχισαν νὰ μεταχειρίζονται καὶ εἰ-
 κόνας, αἱ ὁποῖαι παριστάνουν σκηνὰς ἀπὸ τὴν Παλαιὰν
 καὶ τὴν Καινὴν Διαθήκην.

Αἱ εἰκόνας ἔχουν ὡς σκοπὸν νὰ κοσμήσουν καλύτερον
 τὸν ναόν. Τοιαύτας εἰκόνας ἔχομεν τοῦ Χριστοῦ, τῆς
 Παναγίας καὶ τῶν Ἁγίων.

Μὲ τὰς εἰκόνας δίδομεν μόνον τιμὴν καὶ σεβασμὸν εἰς
 τὰ εἰκονιζόμενα πρόσωπα, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἔχωμεν
 ὡς παράδειγμα διὰ τὰς καλὰς τῶν πράξεις. Ποτὲ δὲν
 πρέπει νὰ προσφέρωμεν εἰς αὐτὰς λατρείαν, διότι τότε
 δὲν διαφέρομεν πλέον ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτρας. Ἡ λα-
 τρεία ἀνήκει μόνον εἰς τὸν Θεόν.

ΙΕΡΑ ΑΜΦΙΑ

Ἱερά ἀμφία λέγομεν τὴν ἰδιαιτέραν στολὴν ποῦ
 φοροῦν οἱ κληρικοί. Ὅταν τὰ φοροῦν, τὰ σφραγίζου

μέ τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ διὰ τῆς δεξιᾶς χειρός, τὰ ἀσπάζονται καὶ διὰ τὸ καθέν λέγουν καὶ ἰδιαιτέραν εὐχὴν.

Τὰ ἱερά ἄμφια ἦσαν τὴν παλαιὰν ἐποχὴν λευκά, διὰ νὰ φανερώσουν τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς.

Οἱ κληρικοὶ ἔχουν τρεῖς βαθμούς: 1) Τὸν Διάκονον. 2) Τὸν Πρεσβύτερον ἢ Ἱερέα, καὶ 3) Τὸν Ἐπίσκοπον ἢ Μητροπολίτην. Ὅλα τὰ ἄλλα ὀνόματα ποῦ ἔχουν εἶναι τίτλοι τιμῆς μόνον.

Η ΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΔΙΑΚΟΝΟΥ

1. Τὸ Στιχάριον. Εἶναι χιτῶν λευκός, ὁ ὁποῖος φθάνει μέχρι τῶν ποδῶν καὶ ἔχει εὐρείας χειρίδας (μανίκια). Λέγεται Στιχάριον, ἐπειδὴ ἔχει στίχους καὶ συμβολίζει τὴν πνευματικὴν καθαρότητα ποῦ πρέπει νὰ ἔχουν αὐτοὶ ποῦ τὸ φοροῦν.

2. Τὰ Ἐπιμανίκια. Εἶναι μικρὰ τεμάχια ἀπὸ ὕφασμα καὶ καλύπτουν τὸ μέρος τῆς χειρὸς εἰς τὸν καρπὸν. Συμβολίζουν τὴν δύναμιν ἢ ὁποῖα νικᾷ τοὺς ἐχθρούς.

3. Τὸ Ὁράριον. Εἶναι στενὴ καὶ μακρὰ λωρὶς ἀπὸ ὕφασμα, μετὴν ὁποῖαν τυλίσσει ὁ διάκονος τὸ σῶμά του ἀπὸ τὸν ἀριστερὸν ὦμον, ὥστε τὸ ἓνα ἄκρον τῆς νὰ πίπτῃ ἔμπρὸς καὶ τὸ ἄλλο ὀπίσω. Συμβολίζει τὰς πτέρυγας τῶν ἀγγέλων.

Ἡ λέξις ὀράριον εἶναι ξένη καὶ σημαίνει τὸ προσόψιον, μετὸ ὁποῖον οἱ διάκονοι ἐσπόγγιζαν τὸ στόμα ἐκείνων ποῦ ἐκοινώνουν.

22 Η
 Η στολή του Πρεσβυτέρου.

1. Στιχάριον. 2. Ἐπιμανίκια ὡς τοῦ Διακόνου.
3. Ἐπιτραχήλιον ἢ περιτραχήλιον. Στενὸν καὶ μακρὸν ὕφασμα, τὸ ὁποῖον περιβάλλει τὸν τράχηλον καὶ φθάνει μέχρι τῶν ποδῶν. Συμβολίζει τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τὴν ὑποταγὴν τοῦ ἱερέως εἰς τὴν Χριστόν.
 Χωρὶς τὸ Ἐπιτραχήλιον οὐδεμίαν ἱεροπραξίαν δύναται νὰ κάμῃ ὁ ἱερεύς.
4. Ἡ Ζώνη. Εἶναι μία λωρὶς ἀπὸ ὕφασμα, ἡ ὁποία περιζώνει τὴν μέσην καὶ συμβολίζει τὴν χάριν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ ἁγίου πνεύματος. Ὁ ἱερεύς πρέπει νὰ τὴν φορῇ, ὅταν τελῇ τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας.
5. Τὸ Ἐπιγονάτιον. Εἶναι ὕφασμα τετράγωνον, τὸ ὁποῖον κρέμαται ἀπὸ τὴν ζώνην καὶ φθάνει ἕως τὸ γόνυ τοῦ ἀριστεροῦ ποδός. Φανερώνει τὸ ἀξίωμα καὶ διὰ τοῦτο μόνον ὁ Ἐπίσκοπος, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος καὶ ὁ Πρωτοπρεσβύτερος τὸ φοροῦν. Ἐπάνω εἰς αὐτὸ εἰκονίζεται ὁ Χριστός, ὁ Σταυρὸς ἢ Ἄγγελος. Συμβολίζει τὰ βαλάντια ποὺ ἔφερον οἱ ἀπόστολοι διὰ τὰς ἐλεημοσύνας.
6. Ὁ Σταυρὸς. Τὸν φέρουν ἐπάνω εἰς τὸ στήθος των καὶ συμβολίζει τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν αὐταπάρησιν, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἔχουν οἱ κληρικοί.
7. Τὸ Φαιλόنيον. Εἶναι ἓνας ἐπενδύτης χωρὶς χει-

ρίδας. Τὸ φορεῖ ὁ ἱερεὺς ἀφοῦ περάσει αὐτὸ ἐπάνω ἀπὸ τὴν κεφαλὴν καὶ τοῦ καλύπτει τοὺς ὤμους καὶ τὸ στῆθος ἕως τὰ πόδια. Συμβολίζει τὸ πορφυροῦν ἱμάτιον (ἔνδυμα), τὸ ὁποῖον ἐφόρεσαν εἰς τὸν Σωτῆρα οἱ Ἰουδαῖοι, διὰ νὰ τὸν περιπαίξουν.

23) *καὶ ὁ γον*
Τὰ Ἱερά Ἄμφια τοῦ Ἐπισκόπου.

1. Τὸ Στιχάριον. 2. Τὰ Ἐπιμανίκια. 3. Τὸ Ἐπιτραχήλιον. 4. Ἡ Ζώνη. 5. Τὸ Ἐπιγονάτιον. 6. Ὁ Σταυρός, ὅπως τοῦ Διακόνου καὶ τοῦ Ἱερέως.

7. Τὸ Ἐγκόλπιον. Εἶναι εἰκόνισμα στρογγύλου ἢ ὠσειδῆς, τοῦ Χριστοῦ ἢ τῆς Παναγίας. Κρεμάται με χρυσοῦν ἄλυσον ἀπὸ τὸν τράχηλον ἐπάνω εἰς τὸ στῆθος καὶ πίπτει πλησίον εἰς τὸν τράχηλον. Συμβολίζει τὴν καθαρὰν καρδίαν, τὴν ὁποῖαν πρέπει νὰ ἔχη ὁ ἐπίσκοπος.

8 Ὁ Σάκκος. Εἶναι ἔνδυμα πολυτελές ἔχει χεῖριδας κοντὰς ἀλλὰ πλατείας. Γίνεται ἀπὸ δύο μεγάλα φύλλα, τὰ ὁποῖα συνδέονται με ταινίας καὶ μικροὺς στρογγύλους κωδωνίσκους. Ὁμοιάζει πρὸς τὸ Φαιλόνιον καὶ ἔχει τὴν ἰδίαν σημασίαν.

9 Ὁμοφόριον. Μέγα καὶ Μικρόν. Ἐπάνω εἰς τὸν σάκκον φέρουν οἱ ἐπίσκοποι ἓνα στενὸν καὶ μακρὸν ἄμφιον καὶ περιβάλλουν με αὐτὸ τοὺς ὤμους καὶ τὸν τράχηλον εἰς τρόπον ὥστε νὰ πίπτῃ καὶ ὀπίσω, δι' αὐτὸ λέγεται καὶ ὠμοφόριον εἶναι ὅπως τὸ ὄραριον τοῦ Δια-

κόνου, ἀλλὰ πλατύτερον καὶ κοντύτερον. Εἶναι δύο εἶδη: τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν. Τὸ μέγα τὸ φορεῖ ὁ ἐπίσκοπος εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς λειτουργίας ἕως τὴν ὥραν ποὺ ἀναγινώσκει τὸ Εὐαγγέλιον. Τὸ μικρόν τὸ φορεῖ, ὅταν τελῇ τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας.

Τὸ Ὠμοφόριον εἰς τὸ μέσον ἔχει συνήθως τὴν εἰκόνα τοῦ Σωτῆρος. Συμβολίζει τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ.

10. Τὸ Ἐπανωκαλύμμαυχον. Εἶναι ἓνα μαῦρον ὕφασμα, ποὺ προσαρμόζεται εἰς τὸ καλυμμαύχιον καὶ καλύπτει τὸν τράχηλον καὶ τὰ ὦτα. Συμβολίζει τὴν αὐταπάρησιν ἀπὸ τὰ κοσμικὰ καὶ τὴν ἀφοσίωσιν εἰς τὰ θεῖα.

11. Ἡ Μίτρα. Ἀντὶ τοῦ ἐπανωκαλυμμαύχου ὁ ἐπίσκοπος, ὅταν λειτουργῇ, φορεῖ τὴν Μίτραν. Ἡ Μίτρα ἔχει τὸ σχῆμα κορώνας καὶ εἶναι χρυσοῦ καὶ κοσμημένη μὲ πολυτίμους λίθους ποὺ χύνουν λάμπεις. Συμβολίζει τὴν δόξαν τοῦ Κυρίου, τὸν ἀκάνθινον στέφανον ὡς καὶ τὴν μεγάλην ἐξουσίαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

13. Ἡ Ποιμαντορικὴ ράβδος (πατερίτσα). Εἶναι μίαν μικρὰ χρυσοῦ ράβδος καὶ ἔχει εἰς τὴν κορυφὴν τῆς δύο σκαλιστοὺς ὄφεις, ποὺ βλέπουν ἀντιθέτως, καὶ εἰς τὸ μέσον ἓνα σταυρὸν. Οἱ δύο ὄφεις συμβολίζουν τοὺς ὄρατους καὶ ἀοράτους ἐχθροὺς καὶ ὁ σταυρὸς τὴν δύναμιν, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἔχη ὁ ἐπίσκοπος διὰ νὰ νικᾷ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ ποιμνίου του (τῶν πιστῶν του) καὶ νὰ τὸ ὁδηγῇ ὡς καλὸς ποιμὴν εἰς τὸν δρόμον τοῦ

Θεοῦ. Σημαίνει κοί τὴν ὑπερτάτην ἐξουσίαν τοῦ ἐπι-
σκόπου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

Πάντοτε οἱ κληρικοὶ ἐκτὸς τῆς ἐκκλησίας φοροῦν στο-
λὴν μαύρην εἰς ἔνδειξιν ἀξιοπρεπείας καὶ σοβαρότητος
καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς φοροῦν κάλυμμα μαῦρον, τὸ ὁ-
ποῖον λέγεται καλυμμαύχι διότι ἄλλοτε ἔπιπτε ὄπι-
σθεν καὶ ἐκάλυπτε τὸν ἀύχένα. 23 5

Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

6
Θεία Λειτουργία λέγεται ἡ ἱερὰ ἀκολουθία τῆς
Θείας Εὐχαριστίας, διότι αὐτὴ εἶναι τὸ κέντρον τῶν
ἄλλων ἱερῶν ἀκολουθιῶν.

Εἰς αὐτὴν γίνεται τὸ μυστήριον τῆς Θείας Κοινωνίας
καὶ μεταβάλλονται ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος εἰς σῶμα καὶ
αἷμα τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ Θεία Λειτουργία χωρίζεται εἰς δύο μέρη: εἰς τὴν
Λειτουργίαν τῶν κατηχουμένων καὶ
εἰς τὴν Λειτουργίαν τῶν πιστῶν.

Εἰς τὴν ἀρχὴν γίνεται καὶ ἡ Προσκομιδὴ.

Ἡ Προσκομιδὴ.

Οἱ πρῶτοι Χριστιανοί, ὅταν μετέβαιναν εἰς τὴν ἐκ-
κλησίαν, ἔφεραν μαζί των ἄρτον καὶ οἶνον, διὰ νὰ γί-
νη τὸ μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Αὐτὰ τὰ
προσεκόμιζαν (τὰ ἔφεραν) καὶ τὰ ἐτοποθέτουσαν

ἐπάνω εἰς τὴν Προσκομιδὴν. Ἐκεῖ ἐπάνω ἔκοπταν τὸν ἄρτον, τὸν ἔθεταν εἰς τὸν ἅγιον Δίσκον, ἔχυναν οἶνον εἰς τὸ ἅγιον Ποτήριον καὶ τὰ ἐσκέπαζον με καλύμματα. Ὅλη αὐτὴ ἡ προετοιμασία, ποὺ γίνεται με εὐχὰς διὰ τοὺς ζῶντας καὶ τοὺς νεκρούς, λέγεται Προσκομιδὴ

2.4) Α'. Ἡ Λειτουργία τῶν Κατηχουμένων.

Ἡ λειτουργία αὐτὴ ἀρχίζει ἀπὸ τὸ «Εὐλογημένη ἡ Βασιλεία...» καὶ τελειώνει εἰς τὸ «Ὅσοι κατηχούμενοι προέλθετε...»

Ἔως τὴν ὥραν ἐκείνην ἡμποροῦσαν νὰ μένουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ οἱ κατηχούμενοι, ἀλλ' ἀπὸ τὴν στιγμήν ἐκείνην ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ φύγουν.

Ἡ Λειτουργία τῶν Κατηχουμένων χωρίζεται εἰς τέσσαρα μέρη, τὰ ἐπόμενα:

1. Προοίμιον. Ὅταν ὁ Διάκονος ἀναφωνῇ τὸ «Εὐλόγησον Δέσποτα» καὶ ὁ ἱερεὺς λέγῃ: «Εὐλογημένη ἡ βασιλεία τοῦ πατρὸς» τότε ἀρχίζει ἡ Θεία Λειτουργία.

2. Ἡ Μικρὰ Εἴσοδος ἢ Εἴσοδος τοῦ Εὐαγγελίου. Τὴν ὥραν κατὰ τὴν ὁποίαν ψάλλεται τὸ ἀπολυτίκιον, ὁ διάκονος καὶ ὁ ἱερεὺς ἐξέρχονται ἀπὸ τὴν βορεινὴν πύλην τοῦ ἁγ. Βήματος. Ἐμπρὸς πηγαίνουν παιδιὰ ποὺ κρατοῦν λαμπάδας. Ὁ ἱερεὺς κρατεῖ τὸ Εὐαγγέλιον ὑψωμένον. Τοιοῦτοτρόπως φθάνουν εἰς τὸ μέσον τῆς Ἐκκλησίας. Τότε ὁ Διάκονος ἀναφωνεῖ: «Σοφία, ὀρθοί», δηλαδὴ «τὸ Εὐαγγέλιον εἶναι σοφία, διὰ τοῦτο

ἀπό σεβασμὸν ὡς τὸ ἀκούσωμεν ὀρθιοί.» Καί ἔπειτα γυρίζουν καὶ εἰσέρχονται εἰς τὸ ἅγ. Βῆμα, οἱ κληρικοὶ ἀπὸ τὴν Ὁραϊαν Πύλην καὶ τὰ παιδιὰ ἀπὸ τῆς πλαγίας θύρας.

3. Ἀπόστολος - Εὐαγγέλιον. Ἀφοῦ πάλλουν διάφορα τροπάρια καὶ εὐχάς, ἀναγινώσκεται μία περικοπὴ ἀπὸ τὰς Πράξεις ἢ τὰς Ἐπιστολάς τῶν Ἀποστόλων καὶ ἀμέσως κατόπιν μία περικοπὴ ἀπὸ ἑνα τῶν τεσσάρων Εὐαγγελιστῶν. Ἐπειτα πρέπει νὰ γίνηται τὸ θεῖον κήρυγμα.

Αἱ περικοπαὶ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Εὐαγγελίων, ποὺ ἀναγινώσκονται εἰς κάθε ἑορτήν, εἶναι ὠρισμένα.

4. Ἐκτενὴς Δέησις. Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τὸ κήρυγμα (ὅταν γίνηται κήρυγμα), οἱ Διάκονοι ἀπαγγέλλουν μίαν σειρὰν ἀπὸ εὐχάς διὰ τοὺς εὐσεβεῖς καὶ ὀρθοδόξους Χριστιανούς, διὰ τὸν κλῆρον, τὸν λαὸν κλπ.

Εἰς τὸ μέρος αὐτό, ὡς εἶπομεν, τελειώνει ἡ Λειτουργία τῶν κατηχομένων καὶ ἐξέρχονται ἀπὸ τὸν ναὸν οἱ κατηχούμενοι.

Σήμερον, καίτοι δὲν ὑπάρχουν κατηχούμενοι, ἐξακολουθεῖ νὰ τηρῆται ἡ ἰδίᾳ σειρὰ εἰς τὴν λειτουργίαν.

Β. Λειτουργία τῶν Πιστῶν.

Ἡ Λειτουργία τῶν πιστῶν ἀρχίζει ἀπὸ τὸ «Ὅσοι πιστοί...». Λέγεται οὕτω, διότι μόνον οἱ βαπτισμένοι ἠδύνατο νὰ μείνουν καὶ νὰ παρακολουθήσουν τὸ σπουδαιότερον μέρος τῆς Θεῆς Λειτουργίας. Ἰότε

ἀγιάζεται ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος καὶ μεταβάλλονται εἰς σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου καὶ κοινωνοῦν οἱ πιστοί.

Ἡ **Μεγάλη Εἴσοδος**. Ἀφοῦ ἀπαγγεῖλουν εὐχὰς διὰ τοὺς πιστοὺς ὁ ἱερεὺς καὶ ὁ διάκονος (ὅταν λαμβάνη μέρος εἰς τὴν λειτουργίαν Διάκονος), εὐλογεῖ ὁ ἱερεὺς τὰ τίμια δῶρα, ποὺ εὐρίσκονται εἰς τὴν προσκομιδὴν.

Ἐπειτα ὁ ἱερεὺς κρατεῖ τὸν ἅγ. Δίσκον καὶ τὸ ἅγ. Ποτήριον (ἂν ὑπάρχη διάκονος, τότε αὐτὸς κρατεῖ τὸν ἅγ. Δίσκον καὶ ἀκολουθοῦν ὅσοι κληρικοὶ λειτουργοῦν), τὰ ὁποῖα χρειάζονται διὰ τὴν Θεῖαν Εὐχαριστίαν.

Ἡ συνοδεία αὐτὴ ἐξέρχεται ἀπὸ τὴν βορεινὴν πύλην τοῦ εἰκονοστασίου, ὅπως καὶ εἰς τὴν Μικρὰν Εἴσοδον. Ἐμπρὸς καὶ ὀπίσω πηγαίνουν παιδιὰ μὲ λαμπάδας· προχωρεῖ καὶ σταματᾷ εἰς τὸ μέσον τοῦ ναοῦ καὶ ἐκεῖ ὁ ἱερεὺς ἀπαγγέλλει εὐχὰς διὰ τὸ Κράτος καὶ διὰ τοὺς πιστοὺς, ζῶντας καὶ νεκρούς. Κατόπιν εἰσέρχονται ἀπὸ τὴν ὠραίαν Πύλην καὶ τοποθετοῦν τὰ δῶρα εἰς τὴν ἅγ. Τράπεζαν. Ἐὰν λειτουργῇ ἐπίσκοπος, τότε ὑποδέχεται αὐτὸς εἰς τὴν ὠραίαν Πύλην τὰ τίμια δῶρα καὶ ἀπαγγέλλει ὁ ἴδιος τὰς εὐχὰς.

Ἡ Μεγάλη Ἑβδομάς συμβολίζει τὴν τέλεσιν τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου, τὰ πάθη τοῦ Κυρίου, τὴν σταύρωσίν Του εἰς τὸν Γολγοθᾶν, τὴν ἀποκαθήλωσίν του καὶ τὴν ταφὴν Του.

Ὁμολογία τῆς Πίστεως.

Μετὰ τὴν Μεγάλην Εἴσοδον, ἀφοῦ ἀσπασθοῦν οἱ ἱερεῖς μέσα εἰς τὸ ἅγ. Βῆμα, ἀνοίγει ἡ ὠραία Πύλη

καὶ ἀπαγγέλλεται ἀπὸ τοὺς ψάλτας ἢ ἀπὸ ἄλλον Χριστιανὸν τὸ «Πιστεύω».

Κατὰ τὴν ὥραν ποὺ λέγεται τὸ «Πιστεύω», ὁ ἱερεὺς κινεῖ τὸν Ἄερα, ἐπάνω ἀπὸ τὸ ἅγ. Ποτήριον καὶ τὸν ἅγ. Δίσκον, διὰ νὰ μὴ πέση τυχὸν κανέν ἔντομον εἰς αὐτά. 94

Ἁγιασμός—Τίμια Δῶρα.

Μετὰ τὸ «Πιστεύω» ὁ ἱερεὺς ἀπαγγέλλει σιγὰ πολ-
λὰς προσευχὰς εἰς τὴν Παναγίαν καὶ εἰς τοὺς ἁγίους
τῆς Ἐκκλησίας καὶ παρακαλεῖ τὸν Θεὸν νὰ μεταβάλλῃ
τὸν ἄρτον εἰς τίμιον σῶμα καὶ τὸν οἶνον εἰς τίμιον αἷμα
τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἐπειτα, διὰ νὰ κάμῃ τὴν ἀναπαράστασιν τοῦ Μυ-
στικοῦ Δείπνου, λαμβάνει ἀπὸ τὸν ἅγ. Δίσκον τὸν
ἁγιασμένον Ἄρτον, τὸν θέτει μέσα εἰς τὸ ἅγ. Ποτήριον
καὶ λέγει μὲ μεγάλην φωνήν: «Λάβετε φάγετε·
τοῦτο μου ἐστὶ τὸ σῶμα, τὸ ὑπὲρ ὑ-
μῶν κλωμένον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν»,
τὸ ὁποῖον σημαίνει: «Λάβετε καὶ φάγετε· ὁ ἄρτος αὐτὸς
εἶναι τὸ σῶμα μου, ποὺ θυσιάζεται διὰ τὰς ἁμαρτίας σας».

Οἱ ψάλται ἀναφωνοῦν «Ἀμήν», δηλ. εἴθε νὰ λάβωμεν
καὶ ἡμεῖς τὴν θεῖαν χάριν καὶ νὰ συγχωρηθοῦν αἱ
ἁμαρτίαι μας.

Ἐπειτα χύνει μέσα εἰς τὸ ἅγ. Ποτήριον τὸν ἁγιασμέ-
νον οἶνον καὶ ἀναφωνεῖ: «Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάν-
τες· τοῦτο ἐστὶ τὸ αἷμά μου, τὸ τῆς
Καίνῃς Διαθήκης, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ

πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν», πού σημαίνει: «Πίετε ἀπὸ αὐτὸ ὄλοι οἱ Χριστιανοί· αὐτὸ εἶναι τὸ αἷμα μου, πού κατὰ τὴν συμφωνίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων, ἐχύθη διὰ νὰ συγχωρηθοῦν αἱ ἁμαρτίαι αἱ ἰδικαί σας καὶ ἄλλων πολλῶν».

Οἱ ψάλται πάλιν ἀναφωνοῦν: Ἄμην.

Τὰ Τίμια Δῶρα, ἄρτος καὶ οἶνος, μεταβάλλεται εἰς σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ τὴν στιγμήν πού ὁ ἱερεὺς λέγει: «Μεταβαλὼν τῷ πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ».

Ἡ Θεία Κοινωνία.

Ἀφοῦ ἀγιάσῃ ὁ ἱερεὺς τὰ Τίμια Δῶρα, παρακαλεῖ τὸν Θεὸν ν' ἀξιῶσῃ τοὺς πιστοὺς νὰ κοινωνήσουν, ὁ Διάκονος ἀπαγγέλλει πολλὰς προσευχὰς ἐμπρὸς εἰς τὸ εἰκονοστάσιον καὶ τέλος λέγεται τὸ «Πάτερ ἡμῶν».

Μέσα εἰς τὸ ἅγ. Βῆμα κοινωνοῦν οἱ λειτουργοὶ καὶ κατόπιν καὶ ὅσοι θέλουν ἀπὸ τοὺς πιστοὺς.

Κατόπιν ὁ ἱερεὺς λέγει πολλὰς προσευχὰς εἰς τὸν Θεόν, εὐλογεῖ τοὺς πιστοὺς, μοιράζει εἰς αὐτοὺς τὸ Ἄντιδωρον καὶ κάμνει τὴν Ἀπόλυσιν.

ΑΛΛΑΙ ΙΕΡΑΙ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑΙ

Ὁ Ἑσπερινός.

Ἑσπερινός εἶναι ἡ ἱερὰ ἀκολουθία πού γίνεται τὸ ἑσπέρας ἐκάστης ἡμέρας.

Ὁ ἑσπερινὸς εἶναι μέγας καὶ μικρὸς.

Ὁ μέγας ἑσπερινὸς γίνεται τὰς Κυριακὰς καὶ τὰς ἄλλας ἐπισήμους ἑορτάς.

Ὁ μικρὸς ἑσπερινὸς γίνεται ὅλας τὰς ἄλλας ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος.

Τὸ Ἀπόδειπνον.

Ἀπόδειπνον λέγομεν τὴν ἱερὰν ἀκολουθίαν ποῦ γίνεται μετὰ τὸ δεῖπνον.

Τὸ Μεσονυκτικόν.

Μεσονυκτικὸν λέγεται ἡ ἱερὰ ἀκολουθία ποῦ γίνεται τὸ μεσονύκτιον.

Ὁ Ὄρθρος.

Ὄρθρος λέγεται ἡ ἱερὰ ἀκολουθία ποῦ γίνεται τὸ πρῶν (τὰ χαράγματα) πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου.

Οἱ Παρακλητικοὶ Κανόνες.

Παρακλητικοὶ κανόνες λέγονται αἱ ἱεραὶ ἀκολουθίαι διὰ τῶν ὁποίων παρακαλοῦμεν τὴν Θεοτόκον, τοὺς Ἀποστόλους, τοὺς Ἁγίους κ.τ.λ. νὰ μεσολαβήσουν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ὑπὲρ ἡμῶν.

Ὁ Ἁγιασμός.

Ἁγιασμός λέγεται ἡ ἱερὰ ἀκολουθία διὰ τῆς ὁποίας πιστεύομεν ὅτι διὰ τοῦ ραντισμοῦ ἢ τῆς μεταλήψεως τοῦ ἡγιασμένου ὕδατος καθαριζόμεθα ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας μας.

ΤΑ ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΤΟΥ ΝΑΟΥ

Ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ λέγεται ἡ ἱερὰ ἀκολουθία κατὰ τὴν ὁποίαν ἀγιάζεται ἕνας νέος ναός. Τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ εἶναι ὅ,τι τὸ βάπτισμα διὰ τὸν πιστόν. Τὰ ἐγκαίνια ἐκτελεῖ μόνον ὁ Ἐπίσκοπος.

Τρόπος Ἐγκαινίων. Διὰ νὰ γίνουν ἐγκαίνια ναοῦ, ἀπαιτοῦνται: 1) Ἡ κ η ρ ο μ α σ τ ῖ χ η δηλ. σμύρνα, λιβάνι κ.τ.λ. Αὐτὰ συμβολίζουν τὰ μύρα με τὰ ὁποῖα μετέβησαν διὰ νὰ ἀλείψουν τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ αἱ Μυροφόροι γυναῖκες. 2) Τὰ κ α λ ύ μ μ α τ α, δηλ. τὰ σάβανα τῆς ἁγίας Τραπέζης, τὰ ὁποῖα συμβολίζουν τὸ λευκὸν σινδόνι με τὸ ὁποῖον περιετύλιξε τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ ὁ Ἰωσήφ καὶ 3) Τὰ ἄ γ ι α λ ε ῖ ψ α ν α, δηλ. ὁστᾶ ἁγίου. Ἐγκαίνια φυλάσσονται εἰς τὰ μεγάλα μοναστήρια.

Ἐπειτα ἀρχίσει ἡ ἀκολουθία τῶν Ἐγκαινίων, ὁ ναός κλείεται καὶ δὲν μένει κανεὶς μέσα εἰς τὸν ναόν. Τότε γίνεται λιτανεὶα ἐξωθεν τοῦ ναοῦ. Ὁ ἐπίσκοπος φέρων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του τὰ ἅγια λείψανα, περιέρχεται με ὄλους τοὺς πιστοὺς του τρεῖς φορές τὸν ναόν.

Μετὰ ταῦτα εἰσέρχονται εἰς τὸν ναόν καὶ ὁ ἐπίσκοπος θέτει τὰ ἅγια λείψανα εἰς τὸ μέρος τῆς ἁγίας τραπέζης ποῦ ἔχει ἐτοιμασθῆ δι' αὐτά.

Ἐπειτα μυρώνεται ὁ ναός, ἵνα ἁγιασθῆ. Ὅταν ἕνας ναός ἔξη ἐγκαινισθῆ, δὲν γίνονται ἐγκαίνια διὰ δευτέραν φοράν. Ἐὰν δὲ ἕνας ναός ἀνακαινισθῆ καὶ

μετακινηθῆ ἡ ἁγία Τράπεζα τότε ἀναγινώσκεται
μία εὐχή, ἡ ὁποία λέγεται εὐχὴ μετακινή-
σεως.

Η ΚΗΔΕΙΑ Ἡ ΝΕΚΡΩΣΙΜΟΣ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ

Νεκρώσιμος Ἀκολουθία λέγεται ἡ ἱερὰ ἀκολουθία
ποῦ γίνεται εἰς τοὺς νεκρούς. Ἄλλην νεκρώσιμον ἀκο-
λουθίαν ἔχομεν διὰ τὰ μικρὰ παιδιά, ἄλλην διὰ τοὺς
λαϊκοὺς, ἄλλην διὰ τοὺς καλογήρους καὶ ἄλλην διὰ
τοὺς ἱερεῖς.

ΤΑ ΜΝΗΜΟΣΥΜΑ

Ἡ Ἐκκλησία μας δὲν λησμονεῖ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι
ἀπέθανον, διὰ τὸν λόγον αὐτὸν κάμνει τὰ μνημόσυνα.
Κατὰ τὰ μνημόσυνα παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν νὰ
συγχωρήσῃ τὰς ἁμαρτίας ἐκείνων διὰ τοὺς ὁποίους
γίνονται. Ἐπίσης κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ μνημοσύνου
ἀναλογιζόμεθα ὅτι καὶ ἡμεῖς θὰ ἀποθάνωμεν, καὶ συνε-
πῶς πρέπει νὰ φροντίζωμεν, ἐφ' ὅσον ζῶμεν, νὰ
κάμνωμεν καλὰς πράξεις.

Εἰς τὰ μνημόσυνα μεταχειριζόμεθα κόλλυβα. Τὰ
κόλλυβα συμβολίζουν τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν,
ὅπως δηλαδὴ ὁ σῖτος θαπτόμενος εἰς τὴν γῆν φυ-
τρῶναι ἐκ νέου, οὕτω καὶ τὰ σώματα, μολονότι κα-
ταστρέφονται διὰ τοῦ θανάτου, θὰ ἀναστηθοῦν κατὰ
τὴν Δευτέραν Παρουσίαν.

Τ Ε Λ Ο Σ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	σελ.		σελ.
Κατήχησις.	3	Χριστιανική Θερησκεία.	5
Θρησκεία.	4	Πηγάι της Χριστ. Θερησκείας.	6
Μέρος Α'. Δογματικόν.			
Τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως.	9	Ἡ Ἐκκλησία.	25
Ἐξηγήσεις τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως.	11	Ἡ Ὁρθόδοξος Ανατ. Ἐκκλησία.	28
Ὁσεία καὶ ἰδιότητες τοῦ Θεοῦ.	11	Τὰ Μυστήρια.	30
Ἁγία Τριάς.	13	Τὸ Βάπτισμα.	32
Ὁ Θεὸς εἶναι δημιουργὸς τοῦ κόσμου.	14	Τὸ Χρῖσμα.	34
Θεία Πρόνοια.	16	Ἡ Μετάνοια	36
Ἡ ἁμαρτία τῶν πρωτοπλάστων.	17	Ἡ Θεία Εὐχαριστία.	37
Τὰ ἄρθρα περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς διδασκαλίας του.	18	Τὸ Εὐγγέλιον.	40
Ὁ Χριστὸς Σωτὴρ τοῦ κόσμου.	21	Ὁ Γάμος.	41
Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.	23	Ἡ Ἰερουσόνη.	42
		Τὰ Μυστήρια εἰς τὴν Δυτικὴν καὶ τὴν Διαμαρτ. Ἐκκλησίαν.	44
		Ἡ μέλλουσα κρίσις καὶ ζωὴ.	45
Μέρος Β'. Ἠθικόν.			
Ὁ Δεκάλογος	47	Κυριακὴ Προσευχή.	58
Τί μᾶς διδάσκει ὁ δεκάλογος.	48	Ἡ ἀγάπη εἰς τὸν πλησίον μας.	60
Ἡ εὐσέβεια πρὸς τὸν Θεόν.	56	Ἡ ἀγάπη πρὸς τοὺς γονεῖς.	61
Προσευχή.	56		
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ			
Λειτουργικὴ.	63	Θεσηφορικαὶ ἑορταί.	94
Λειτουργικὰ βιβλία.	64	Ἑορταί Ἁγίων.	94
Ναὸς ἢ Ἐκκλησία.	66	Ἱερὰ Σύμβολα—Εἰκόνες.	96
Οἱ ρυθμοὶ τῶν ναῶν.	67	Ἱερὰ Ἄμφια.	98
Μέρη τοῦ Ναοῦ.	71	Ἡ Στολὴ τοῦ Δικαίου.	99
Α'. Τὸ Ἅγιον Βῆμα.	72	Ἡ στολὴ τοῦ Πρεσβυτέρου.	100
Β'. Ὁ κυρίως Ναὸς ἢ τὸ Καθολικόν.	76	Τὰ Ἱερὰ ἄμφια τοῦ Ἐπισκόπου.	101
Γ'. Ὁ Προναός.	77	Ἡ Θεία Λειτουργία.	103
Ἱερὰ σκεύη.	78	Ἡ Προσκυμῆ.	103
Ἄλλα Ἱερὰ σκεύη.	80	Α'. Ἡ Λειτουργία τῶν κατη- χομένων.	104
Αἱ ἑορταί.	85	Β'. Ἡ Λειτουργία τῶν Πιστῶν	105
Αἱ δεσποτικαὶ ἑορταί.	86	Ὁμολογία τῆς Πίστεως.	106
Α'. Ἀκίνηται ἑορταί.	86	Ἀγιασμός.—Τίμα δῶρα.	107
Β'. Κινηταὶ ἑορταί.	88	Ἡ Θεία Κοινωνία.	108
α'. Κινηταὶ πρὸ τοῦ Πάσχα.	88	Ἄλλαι Ἱερὰ ἀκολουθία.	108
β'. Κινηταὶ μετὰ τὸ Πάσχα.	92		

45

1937

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Ε. ΠΕΤΡΟΥΝΙΑ

Καθηγητροῦ Ζ' Γυμνασίου Ἀθηνῶν

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ ΔΙΑ ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Παιδικές Ἱστορίες Ἀγωγιαστικὸ Β' Δημοτικου.

Κατήχησις-Λειτουργική διὰ τὴν ΣΤ' τάξιν Δημοτικου

Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία » » Ε' » »

Καὶνὴ Διαθήκη » » Δ' » »

Παλαιὰ Διαθήκη » » Γ' » »